

PRAKTYKI ORAZ ZMIANY PRAWNE W OBSZARZE AML I ICH WPŁYW NA SEKTOR BANKOWY

ANALIZA I RAPORT REALIZOWANE W RAMACH
PROGRAMU ANALITYCZNO-BADAWCZEGO
WARSZAWSKIEGO INSTYTUTU BANKOWOŚCI

Sygn. PAB/WIB 16/2025

ISBN 978-83-976731-1-3

Raport opracowany na zlecenie Programu Analityczno-Badawczego
Fundacji Warszawski Instytut Bankowości

WIB

PROGRAM
ANALITYCZNO
BADAWCZY

Warszawa, 11 lipca 2025 r.

O raporcie

Raport „**Praktyki oraz zmiany prawne w obszarze AML i ich wpływ na sektor bankowy**” został opracowany na zlecenie Programu Analityczno-Badawczego Fundacji Warszawski Instytut Bankowości.

Autorzy

Raport przygotowany przez zespół badawczy w składzie:

dr hab. Sławomir Żółtek, prof. ucz. Dziekan Wydziału Prawa i Administracji UW na kadencję 2024–2028. Współzałożyciel i pierwszy kierownik Centrum Badań nad Prawnymi Aspektami Technologii Blockchain działającego na WPiA UW. Wieloletni pracownik centralnych organów wymiaru sprawiedliwości, w tym Sądu Najwyższego oraz Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego. Był wpisany na listy adwokatów oraz radców prawnych. Członek Głównej Komisji Orzekającej w Sprawach o Naruszenie Dyscypliny Finansów Publicznych. Uczestnik wielu konferencji i seminariów, a także autor publikacji naukowych z zakresu nowych technologii.

dr Mariusz Sudoł Doktor nauk prawnych, wpisany na listę adwokatów. Ekspert w dziedzinie prawa bankowego oraz nowych technologii. Adiunkt na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Posiada doświadczenie transakcyjne oraz regulacyjne zdobyte w departamentach Banking & Finance międzynarodowych kancelarii prawnych oraz wieloletnie doświadczenie, wynikające z zarządzania na rzecz globalnej firmy technologicznej ryzykiem prawnym wdrożeń innowacyjnych rozwiązań technologicznych w bankowości. Pełnił funkcję Chief Compliance Officer w jednym z komercyjnych banków, obecnie jest partnerem w renomowanej kancelarii prawnej. Autor publikacji oraz prelegent na krajowych i międzynarodowych konferencjach z zakresu prawa bankowego i nowych technologii.

r.pr. Michał Dymiński Radca prawny związany z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie pełni funkcję Dyrektora Administracyjnego. Doradca prawny w Centrum Wsparcia Dydaktyki Uniwersytetu Warszawskiego. Współzałożyciel i kierownik Centrum Badań nad Prawnymi Aspektami Technologii Blockchain. Wieloletni pracownik sądów powszechnych i Sądu Najwyższego. Brał udział w pracach mających na celu wdrożenie technologii blockchain na uczelni. Zajmuje się przede wszystkim zastosowaniem nowych technologii w sektorze publicznym; uczestnik wielu konferencji i seminariów, a także autor publikacji naukowych z zakresu nowych technologii.

Odbiorcy raportu

Raport adresowany jest do:

- wszystkich instytucji obowiązanych, ze szczególnym uwzględnieniem podmiotów rynku finansowego, w tym banków krajowych, oddziałów banków zagranicznych, oddziałów instytucji kredytowych, instytucji finansowych mających siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz oddziałów instytucji finansowych niemających siedziby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 1646 ze zm.);
- organów władzy publicznej, w tym regulatorów i nadzorców tego obszaru, tj. Ministra Finansów, Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, Komisji Nadzoru Finansowego, Narodowego Banku Polskiego;
- instytucji nauki i szkolnictwa wyższego (m.in. uniwersytety, szkoły handlowe, Polska Akademia Nauk);
- mediów i komentatorów;
- organów stosujących (sądy, organy administracji publicznej) oraz stanowiących prawo (Sejm, Senat, administracja rządowa, grupy parlamentarne i partie polityczne);
- izb gospodarczych (np. Związek Banków Polskich);
- organizacji pozarządowych, szczególnie think-tanki aktywne w obszarze prawa i gospodarki oraz fundacje będące zapleczem intelektualno-eksperckim;
- kancelarii prawnych, firm doradczych lub pośrednictwa finansowego.

Raport ma na celu przedstawić rzetelną i aktualną wiedzę dotyczącą dotychczas stosowanych praktyk i oczekiwań regulatora oraz nadzoru finansowego, jak również zmian, które będą miały znaczenie po wejściu w życie AML Package. To istotna i nieopracowana jeszcze materia dla decydentów odpowiedzialnych za tworzenie i stosowanie prawa – m.in. w postępowaniach administracyjnych i sporach sądowych z udziałem banków.

O programie

Program Analityczno-Badawczy przy Fundacji WIB powstał w 2019 r. jako odpowiedź na potrzeby sektora bankowego w zakresie wysokiej jakości analiz i badań z obszaru cyberbezpieczeństwa i nowych technologii, a także szeroko rozumianego otoczenia sektora bankowego, kształtującego warunki działania banków w Polsce. Prace analityczno-badawcze w ramach programu realizowane są pod kątem możliwości praktycznego wykorzystania wyników w celu rozwoju sektora bankowego, podnoszenia poziomu bezpieczeństwa usług oraz – w ostateczności – kreowania wartości dla klientów – końcowych użytkowników bankowości.

W ramach programu realizowane są analizy i badania w następujących obszarach:

- Nowe technologie w sektorze bankowym, cyberbezpieczeństwo banków i systemy płatnicze
- Ekonomiczna analiza rozwoju sektora bankowego, stabilności banków, otoczenia makroekonomicznego
- Prawno-regulacyjne i legislacyjne uwarunkowania działalności sektora bankowego oraz wyzwania wynikające z orzecznictwa sądów krajowych i europejskich
- ESG i sustainable finance
- Prace analityczno-badawcze w zakresie poszczególnych obszarów funkcjonowania banków oraz w zakresie funkcjonowania wskaźników referencyjnych

Więcej na temat działalności programu na stronie www.pabwib.pl

Kontakt

dr Tomasz Pawlonka
Dyrektor Programu
m: 505 917 778
e: tpawlonka@wib.org.pl

Warszawski Instytut Bankowości
00-380 Warszawa, ul. Kruczkowskiego 8
t: (22) 182 31 70
e: pab@wib.org.pl

Agnieszka Nierodka
m: 607 484 391
e: anierodka@wib.org.pl

dr Agnieszka Wicha
m: 661 646 474
e: agnieszka.wicha@zbp.pl

Bartosz Przyborowski
m: 795 933 104
e: bartosz.przyborowski@zbp.pl

Spis treści

1.	Wstęp	7
2.	Architektura AML/CFT	10
2.1.	Ramy prawne – kluczowe regulacje	11
2.2.	Organy kontrolne	13
2.3.	Organizacje współkształtujące wymagania dla programów AML/CFT	15
2.3.1.	FATF	15
2.3.2.	MONEYVAL	15
2.3.3.	GRUPA EGMONT	15
2.3.4.	GRUPA WOLFSBERG	15
3.	Konsekwencje karne naruszenia przepisów AML	17
3.1.	Pranie pieniędzy	18
3.2.	Finansowanie przestępstwa o charakterze terrorystycznym	20
3.3.	Niedopełnienie obowiązków ustawowych	22
4.	Kluczowe obowiązki i punkty kontrolne dotyczące AML/CFT	24
4.1.	Obowiązki organizacyjne	25
4.2.	Obowiązki proceduralne	27
4.3.	Środki bezpieczeństwa finansowego, analiza i ocena ryzyka	30
5.	Weryfikacja stosowania prawa i wybrane orzecznictwo	35
5.1.	Case studies: Świat	36
5.1.1.	BINANCE	36
5.1.2.	Danske Bank	38
5.1.3.	HSBC	38
5.2.	Case studies: Polska	41
5.2.1.	Credit Agricole Bank Polska – kontrola GIIF	42

5.2.2. ING Bank Śląski S.A. – kontrola GIIF	47
5.2.3. ING Bank Śląski S.A. – kontrola KNF	48
5.2.4. STS S.A. – kontrola GIIF	50

6. Reforma prawa UE i nadchodzące zmiany **53**

6.1. Dyrektywa (UE) 2024/1640	55
6.2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1624	57
6.3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1620	59

7. Podsumowanie **60**

100

Obowiązujące przepisy dotyczące przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu weszły w życie 13 lipca 2018 r. Miały one na celu dostosowanie prawa krajowego do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniającej rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE. Pomimo znacznego upływu czasu od wejścia w życie ww. przepisów, a w konsekwencji i licznych nowelizacji – stosowanie obecnie obowiązujących przepisów ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (tekst jedn. Dz.U. z 2025 r. poz. 644) wciąż stanowi wyzwanie dla instytucji obowiązanych.

Z jednej strony podkreślenia wymaga zasadność oraz konieczność podejmowania i ścisłej realizacji obowiązków z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Ma to niebagatelne znaczenie w kontekście ryzyk o charakterze geopolitycznym, w tym związanych z realizacją tzw. przepisów sankcyjnych, wynikających z ustawy z dnia 13 kwietnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego (tekst jedn. Dz.U. z 2025 r. poz. 514). Z drugiej strony – jak wynika z case studies, ustaleń pokontrolnych organów administracji i orzecznictwa sądowego – banki mają trudności w dopełnieniu szeregu obowiązków, niektórych o fundamentalnym znaczeniu, w związku z czym obligowane są do płacenia wysokich kar, co w szczególności pozostawia uszczerbek na ich reputacji.

Oprócz kar nakładanych na banki na poziomie globalnym, warto wskazać kary nakładane przez regulatorów w Polsce, jak – przykładowo – wydanie ostatecznej decyzji w sprawie nałożonej kary administracyjnej przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej na ING Bank Śląski S.A.¹ w kwocie 21 659 000,00 zł w związku m.in. z niedopełnieniem stosowania środków bezpieczeństwa finansowego.

Z kolei wobec innego banku, tj. Credit Agricole Bank Polska S.A., została nałożona przez Ministra Finansów kara administracyjna w kwocie 7 000 000,00 zł za niedopełnienie obowiązków z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (dalej: ustawa AML), przy czym w tym przypadku bank wniósł skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Skarga ta została oddalona, a sprawa obecnie znajduje się na etapie kasacji przed Naczelnym Sądem Administracyjnym. Równocześnie w wyniku postępowań kontrolnych należy spodziewać się kolejnych postępowań administracyjnych, które mogą skutkować kolejnymi karami nakładanymi na banki.

Już tylko powyższe przykłady stanowią dostateczne uzasadnienie do przeglądu zagadnień regulacyjnych dotyczących AML, co jest bezpośrednim celem niniejszego raportu. Niniejsze opracowanie jest pierwszym dokumentem, które opisuje w sposób ekspercki sposób, w jaki należy pojmować najbardziej kluczowe obowiązki wynikające z ustawy AML i ma przyczynić się do szerzenia wiedzy na temat prawidłowego rozumienia przepisów przez instytucje obowiązane.

Zauważyć należy również, że przyczyną ponoszonych kar mogą być pewne zaległości operacyjne w obszarze AML, wynikające z nieodpowiednich nakładów na ten obszar, który do niedawna widziany był jako typowa, regulacyjna czynność typu back office, a w związku z tym charakteryzował się także tzw. długiem technologicznym, powstałym na skutek przyjętych priorytetów biznesowych. Równocześnie poziom uchybień i nakładanych kar świadczyć może o niedostatecznej znajomości przepisów lub braku właściwego przełożenia ich treści na procesy biznesowe. Może to też w części wynikać z niejednoznaczności czy też braku utrwalonej praktyki organów kontrolnych. Dlatego też poprzez niniejsze opracowanie jego Autorzy chcą zwiększyć poziom wiedzy i świadomości instytucji obowiązanych, w tym przede wszystkim banków, dla jak najpełniejszego wypełniania obowiązków regulacyjnych.

W raporcie scharakteryzowano ramy prawne oraz architekturę kontrolną AML, wskazano kluczowe obszary i „checkpointy” kontrolne, zajmując stanowisko i wydając rekomendacje w miejscach wątpliwości interpretacyjnych. Ponadto przeanalizowano najczęściej pojawiające się zarzuty organów kontrolnych i nadzorczych względem praktyk banków w obszarze AML/CFT, które stanowiły

¹ <https://www.gov.pl/web/finanse/kara-administracyjna-nalozona-przez-generalnego-inspektora-informacji-finansowej-na-ing-bank-slaski-sa> (dostęp: 4.10.2022 r.).

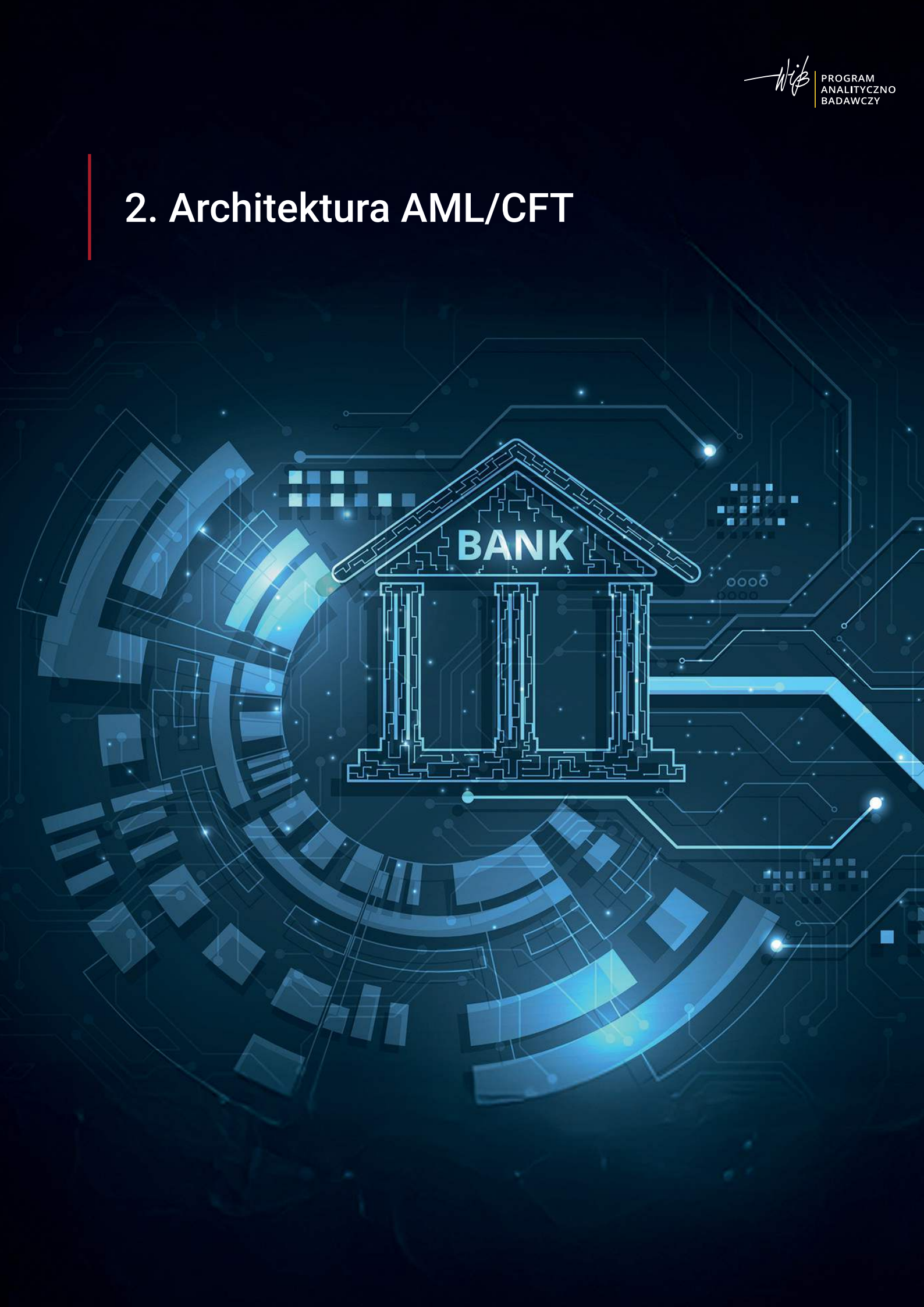

postawę do nałożenia sankcji administracyjnych. W opracowaniu dokonano przedstawienia nowych regulacji funkcjonalnie związanych z przedmiotem analizy, wchodzących w tzw. *AML Package*.

Ze względu na ramy opracowania, niniejszy raport może stanowić pierwszy etap prac dla dalszych,

tematycznych badań i opracowań dotyczących obszaru AML/CFT. Publikacja niniejszego raportu jest jednym z niezależnie i ekspercko opracowanych elementów wzmacniających i promujących wiedzę i dobre praktyki w zakresie AML/CFT, w celu minimalizacji nieścisłości czy niezgodności dotyczących tego obszaru w sektorze bankowym.

2. Architektura AML/CFT

2.1. Ramy prawne – kluczowe regulacje

Ramy prawne dotyczące przeciwdziałania prania pieniędzy i finansowania terroryzmu mają na celu uniemożliwienie lub wykrycie procederu, polegającego na ukryciu nielegalnego pochodzenia środków finansowych lub wprowadzenia ich do legalnego obrotu. Funkcjonalnie mają zatem uniemożliwić powstawanie fikcyjnych firm, objąć monitoringiem działalność inwestycyjną sprzyjającą procederowi prania pieniędzy, ale też objąć monitoringiem transakcje gotówkowe. Zaznaczenia wymaga, że w przypadkach multijurysdykcyjnej działalności banków mogą istnieć nieco inne wyzwania w ramach tej samej grupy kapitałowej. Dla przykładu, w polskiej bankowości większa koncentracja może być położona na zjawisko prania pieniędzy, podczas gdy w innych Państwach Członkowskich UE działania mogą być w przeważającym stopniu ukierunkowane na działania przeciwdziałające terroryzmowi (np. Francja). Regulacyjnie podkreślenia wymaga, że cele te, tj. przeciwdziałanie praniu pieniędzy i przeciwdziałanie finansowaniu terroryzmu, są równorzędne i równoważne dla wszystkich instytucji obowiązanych.

Podstawowym aktem prawnym, wyznaczającym ramy prawne dla AML, jest ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2018 r. poz. 723; tekst jedn. Dz.U. z 2025 r. poz. 644) (dalej: **Ustawa AML**), w której unormowano szereg obowiązków, zadań i procedur spoczywających na instytucjach obowiązanych. Ustawa określa także katalog instytucji obowiązanych. Obowiązki z zakresu AML/CFT można podzielić na obowiązki natury:

- organizacyjnej;
- proceduralnej;
- dotyczące analiz i oceny ryzyka;
- stosowania środków bezpieczeństwa finansowego;
- szkoleniowej; oraz
- sankcyjnej

Powyższa klasyfikacja ma charakter przykładowy i porządkowy. Ustawa AML implementuje dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wy-

korzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniającej rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylającą dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE. Dyrektywa określa ramy prawne dla przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu na poziomie całej Unii Europejskiej. Ze względu na jej charakter prawny, wiąże ona Państwa Członkowskie Unii Europejskiej co do celu, pozostawiając im wybór środków prowadzących do osiągnięcia ww. celu.

Egzemplifikację instytucji obowiązanych zawiera art. 2 ust. 1 ustawy AML. Na potrzeby niniejszego raportu należy wskazać, że wśród instytucji obowiązanych znajdują się m.in. wszystkie banki, niezależnie od formy prawnej (banki w formie spółki akcyjnej, banki spółdzielcze, bank państwowy), banki krajowe, oddziały banków zagranicznych, zakłady ubezpieczeń, domy i biura maklerskie, towarzystwa funduszy inwestycyjnych, krajowe instytucje płatnicze (KIP), krajowe instytucje pieniądza elektronicznego (KIPE), małe instytucje płatnicze (MIP) i biura usług płatniczych (BUP).

Równocześnie istotne uzupełnienie źródeł prawa powszechnie obowiązującego stanowi ustawa z dnia 13 kwietnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego (tekst jedn. Dz.U. z 2025 r. poz. 514) (dalej: **Ustawa Sankcyjna**), która została uchwalona w rezultacie agresji Rosji na Ukrainę. Akt ten zawiera odniesienia do pozostałych przepisów unijnych, w tym:

- Rozporządzenia Rady (WE) nr 765/2006 z dnia 18 maja 2006 r. dotyczącego środków ograniczających w związku z sytuacją na Białorusi i udziałem Białorusi w agresji Rosji wobec Ukrainy (Dz. Urz. UE L 134 z 20.05.2006, str. 1, z późn. zm.; dalej: **Rozporządzenie 765/2006**), wprowadzającego m.in. zakazy wydawania wiz dla urzędników białoruskich odpowiedzialnych za łamanie międzynarodowych standardów wyborczych i praw człowieka, zamrożenie funduszy osób objętych sankcjami w celu uniemożliwienia ich przenoszenia, zmiany lub innego wykorzystania oraz wprowadzenie środków ograniczających stosowanych w celu wywierania presji na podmioty, które stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego lub łamią prawa człowieka.

- Rozporządzenia Rady (UE) nr 269/2014 z dnia 17 marca 2014 r. w sprawie środków ograniczających w odniesieniu do działań podważających integralność terytorialną, suwerenność i niezależność Ukrainy lub im zagrażających (Dz. Urz. UE L 78 z 17.03.2014, str. 6, z późn. zm.; dalej: **Rozporządzenie 269/2014**), na mocy którego zamrażane są wszystkie środki finansowe i zasoby gospodarcze będące własnością, pozostające w posiadaniu, w faktycznym władaniu lub pod kontrolą osób fizycznych lub prawnych, podmiotów lub organów lub powiązanych z nimi osób fizycznych lub prawnych, podmiotów lub organów wymienionych w ww. rozporządzeniu.

Ramy prawne na poziomie przepisów krajowych uzupełniane są przez przepisy Kodeksu karnego (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, tekst jedn. Dz.U. z 2025 r. poz. 383; dalej: k.k.), który przewiduje sankcje za podejmowanie działań mających na celu nadanie cech legalności składnikom majątkowym pochodzącym z przestępstwa. Na podstawie art. 299 k.k. osoba, która przyjmuje, posiada, używa, przekazuje, wywozi za granicę, ukrywa, dokonuje transferu lub konwersji środków płatniczych, instrumentów finansowych, papierów wartościowych, wartości dewizowych, praw majątkowych lub innych mieni ruchomych lub nieruchomości, pochodzących z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Jeżeli sprawca działa w porozumieniu z innymi osobami, kara może wynosić od roku do 10 lat pozbawienia wolności. Takie samo zagrożenie przewidziano w sytuacji, gdy sprawca, dopuszczając się czynu z art. 299 § 1 lub 2, osiąga znaczną korzyść majątkową (art. 299 § 6 k.k.).

Dla porządku należy wskazać pakiet przepisów UE, które zharmonizują podejście do AML/CFT w ramach UE. Wprowadzą one zmiany do krajowych przepisów, procedur i metodyk. W tym zakresie stosowane będą:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1640 z dnia 31 maja 2024 r. w sprawie mechanizmów, które państwa członkowskie powinny wprowadzić w celu zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937 oraz zmieniająca i uchylająca dyrektywę;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1624 z dnia 31 maja 2024 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu; oraz
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1620 z dnia 31 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia Urzędu ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy i Finansowaniu Terroryzmu oraz zmiany rozporządzeń (UE) nr 1093/2010, (UE) nr 1094/2010 i (UE) nr 1095/2010.

Wymienione regulacje stanowią najważniejszy katalog źródeł prawa, o charakterze niewyczerpującym. Jednocześnie treść tych aktów pozwala na scharakteryzowanie najważniejszych kwestii związanych z prewencją AML/CFT, co jest przedmiotem dalszych rozważań w niniejszym raporcie.

2.2. Organy kontrolne

Zgodnie z Ustawą AML organami administracji rządowej odpowiedzialnymi za przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu jest Generalny Inspektor Informacji Finansowej (GIIF) oraz minister właściwy do spraw finansów publicznych, będący naczelnym organem informacji finansowej. Należy także zauważyć, że dla podmiotów sektora finansowego kluczową rolę pełnią także tzw. jednostki współpracujące, którymi są: Narodowy Bank Polski, Komisja Nadzoru Finansowego oraz Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa. Zgodnie z art. 130 ust. 2 pkt 1 Ustawy AML w ramach sprawowanego nadzoru lub kontroli kontrolę sprawują także:

- Prezes NBP – zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe, w odniesieniu do podmiotów prowadzących działalność kantorową w rozumieniu tej ustawy,
- KNF – w odniesieniu do instytucji obowiązanych przez nią nadzorowanych,
- Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa – w odniesieniu do spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych,
- prezesi sądów apelacyjnych – w odniesieniu do notariuszy,
- naczelnicy urzędów celno-skarbowych – w odniesieniu do instytucji obowiązanych kontrolowanych przez te organy.

Generalny Inspektor Informacji Finansowej (GIIF) jest powołany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw finansów publicznych. Jest jednoosobowym centralnym organem administracji publicznej. W praktyce Generalny Inspektor Informacji Finansowej funkcjonuje w randze wiceministra (w randze sekretarza lub podsekretarza stanu).

Zgodnie art. 12 ust. 1 Ustawy AML Generalny Inspektor Informacji Finansowej (GIIF) m.in. dokonuje analizy informacji dotyczących wartości majątkowych, związanych z podejrzeniem prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, jak również wstrzymuje transakcje lub dokonuje blokady rachunku. Generalny Inspektor Informacji Finansowej (GIIF) uprawniony jest ponadto do żądania informacji, odpowiada za sporządzanie krajowej oceny ryzy-

ka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu oraz strategii przeciwdziałania tym przestępstwom. Co istotne w szczególności dla sektora bankowego, GIIF sprawuje kontrolę nad przestrzeganiem przez instytucje obowiązane przepisów dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, a także wydaje decyzje w sprawach wpisu na listę osób i podmiotów, przeciwko którym stosuje się szczególne środki ograniczające polegające na zamrożeniu wartości majątkowych, nieudostępnieniu wartości majątkowych, w szczególności poprzez nieudzielanie pożyczek, kredytu konsumenckiego lub kredytu hipotecznego, niedokonywanie darowizn, niedokonywanie płatności za towary lub usługi, lub skreślenia oraz prowadzenie tej listy. Generalny Inspektor Informacji Finansowej uprawniony jest do nakładania kar administracyjnych, których wysokość w przypadku polskiego sektora bankowego wynosiła w ostatnich latach od kilku do kilkudziesięciu milionów złotych. Co istotne dla praktyki i stosowania prawa – kompetencje GIIF zostały poszerzone. Od stycznia 2025 r. GIIF sprawuje nadzór nad Krajową Administracją Skarbową w zakresie kontroli na podstawie przepisów Ustawy Sankcyjnej. Równocześnie GIIF prowadzi szereg aktywności szkoleniowych, dedykowanych pracownikom instytucji obowiązanych, jak również dedykowanych pracownikom jednostek współpracujących. Podkreślenia wymaga konieczność współpracy pomiędzy GIIF a jednostkami współpracującymi, które są zobowiązane do niezwłocznego informowania GIIF o podejrzaniach dotyczących przestępstw prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Na wniosek GIIF jednostki współpracujące zobowiązane są do przekazywania informacji lub dokumentów w zakresie swoich ustawowych kompetencji.

Organem nadzorującym działalność GIIF jest Minister Finansów. Z perspektywy banków, Minister Finansów jest organem odwoławczym od decyzji GIIF, równocześnie inicjując zmiany prawne dotyczące obszaru AML/CFT. Co istotne, Departament Informacji Finansowej Ministerstwa Finansów wspiera GIIF, który wykonuje zadania polskiej jednostki analityki finansowej (JAF). Minister Finansów reprezentuje Polskę w międzynarodowych przedsięwzięciach mających na celu przeciwdziałania praniu pieniędzy, takich jak FATF (*Financial Action Task Force*).

Istotną rolę w przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu odgrywa również Krajowa Administracja Skarbowa, która współpracuje z GIIF, wykonuje szkolenia i kontrole. Zgodnie ze znowelizowanymi w 2025 r. przepisami Ustawy Sankcyjnej,

naczelnicy urzędów celno-skarbowych w przypadku transakcji wysokiego ryzyka, uprawnieni są do żądania przedłożenia oświadczenia producenta towaru, że producent podjął działania, które może udokumentować, w celu określenia czy towar będzie używany przez użytkowników końcowych w sposób zgodny z warunkami przewidzianymi w przepisach Unii Europejskiej. Ponadto naczelnicy urzędów celno-skarbowych mają także możliwość zajęcia towaru naruszającego przepisy sankcyjne i wystąpienia o orzeczenie jego przepadku na rzecz Skarbu Państwa, jak również nakładania kar pieniężnych za nie-

zastosowanie się do środków ograniczających do kwoty 20 000 000 zł.

Powyższe prowadzi do konkluzji, że w przypadku banków w razie zaistnienia nieprawidłowości w obszarze AML, sankcje mogą zostać nałożone zarówno przez GIIF, jak i KNE, a w pewnym zakresie również przez Krajową Administrację Skarbową. Obrazuje to, jak bardzo obszar ten jest uregulowany i sankcjonowany, ale jednocześnie newralgiczny pod kątem ryzyka prawnego, *compliance* i reputacyjnego.

2.3. Organizacje współkształtujące wymagania dla programów AML/CFT

2.3.1. FATF

Financial Action Task Force to instytucja międzyrządowa wspierająca przeciwdziałanie praniu pieniędzy, finansowaniem terroryzmu, jak również finansowania rozprzestrzeniania broni masowego rażenia. FATF wydał standardy w formie 40 rekomendacji, dotyczące polityki i koordynacji w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Ponadto FATF publikuje informacje w zakresie jurysdykcji wysokiego ryzyka posiadających strategiczne braki w systemach przeciwdziałania praniu pieniędzy, prania pieniędzy i konfiskaty, finansowania terroryzmu i proliferacji, środków zapobiegawczych, przejrzystości i rzeczywistej własności osób prawnych i podmiotów nieposiadających osobowości prawnej, uprawnień i odpowiedzialności właściwych organów i innych środków instytucjonalnych, współpracy międzynarodowej². Instytucja regularnie publikuje również oświadczenia istotne z punktu widzenia instytucji obowiązanych, w tym banków. Dla przykładu należy wskazać opublikowane w ostatnim czasie: wykaz jurysdykcji wysokiego ryzyka posiadających strategiczne braki w swoich systemach przeciwdziałania praniu pieniędzy, finansowaniu terroryzmu oraz finansowaniu proliferacji (tzw. czarna lista)³ oraz dokument dotyczący jurysdykcji podlegających wzmożonemu monitoringowi (tzw. lista szara)⁴.

2.3.2. MONEYVAL

The Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism, zwany Moneyval, funkcjonuje w ramach Rady Europy i dokonuje oceny zgodności Państw Członkowskich UE ze standardami AML/CFT. Co istotne, Moneyval ocenia zgodność i efektywność implementacji międzynarodowych standardów przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu państw członkowskich, na podstawie ram

instytucjonalnych, operacyjnych systemu prawnego, w ramach wizyt studyjnych. Moneyval dokonuje także oceny państw pod kątem wskazanych powyżej 40 rekomendacji FATF, nadając rating poszczególnym państwom. Należy wskazać, że Polska w 2024 roku odnotowała postępy funkcjonowaniu systemu AML/CFT. Były one dokonywane pod konkretne rekomendacje FATF, z indywidualną oceną zgodności danych obszarów. Podkreślono skuteczne działania GIIF, rozwój systemów informatycznych, jednocześnie wskazując na obszary wymagające poprawy i dostosowania, takie jak luki w nadzorze nad wybranymi rodzajami instytucji finansowych, np. firmami faktoringowymi⁵.

2.3.3. GRUPA EGMONT

Grupa Egmont zajmuje się kooperacją pomiędzy jednostkami analityki finansowej na potrzeby wymiany informacji i ich współpracy. Zrzesza jednostki analityki finansowej ze 177 państw. Od czerwca 2024 r. przewodniczącą grupy Egmont, podczas posiedzenia plenarnego, została wybrana Elżbieta Franków-Jaśkiewicz, zastępca dyrektora Departamentu Informacji Finansowej w Ministerstwie Finansów. Grupa Egmont wspiera powstawanie standardów oraz najlepszych praktyk w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, oferuje specjalistyczne szkolenia dla jednostek analityki finansowej, ułatwia i promuje wymianę informacji finansowych między członkami organizacji. Obecnie grupa realizuje strategię na lata 2022-2027, głównie w czterech obszarach tematycznych: (i) wzmacniania ram skutecznej wymiany informacji między FIU; (ii) wzmacniania współpracy z międzynarodowymi organizacjami partnerskimi; (iii) opracowywania i promowania wiedzy na temat nowych lub rozwijających się metod i trendów w zakresie AML/CFT, dobrych praktyk oraz wymagań grupy Egmont; oraz (iv) wzmocnienia wsparcia dla członków grupy Egmont i kandydatów⁶.

2.3.4. GRUPA WOLFSBERG

Z punktu widzenia instytucji finansowych, w tym banków, istotna aktywność wykonywana jest przez

2 <https://www.fatf-gafi.org/en/topics/fatf-recommendations.html> (dostęp: 28.06.2025 r.).

3 <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/High-risk-and-other-monitored-jurisdictions/Call-for-action-june-2025.html> (dostęp: 13.06.2025 r.).

4 *Ibidem*.

5 <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/fsrb-fur/Poland-FUR-MONEYVAL-October-2024.pdf.coredownload.inline.pdf> (dostęp: 30.10.2024 r.).

6 <https://egmontgroup.org/wp-content/uploads/2022/08/33-Egmont-Group-Strategic-Plan-2022-2027-1.pdf> (dostęp: 30.07.2022 r.).

Grupę Wolfsberg. Jest to konsorcjum 12 banków o zasięgu międzynarodowym, a nawet globalnym. Grupa Wolfsberg została założona w centrum szkoleniowym UBS w zamku Wolfsberg w Szwajcarii. Obecnie Grupa Wolfsberg posiada siedzibę w Bazylei i odzwierciedla kluczowy głos sektora bankowego w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy w sektorze finansowym. Do grupy Wolfsberg należą:

- Santander
- Bank of America
- Barclays
- Citi
- Deutsche Bank
- Goldman Sachs

- HSBC
- JP Morgan Chase & Co
- MUFG
- Societe Generale
- Standard Chartered
- UBS

Celem Grupy jest standaryzacja i rozwój branżowych regulacji w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy. Grupa Wolfsberg opublikowała szereg istotnych materiałów, wytycznych, wskazówek, materiałów edukacyjnych dla sektora bankowego, w tym dotyczących nowych zjawisk w sektorze finansowym, jak np. definicja *digital assets*⁷ czy też Wolfsberg Principles for Using Artificial Intelligence and Machine Learning in Financial Crime Compliance⁸.

7 <https://db.wolfsberg-group.org/assets/344e51dd-243c-4fe8-adfa-0e1d6567c4ed/Digital%20Assets%20FAQs%20-%20For%20publication.pdf> (dostęp: 1.12.2024 r.).

8 <https://db.wolfsberg-group.org/assets/ae8ec2d1-da45-4cef-b6c6-166e2cf17c03/Wolfsberg%20Principles%20for%20Using%20Artificial%20Intelligence%20and%20Machine%20Learning%20in%20Financial%20Crime%20Compliance.pdf> (dostęp: 27.06.2025 r.).

3. Konsekwencje karne naruszenia przepisów AML

3.1. Pranie pieniędzy

Przestępstwo prania brudnych pieniędzy unormowano w art. 299 k.k.⁹ Ujęte zostały w nim dwa podstawowe typy przestępstw (§ 1 i 2) i odnoszące się do każdego z nich dwa typy kwalifikowane (§ 5 i 6). W Uzasadnieniu rządowego projektu Kodeksu karnego wskazywano: „Nowy kodeks wprowadza nowy typ umyślnego przestępstwa, nawiązujący do rozwiązania przyjętego w kodeksach Austrii, RFN i Szwajcarii, odpowiadającego zaleceniom Unii Europejskiej, zwany potocznie „praniem brudnych pieniędzy”, wiążąc z nim regulacje dotyczące banków, instytucji kredytowych i finansowych oraz inne przepisy związkowe stanowiące zwarłą całość (art. 299 § 1–8), służącą skutecznemu przeciwdziałaniu zjawisku wprowadzania do legalnego obrotu gospodarczego lub finansowego pieniędzy, wartości dewizowych, mienia ruchomego i in. pochodzącego z zysków osiągniętych

z przestępstw popełnianych w zorganizowanej grupie przestępczej”¹⁰.

Za podstawowe dobro prawne podlegające ochronie w ramach art. 299 k.k. uznano prawidłowość obrotu gospodarczego. W piśmiennictwie wskazuje się, że chodzi przede wszystkim o możliwość przejścia kontroli nad określonymi sferami gospodarki przez organizacje o charakterze przestępczym¹¹. W orzecznictwie przyjęto ponadto, że przedmiotem ochrony czynu z art. 299 § 1 k.k. jest także wymiar sprawiedliwości, gdyż pranie pieniędzy utrudnia wykrywanie przestępstw, z których pochodzą nielegalne dochody. Kolejnym przedmiotem ochrony jest mienie w sytuacji, gdy przedmiotem czynności wykonawczej są przedmioty pochodzące z przestępstwa przeciwko mieniu¹². Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 2 czerwca 2017 r. uchwycił istotę przestępstwa z art. 299 k.k., wskazując, że: „Pranie pieniędzy to proceder wielofazowy obejmujący różne następujące po sobie czynności. Ich celem jest asymilacja środków pochodzących z przestępstwa przez kapitał pochodzący z legalnych źródeł. Czynności te mogą polegać między innymi na ulokowaniu ich na pierwszym, pierwotnym koncie, by następnie poprzez mnożenie operacji finansowych, wykonanie jak największej liczby transakcji ukryć związek między współsprawcami przestępstwa w celu uniemożliwienia wykrycia źródła pochodzenia środków. Następnie dochodzi do włączenia tychże pieniędzy do kapitału pochodzącego z legalnych źródeł. Dla realizacji znamion z art. 299 k.k. nie jest konieczne działanie mające na celu wprowadzenie brudnych pieniędzy do obrotu. Odpowiedzialności prawnej podlega bowiem sprawca, który ukrywa pieniądze lub je przyjmuje także w innym celu np. w celu osiągnięcia korzyści majątkowej”.

Sprawcą przestępstwa prania brudnych pieniędzy z art. 299 § 1 k.k. może być każda osoba, a także ten, kto sam dopuścił się przestępstwa, z którego pochodzą korzyści majątkowe¹³.

9 Art. 299. § 1. Kto środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości, pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego, przyjmuje, posiada, używa, przekazuje lub wywozi za granicę, ukrywa, dokonuje ich transferu lub konwersji, pomaga do przenoszenia ich własności lub posiadania albo podejmuje inne czynności, które mogą udaremnić lub znacznie utrudnić stwierdzenie ich przestępnego pochodzenia lub miejsca umieszczenia, ich wykrycie, zajęcie albo orzeczenie przepadku, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
§ 2. Karze określonej w § 1 podlega, kto będąc pracownikiem lub działając w imieniu lub na rzecz banku, instytucji finansowej lub kredytowej lub innego podmiotu, na którym na podstawie przepisów prawa ciąży obowiązek rejestracji transakcji i osób dokonujących transakcji, przyjmuje, wbrew przepisom, środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, dokonuje ich transferu lub konwersji, lub przyjmuje je w innych okolicznościach wzbudzających uzasadnione podejrzenie, że stanowią one przedmiot czynu określonego w § 1, lub świadczy inne usługi mające ukryć ich przestępne pochodzenie lub usługi w zabezpieczeniu przed zajęciem.
§ 3. (uchylony).
§ 4. (uchylony).
§ 5. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 lub 2, działając w porozumieniu z innymi osobami, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
§ 6. Karze określonej w § 5 podlega sprawca, jeżeli dopuszczając się czynu określonego w § 1 lub 2, osiąga znaczną korzyść majątkową.
§ 6a. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w § 1 lub 2, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
§ 7. W razie skazania za przestępstwo określone w § 1 lub 2, sąd orzeka przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio albo pośrednio z przestępstwa, a także korzyści z tego przestępstwa lub ich równowartość, chociażby nie stanowiły one własności sprawcy. Przepadek nie orzeka się w całości lub w części, jeżeli przedmiot, korzyść lub jej równowartość podlega zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi.
§ 8. Nie podlega karze za przestępstwo określone w § 1 lub 2, kto dobrowolnie ujawnił wobec organu powołanego do ścigania przestępstw informacje dotyczące osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa oraz okoliczności jego popełnienia, jeżeli zapobiegło to popełnieniu innego przestępstwa; jeżeli sprawca czynił starania zmierzające do ujawnienia tych informacji i okoliczności, sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary.

10 I. Fredrich-Michalska, B. Stachurska-Marciniak (red.), *Nowe kodeksy karne*, rozdział XXXVI, pkt 7.

11 W. Wróbel, S. Tarapata [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz do art. 278-363 k.k.*, red. A. Zoll, Warszawa 2022, art. 299.

12 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2 czerwca 2017 r., II AKa 156/17, LEX nr 2317774.

13 Uchwała SN (7) z 18.12.2013 r., I KZP 19/13; wyrok SA w Katowicach z 26.04.2018 r., II AKa 557/17, LEX nr 2555948.

W art. 299 § 2 k.k. określono typ czynu zabronionego o charakterze indywidualnym, którego przedmiotem jest umyślne i wbrew przepisom niedopełnienie obowiązków, przez osobę działającą w imieniu podmiotu zobowiązanego, związanych z rejestracją, identyfikacją i realizacją transakcji finansowych wzbudzających uzasadnione podejrzenie, że stanowią one przedmiot czynu zabronionego z § 1 bądź świadczenie przez taką osobę innych usług mających ukryć przestępne pochodzenie danych środków bądź też zabezpieczyć je przed zajęciem. Zwrot „wbrew przepisom” oznacza zachowanie sprawcy, które pozostaje w sprzeczności z przepisami ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu¹⁴.

W art. 299 § 5 k.k. wprowadzono typ kwalifikowany czynu zabronionego w postaci działania w porozumieniu z innymi osobami. Warunkiem przypisania odpowiedzialności jest więc udowodnienie, że sprawca działał jeszcze co najmniej z dwiema osobami. Natomiast w art. 299 § 6 k.k. również wprowadzono

typ kwalifikowany, uzależniony od osiągnięcia przez sprawcę znacznej korzyści majątkowej, którą będzie korzyść przekraczająca wartość 200 000 zł (art. 115 § 5 k.k.).

Przygotowanie do popełnienia przestępstwa określonego w art. 299 § 1 lub 2 zostało spenalizowane w art. 299 § 6a k.k. W art. 299 § 7 k.k. ustawodawca wprowadził konieczność orzeczenia przez sąd przepadku przedmiotów pochodzących bezpośrednio albo pośrednio z przestępstwa, a także korzyści z tego przestępstwa lub ich równowartości, chociażby nie stanowiły one własności sprawcy. W art. 299 § 8 k.k. wprowadzono z kolei klauzulę niekaralności wobec sprawcy, który dobrowolnie ujawnił wobec organu powołanego do ścigania przestępstw informacje dotyczące osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa oraz okoliczności jego popełnienia, jeżeli zapobiegło to popełnieniu innego przestępstwa; jeżeli sprawca czynił starania zmierzające do ujawnienia tych informacji i okoliczności, sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary.

14 A. Błachnio [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. J. Majewski, Warszawa 2024, art. 299.

3.2. Finansowanie przestępstwa o charakterze terrorystycznym

Czyny o charakterze terrorystycznym mogą godzić w wiele dóbr prawnych. W piśmiennictwie wskazano w szczególności, że: „Przedmiot ochrony z art. 165a k.k. należy traktować szerzej, nie zawężając go jedynie do bezpieczeństwa powszechnego. Przestępstwo o charakterze terrorystycznym stanowi bowiem system naczyń połączonych, w tym sensie, że do jego dokonania konieczna jest realizacja ustawowych znamion z art. 115 § 20 k.k., a także znamion jednego z wielu przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat. Przestępstwa o takim ustawowym zagrożeniu mają różne przedmioty ochrony, może to być np. życie, zdrowie, wolność, bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto zauważyć należy, iż przedmiotem ochrony w omawianym przepisie jest nie tylko bezpieczeństwo powszechne zagrożone przez sprawców zamierzających sfinansować przestępstwo o charakterze terrorystycznym. Chodzi bowiem również o finansowanie innych przestępstw wymienionych w art. 165a § 1 k.k., które nie mają charakteru terrorystycznego”¹⁵.

Uprawnione jest jednakże twierdzenie, że art. 165a k.k.¹⁶ ma na celu ochronę wolności, stworzenie warunków do skutecznego zwalczania terroryzmu, a także wymienionych innych zachowań. Dobrami ubocznie chronionymi, choć wyeksponowanymi ze względu na ich niekwestionowaną wartość, są życie, zdrowie i mienie, a także sprawne funkcjonowanie gospodarki¹⁷.

Treść przepisu art. 165a k.k. koresponduje z regulacjami zawartymi w Międzynarodowej Konwencji ONZ o zwalczaniu finansowania terroryzmu z 9.12.1999 r. i postanowieniami dyrektywy 2005/60/WE oraz z zaleceniami Komitetu Antyterrorystycznego Rady Bezpieczeństwa ONZ. W szczególności, z art. 2 ust. 1 Międzynarodowej Konwencji ONZ o zwalczaniu finansowania terroryzmu wynika, że: „Przestępstwo (...) popełnia ten, kto jakimikolwiek środkami, bezpośrednio lub pośrednio, bezprawnie i umyślnie, udostępnia lub gromadzi fundusze z zamiarem ich wykorzystania, lub też mając świadomość, że zostaną one wykorzystane, w całości lub w części, do dokonania:

- 1) czynu stanowiącego przestępstwo określone definicją zawartą w jednym z traktatów wymienionych w aneksie;
- 2) czynu mającego spowodować śmierć lub ciężki uszczerbek na zdrowiu osoby cywilnej, lub innej osoby nieuczeszczającej aktywnie w działaniach wojennych w sytuacji konfliktu zbrojnego, jeśli celem takiego czynu, wynikającym bądź z jego charakteru, bądź z kontekstu, w jakim jest popełniony, jest zastraszenie ludności, albo skłonienie rządu lub organizacji międzynarodowej do dokonania lub do zaniechania określonej czynności”¹⁸.

W art. 165a § 1 k.k. spenalizowano gromadzenie, przekazywanie lub oferowanie wymienionych w przepisie funduszy dla sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub enumeratywnie wyszczególnionych przestępstw, tj. stosowania środków masowej zagłady (art. 120 k.k.), wytwarzania, gromadzenia lub obrotu zakazanymi środkami masowej zagłady lub środkami walki (art. 121 k.k.), czynnej napaści lub znieważenia przedstawiciela obcego państwa (art. 136 k.k.), zawładnięcia statkiem wodnym lub powietrznym (art. 166 k.k.), umieszczenia na statku wodnym lub powietrznym niebezpiecznego urządzenia lub substancji (art. 167 k.k.), wytwarzania lub obrotu substancjami niebezpiecznymi (art. 171 k.k.), wzięcia zakładnika (art. 252 k.k.), rozpowszechniania treści mogących ułatwić popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym (art. 255a k.k.) lub przekroczenia granicy RP w celu popełnienia na terytorium innego państwa przestępstwa o charakterze terrorystycznym (art. 259a k.k.).

15 M. Marciniak, *Geneza wprowadzenia, przedmiot ochrony oraz podmiot przestępstwa sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym (art. 165 a k.k.)*, cz. 1, *Wojskowy Przegląd Prawniczy* 2018/1, s. 19

16 § 1. Kto gromadzi, przekazuje lub oferuje środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości w zamiarze sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub przestępstwa, o którym mowa w art. 120, art. 121, art. 136, art. 166, art. 167, art. 171, art. 252, art. 255a lub art. 259a, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 15.
§ 2. Tej samej karze podlega, kto udostępnia mienie określone w § 1 zorganizowanej grupie lub związkowi mającym na celu popełnienie przestępstwa, o którym mowa w tym przepisie, osobie biorącej udział w takiej grupie lub związku lub osobie, która ma zamiar popełnienia takiego przestępstwa.
§ 3. Kto, nie będąc do tego obowiązany na mocy ustawy, pokrywa koszty związane z zaspokojeniem potrzeb lub wykonaniem zobowiązań finansowych grupy, związku lub osoby, o których mowa w § 2, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
§ 4. Tej samej karze podlega sprawca czynu określonego w § 1 lub 2, który działa nieumyślnie.

17 G. Bogdan [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część I. Komentarz do art. 117-211a*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017, art. 165a.

18 M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 117–221. Tom II*, Warszawa 2023, art. 165a.

Czyn z art. 165a § 2 k.k. polega natomiast na „udostępnianiu” mienia, tj. umożliwieniu korzystania lub ułatwieniu odbioru, odpowiednio: środków płatniczych, instrumentów finansowych, papierów wartościowych, wartości dewizowych, praw majątkowych lub innego mienia ruchomego lub nieruchomości. Karalne jest udostępnianie środków wobec: 1) zorganizowanej grupy lub związku mającego na celu popełnienie przestępstwa wskazanego w § 1; 2) osoby biorącej udział w takiej grupie lub związku; 3) osoby mającej zamiar popełnienia przestępstwa wskazanego w § 1.

Z kolei § 3 art. 165a k.k. penalizuje pokrycie kosztów związanych z zaspokojeniem potrzeb lub wykonaniem zobowiązań: 1) zorganizowanej grupie lub związkowi mającym na celu popełnienie przestępstwa wskazanego w § 1, 2) osobie lub osobom biorącym udział w takiej grupie lub związku, 3) osobie mającej zamiar popełnienia przestępstwa wskazanego w § 1. W uproszczeniu uznaje się, że w przypadkach z § 1 i 2 kryminalizacja dotyczy finansowania bezpośredniego tych podmiotów, zaś § 3 – finansowania pośredniego, np. poprzez spłatę długów dokonywaną wobec wierzyciela związku lub grupy¹⁹.

19 D. Gruszecka [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021, art. 165a.

3.3. Niedopełnienie obowiązków ustawowych

W ustawie AML przepisy karne umiejscowiono w rozdziale 14, który składa się z dwóch przepisów (art. 156 oraz art. 157)²⁰. Przedmiotem ochrony obu przepisów jest ochrona obrotu finansowego przed wprowadzeniem do niego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł. W piśmiennictwie wymienia się ponadto uboczne przedmioty ochrony w postaci prawidłowego i rzetelnego funkcjonowania instytucji obowiązanych oraz organów administracji rządowej właściwych w sprawach przeciwdziałania praniu pieniędzy²¹.

Odpowiedzialność karna za przestępstwo z art. 156 ust. 1 pkt 1 ustawy AML warunkowana jest wykazaniem, że na sprawcy bezpośrednio ciąży jeden z obowiązków wymienionych w tym przepisie. Zatem ustalenie zakresu obowiązków spoczywających na danej osobie działającej w imieniu lub na rzecz instytucji obowiązanej powinno być poprzedzone rekonstrukcją treści obowiązku na moment zachowania sprawcy. Obowiązki te nałożone są na instytucje obowiązane konkretnymi przepisami ustawy AML, tj. art. 74 ust. 1 pkt 1 (obowiązek zawiadomienia GIIF o okolicznościach mogących wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu); art. 86 ust. 1 (obowiązek zawiadomienia GIIF o powzięciu uzasadnionego podejrzenia, że określona transakcja lub określone wartości majątkowe mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu); art. 89

ust. 1 (obowiązek zawiadomienia właściwego prokuratora o powzięciu uzasadnionego podejrzenia pochodzenia wartości majątkowych z przestępstwa innego niż przestępstwo prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu lub z przestępstwa skarbowego); art. 90 ust. 1 (obowiązek zawiadomienia GIIF o przeprowadzeniu podejrzonej transakcji mogącej mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu)²².

Sprawcą wskazanych występków może być wyłącznie przedstawiciel instytucji obowiązanej, przy czym nie będzie to każda osoba podpisująca pismo pochodzące od instytucji obowiązanej.

W art. 156 ust. 1 pkt 2 ustawy AML spenalizowano zachowanie podmiotu działającego w imieniu lub na rzecz instytucji obowiązanej, polegające na przekazaniu GIIF nieprawdziwych danych dotyczących transakcji, rachunków lub osób; lub zatajeniu prawdziwych danych dotyczących transakcji, rachunków lub osób. Do wypełnienia dyspozycji art. 156 ust. 1 pkt 2 ustawy AML wystarczające jest zatem przekazanie nieprawdziwych danych lub ich zatajenie w zakresie dotyczącym transakcji, rachunków lub osób. Nieprawdziwe dane to takie, w których informacje w nich zawarte odbiegają od rzeczywistości dostępnej osobie działającej w imieniu lub na rzecz instytucji obowiązanej²³. Z kolei pod pojęciem „zatajenia prawdziwych danych”, należy rozumieć świadome utrzymywanie w tajemnicy okoliczności mających wpływ na rozstrzygnięcie²⁴. Obowiązek przekazania danych GIIF wynika z wymienionych już wyżej art. 72, art. 74 czy art. 86 ustawy AML, a przepisy te określają również zakres przekazywanych informacji²⁵.

W art. 156 ust. 2 ustawy AML spenalizowano zachowanie polegające na ujawnieniu osobom

20 Art. 156. 1. Kto, działając w imieniu lub na rzecz instytucji obowiązanej:
1) nie dopełnia obowiązku przekazania Generalnemu Inspektorowi zawiadomienia o okolicznościach, które mogą wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, lub obowiązku przekazania Generalnemu Inspektorowi zawiadomienia o powzięciu uzasadnionego podejrzenia, że określona transakcja lub wartości majątkowe będące przedmiotem tej transakcji mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu,
2) przekazuje Generalnemu Inspektorowi nieprawdziwe lub zataja prawdziwe dane dotyczące transakcji, rachunków lub osób, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
2. Tej samej karze podlega, kto wbrew przepisom ustawy ujawnia osobom nieuprawnionym, posiadaczom rachunku lub osobom, których transakcja dotyczy, informacje zgromadzone zgodnie z ustawą lub wykorzystuje te informacje w sposób niezgodny z przepisami ustawy.
3. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 pkt 1 lub ust. 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie.
Art. 157. Kto udaremnia lub utrudnia przeprowadzenie czynności kontrolnych, o których mowa w rozdziale 12, podlega grzywnie.

21 J. Długosz [w:] *Prawo karne gospodarcze. Tom 10. System Prawa Handlowego*, red. R. Zawłocki, Warszawa 2018, s. 442–443.

22 P. Sawicki, M. Zaborowski [w:] *Komentarz do ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu* [w:] *Prawo obrotu pieniężnego. Komentarz*, red. P. Zapadka, Warszawa 2023, art. 156.

23 M. Dyl, M. Królikowski (red.), *Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, [w:] M. Dyl, M. Królikowski (red.), *Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Ustawa sankcyjna. Komentarz*, Warszawa 2024, art. 156.

24 Wyrok SN z 2.10.2014 r., IV KK 82/14, LEX nr 1526618.

25 M. Dyl, M. Królikowski (red.), *Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, [w:] M. Dyl, M. Królikowski (red.), *Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Ustawa sankcyjna. Komentarz*, Warszawa 2024, art. 156.

nieuprawnionym, posiadaczom rachunku lub osobom, których transakcja dotyczy, informacji zgromadzonych zgodnie z ustawą lub wykorzystanie tych informacji w sposób niezgodny z przepisami ustawy. W tym przypadku sprawcą występkę może być nie tylko członek kadry zarządczej instytucji obowiązanej, ale również szeregowi pracownicy, które weszły w posiadanie takich informacji.

Typ uprzywilejowany czynów określonych w ust. 1 pkt 1 i w ust. 2 przewidziano w art. 156 ust. 3 ustawy AML, który zagrożony jest tylko karą grzywny w sytuacji, gdy czyn został popełniony nieumyślnie. Z kolei przestępstwa z art. 156 ust. 1 pkt 1 i ust. 2

ustawy AML. zagrożone są karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

W art. 157 ustawy AML spenalizowano występki udaremniania lub utrudniania przeprowadzenia czynności kontrolnych, o których mowa w rozdziale 12 ustawy. Osoba mająca na celu podjęcie działań zmierzających do udaremnienia czy utrudnienia przeprowadzenia czynności kontrolnych będzie sprawcą czynu zabronionego z art. 157 ustawy AML, jeśli jej działanie wywoła skutek zewnętrzny w postaci udaremnienia bądź utrudnienia tych czynności. Zaznaczyć należy, że występki z art. 157 ustawy AML może zostać popełniony wyłącznie umyślnie²⁶, zarówno w zamiarze bezpośrednim, jak i ewentualnym.

26 M. Królikowski, w: *Kodeks karny. Część ogólna*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, art. 8, Nb 5.

4. Kluczowe obowiązki i punkty kontrolne dotyczące AML/CFT

Kluczowe obowiązki banków związane z AML/CFT dotyczą prawidłowego wykonywania identyfikacji i oceny ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu w zakresie dokonywanych transakcji i stosunków gospodarczych z klientami. Równocześnie banki zobowiązane są do stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, a w sytuacji podejrzenia prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu muszą powiadomić GIIF o swoim podejrzeniu. Aby program prewencji działał prawidłowo, konieczne jest wypełnienie szeregu wymogów, których najważniejsze elementy scharakteryzowano poniżej.

4.1. Obowiązki organizacyjne

Instytucje obowiązane powinny posiadać skuteczny system ochrony AML/CFT. Na system ten składa się właściwa struktura organizacyjna, zaplecze osobowe, kompetencyjne, unormowanie proceduralne, jak również oprzyrządowanie techniczno-organizacyjne. W tym obszarze instytucja obowiązana, jaką jest bank, powinna wyznaczyć spośród członków zarządu osobą odpowiedzialną za wdrażanie obowiązków określonych w ustawie AML. Podobnie będzie w każdej instytucji sektora finansowego, w której działa zarząd. Obowiązek ten stanowi wdrożenie art 46 ust. 4 dyrektywy 2015/849. Ustawodawca nie doprecyzował wprost ani formy wyznaczenia, ani tego, który spośród członków zarządu banku jest najbardziej odpowiedni do pełnienia tych obowiązków. Może to rodzić problemy związane z prawidłowością wyznaczenia osoby odpowiedzialnej w banku za wdrażanie obowiązków ustawowych, jak również zakresu odpowiedzialności takiej osoby. Niezależnie od tego, należy założyć, że wyznaczenie powinno mieć sformalizowany charakter. Kluczowe jest, aby wyznaczenie było jednoznaczne i udokumentowane. Wydaje się, że nie musi być to dokonane w formie oddzielnej uchwały Rady Nadzorczej dla ważności takiej czynności²⁷ i jej uznania przez organy kontrolne.

Rekomendacja 1:

Wyznaczenie osoby powinno być dokonane w formie pisemnej poprzez ujęcie w zakresie obowiązków wyznaczonego członka zarządu, na który zgodę wyrazi członek zarządu i Rada nadzorcza

Banku w formie uchwały. Sposób wyznaczania osoby odpowiedzialnej z art. 7 ustawy AML i dokonywania zmian powinien zostać opisany w wewnętrznych procedurach banku.

Chociaż ustawa AML nie precyzuje, który z członków zarządu powinien pełnić rolę osoby odpowiedzialnej z art. 7 ustawy AML, należy wskazać, że w praktyce najczęściej rola ta powierzana jest Prezesowi Zarządu banku. Rozwiązanie to może zasługiwać na uznanie, w szczególności w przypadku prawidłowo funkcjonujących relacji w ramach zarządu, gdy prezes posiada pełne przełożenie na funkcjonowanie procesów, nie przybiera jedynie funkcji reprezentacyjnej lub koordynacyjnej, a realizuje w pełni swój podstawowy obowiązek, wynikający z art. 22a ust. 3 Prawa bankowego²⁸ (kierowanie pracami zarządu banku). Jednak rola taka może być również problematyczna regulacyjnie, biorąc pod uwagę pozostałe przepisy prawa bankowego. Otóż wydaje się, że zarządzanie ryzykiem AML/CFT, należy uznać za zarządzanie tzw. ryzykiem istotnym, w szczególności w przypadku i w zakresie tzw. ryzyka sankcyjnego. W takim przypadku, zgodnie z art. 22a ust 3 Prawa bankowego w zarządzie banku wyodrębnia się stanowisko członka zarządu nadzorującego lub stanowiska członków zarządu nadzorujących zarządzanie ryzykiem istotnym w działalności banku. W takiej sytuacji, zgodnie 22a ust. 6 pkt 2 Prawa bankowego, prezesowi zarządu banku nie może być powierzony nadzór nad obszarem działalności banku stwarzającym ryzyko istotne w działalności banku.

Rekomendacja 2:

W przypadku banków komercyjnych, w szczególności działających w międzynarodowych grupach kapitałowych, członkiem zarządu odpowiedzialnym za wdrażanie obowiązków określonych w ustawie AML nie powinien być prezes zarządu. Najbardziej odpowiedni w tym zakresie wydaje się być członek zarządu nadzorujący zarządzanie ryzykiem istotnym w działalności banku, tj. CRO. Takie ukształtowanie odpowiedzialności powinno pozytywnie wpłynąć na powstanie dodatkowej warstwy/linii obrony na poziomie CRO, jak również poprzez odpowiedzialność za całościowe kierowanie pracami zarządu przez CEO. Dodatkowe uzasadnienie wynika z faktu, iż obszar AML/CFT jest powiązany z ryzykiem fraudowym

27 R. Wojciechowski [w:] *Komentarz do ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu* [w:] *Prawo obrotu pieniężnego*, komentarz, red. P. Zapadka, Warszawa 2023, art. 7.

28 Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn. Dz. U z 2024 r. poz. 1646 ze zm.).

i zaliczany jest do grupy ryzyka, gdzie obszarem wiodącym jest ryzyko operacyjne według metodyki BION²⁹.

Niezależnie od prawidłowego wyznaczenia osoby z poziomu zarządu, instytucje obowiązane zobowiązane są do wyznaczenia pracownika zajmującego kierownicze stanowisko, odpowiedzialnego za zapewnienie zgodności działalności instytucji obowiązanej oraz jej pracowników i innych osób wykonujących czynności na rzecz tej instytucji obowiązanej z przepisami o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Wyznaczony pracownik jest również odpowiedzialny za przekazywanie w imieniu instytucji obowiązanej zawiadomień, o których mowa w art. 74 ust. 1, art. 86 ust. 1, art. 89 ust. 1 i art. 90 ustawy AML³⁰. W praktyce chodzi o wyznaczenie AML Officera, zwanego AMLRO lub MLRO. Z obowiązku wyznaczenia AMLRO zwolnione są podmioty prowadzące działalność jednoosobowo, dla których zadania kadry kierowniczej wyższego szczebla oraz pracownika, o których mowa w art. 6 i art. 8, wykonuje osoba prowadząca tę działalność. W przypadku banków obowiązek wyznaczenia osoby z art. 8 ustawy AML jest obligatoryjny. Co istotne, AMLRO powinien być umieszczony na poziomie drugiej linii obrony. Ze względu na poziom skomplikowania procesów AML, zmienność otoczenia regulacyjnego, w tym list sankcyjnych, AMLRO należy uznać za wyspecjalizowanego pracownika zgodności w obszarze AML. Jak bowiem wynika ze stanowiska UKNF dotyczącego AMLRO z dnia 1 grudnia 2022 r.³¹, w tym dotyczącego posiadania odpowiedniej wiedzy, umiejętności, doświadczenia i ilości czasu, jak również niezależności i struktu-

ry – w przypadku banków posiadających złożoną strukturę, w szczególności banków komercyjnych, AMLRO powinien być wyznaczony niezależnie od osoby zarządzającej komórką ds. zgodności (Compliance Officer).

Rekomendacja 3:

W przypadku banków komercyjnych, w szczególności działających w międzynarodowych grupach kapitałowych lub organizacji o większym skomplikowaniu, funkcja AMLRO powinna być pełniona oddzielnie od funkcji generalnego Compliance Officera. Wynika to z potrzeby zapewnienia niezależności funkcjonalnej, posiadania odpowiedniej ilości czasu do coraz bardziej skomplikowanych procesów i regulacji AML, jak również potrzeby pogłębiania wysoce specjalistycznej wiedzy, doświadczenia i umiejętności. Dodatkowo, na wzór regulacji pozycji Compliance Officera, funkcja AMLRO nie powinna być łączona z innymi pośrednio łączącymi się z AML zadaniami w banku, np. dotyczącymi zarządzania bezpieczeństwem lub danymi osobowymi. Można natomiast dopuścić łączalność funkcji AMLRO z zarządzaniem obszarem fraudowym, ze względu na bezpośrednią zbieżność materii, chociażby związaną z analizą transakcji realizowanych przez klienta.

Odzwierciedlenie powyższych rekomendacji w wewnętrznych procedurach banków i ich zastosowanie powinno przyczynić się do minimalizacji błędów w zakresie braku wyznaczenia lub niewłaściwego wyznaczenia osób określonych w ustawie AML i lepszego wypełniania przez nich obowiązków.

29 https://www.knf.gov.pl/dla_ryнку/Informacje_dla_podmiotów_nadzorowanych/Sektor_bankowy/metodyka_BION_banków (dostęp: 30.06.2025 r.).

30 Zob. art. 8 ustawy AML.

31 https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Stowisko_UKNF_AMLRO_80468.pdf (dostęp: 1.12.2022 r.).

4.2. Obowiązki proceduralne

Obowiązki proceduralne rozumiane są jako posiadanie odpowiedniej, aktualnej i dostosowanej do sytuacji danej instytucji obowiązanej zestawu polityk, procedur i manuali dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu. W ramach identyfikowanych problemów wśród instytucji obowiązanych można znaleźć braki dokumentacyjne w tym zakresie. W takim przypadku można z jednej strony stwierdzić, że instytucja łamie przepisy prawa powszechnie obowiązującego, lecz świadczy to również o nienależytej staranności dotyczącej realizacji programu AML/CFT.

Kluczowym obowiązkiem jest sporządzenie przez bank oceny ryzyka, związanego z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu, odnoszącej się do działalności konkretnej instytucji obowiązanej, z uwzględnieniem czynników ryzyka dotyczących klientów, państw lub obszarów geograficznych, produktów, usług, transakcji lub kanałów ich dostaw. Ocena ta powinna być sformalizowana, a instytucje obowiązane powinny sporządzić ją w postaci papierowej lub elektronicznej i w razie potrzeby, nie rzadziej jednak niż co 2 lata, dokonać jej aktualizacji.

Rekomendacja 4:

W świetle dostępnych narzędzi informatycznych w bankach – forma elektroniczna oceny ryzyka będzie najlepszą formą sporządzenia oceny ryzyka. Ułatwi to posługiwanie się tym dokumentem, także przy czynnościach kontrolnych. Ocena ryzyka sporządzona elektronicznie powinna jednak zapewniać niezmiennosc dokumentu i umożliwiać precyzyjne określenie czasu powstania dokumentu oraz organów/osób zatwierdzających ocenę ryzyka. Może stanowić załącznik stanowiący integralną część uchwały zarządu lub rady nadzorczej w przypadku zatwierdzenia oceny ryzyka w tej formie.

W ślad za istniejącym orzecznictwem³² należy wskazać, że w stosunku do oceny ryzyka instytucji obowiązanej nie można dopatrzeć się jakichkolwiek obligatoryjnych elementów materialnych, jakie ma w sobie zawierać ocena ryzyka poza formą pisemną oraz wymienionymi czynnikami ryzyka, które należy uwzględnić przy sporządzaniu oce-

ny ryzyka. Należy jednak zwrócić uwagę, że poza przepisami prawa powszechnie obowiązującego, UKNF wydał dla banków stanowisko dotyczące oceny ryzyka instytucji obowiązanej³³. W ramach stanowiska wskazane są bardziej szczegółowe oczekiwania nadzoru względem sporządzanych ocen ryzyka. Określono bowiem precyzyjnie podejście i metodykę dla oceny ryzyka, omówiono sposób jej zatwierdzania, w tym przypadki udziału zarządu i rady nadzorczej w procesie zatwierdzania oceny ryzyka³⁴, wskazano na wymogi dotyczące procesu dokumentowania oceny ryzyka i jej wyników, jak również podkreślono wagę regularnych przeglądów i aktualizacji oceny ryzyka.

Rekomendacja 5:

W świetle znaczenia procesów AML/CFT, w tym problemów z prawidłowym wypełnianiem obowiązków z zakresu AML/CFT, wskazanym byłoby w przypadku banków wzmocnienie nadzoru wewnętrznego w bankach poprzez zatwierdzenie oceny ryzyka instytucji obowiązanej przez zarząd banku i radę nadzorczą niezależnie od poziomu ryzyka instytucji obowiązanej czy też poziomu ryzyka odniesionego do ustalonego apetytu na ryzyko. Ocena ryzyka jest najbardziej kluczowym dokumentem, dlatego podobnie jak inne polityki z zakresu compliance, np. system kontroli wewnętrznej czy polityka zgodności compliance – zatwierdzenie tego dokumentu powinno mieć miejsce przy udziale zarządu i rady nadzorczej. Pozwoli to na wyższy poziom weryfikacji i świadomości organu zarządzającego i nadzorującego.

Należy również podkreślić, że banki powinny zapewnić odpowiedni standard metodyczny, stosowany na potrzeby opracowania oceny ryzyka. Zgodnie z oczekiwaniami UKNF standard ten powinien obejmować:

33 https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Stowisko_UKNF_dot_oceny_ryzyka_instytucji_obowiazanej_83392.pdf (dostęp: 15.04.2020 r.).

34 Ocena ryzyka powinna być przedstawiana zarządowi oraz radzie nadzorczej instytucji obowiązanej jako dokument zawierający aktualne informacje o stopniu ekspozycji na ryzyko instytucji, zidentyfikowanych zagrożeniach i lukach w procesie AML/CFT oraz planowanych działaniach w celu zarządzania ryzykiem rezydualnym. UKNF oczekuje, że w przypadku, gdy: - poziom ryzyka instytucji obowiązanej zostanie określony, jako wysoki, - poziom ryzyka odbiega od apetytu na ryzyko instytucji, - planowane są działania na dużą skalę w celu skutecznego zarządzania ryzykiem rezydualnym, ocena ryzyka oraz jej aktualizacje będą zatwierdzane przez zarząd oraz radę nadzorczą instytucji obowiązanej.

32 Wyrok WSA w Warszawie z 10.08.2021 r., V SA/Wa 2574/21, LEX nr 3229016.

- ocenę ryzyka inherentnego – ryzyka występującego w sytuacji braku działań podjętych w celu zmniejszenia prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka i/lub ograniczenia jego efektów, w odniesieniu do każdego czynnika ryzyka wymienionego w art. 27 ust. 1 ustawy,
- wskazanie mitygantów ryzyka oraz poddanie ocenie ich efektywności,
- ocenę ryzyka rezydualnego – ryzyka pozostającego po wprowadzeniu procedur kontroli ryzyka, mitygantów oraz po dokonaniu oceny ich efektywności,
- zdefiniowanie planowanych przez instytucję obowiązującą działań w celu zarządzania ryzykiem rezydualnym (o ile są planowane)³⁵.

Równocześnie należy wskazać, że w ramach oceny ryzyka instytucji obowiązanej powinny zostać poddane ocenie czynniki ryzyka dotyczące:

- klientów,
- państwa lub obszarów geograficznych,
- produktów,
- usług,
- transakcji lub kanały ich dostaw.

Wskazany powyżej katalog zawiera zakres minimalny czynników ryzyka. Jest on zbyt wąski dla podmiotów z sektora bankowego. Dlatego zgodnie z oczekiwaniami UKNF banki powinny objąć oceną dodatkowe czynniki określone w stanowisku dotyczącym oceny ryzyka instytucji obowiązanej³⁶, m.in. infrastrukturę IT stosowaną do procesu przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu, kwestie ryzyka związane z outsourcingiem, odpowiedniość struktury organizacyjnej i liczby pracowników odpowiedzialnych za wykonywanie obowiązków AML/CFT i ryzyko operacyjne osobowe, związane z rotacją pracowników.

Niezależnie od powyższych oczekiwań w odniesieniu do oceny ryzyka instytucji obowiązanej na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 11 ustawy AML Generalny Inspektor Informacji Finansowej wydał komunikat numer 36 w celu udostępniania wiedzy i informacji z zakresu przepisów o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu³⁷. W komunikacie GIIF przypomniał o dwóch wymiarach oceny ryzyka (ogólnym i indywidualnym), odniósł się także do dobrych praktyk wynikających ze stanowiska UKNF, zachęcając do ich odpowiedniego stosowania także przez pozostałe instytucje obowiązane, nie tylko przez podmioty nadzorowane przez KNF.

Równocześnie obowiązki proceduralne obejmują szereg innych dokumentów wewnętrznych instytucji obowiązanych, które powinny być aktualne i dostosowywane na bieżąco do działalności, struktury i produktów instytucji obowiązanej. W tym zakresie chodzi o:

- wewnętrzną procedurę instytucji obowiązanej, określającą, z uwzględnieniem charakteru, rodzaju i rozmiaru prowadzonej działalności, zasady postępowania stosowane w instytucji obowiązanej,
- procedurę grupową, określoną w art. 51 ustawy AML,
- wewnętrzną procedurę anonimowego zgłaszania przez pracowników lub inne osoby wykonujące czynności na rzecz instytucji obowiązanej rzeczywistych lub potencjalnych naruszeń przepisów z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

W ramach spotykanych uchybień w tym obszarze można wskazać brak wprowadzenia, brak aktualizacji lub niedostosowanie do wymogów prawnych ww. procedur.

Rekomendacja 6:

W związku z szeregiem wymogów o charakterze soft law i oczekiwań regulatorów wyrażonych w stanowiskach i wytycznych należy zaplanować i wprowadzić do wewnętrznych procesów banków regularny przegląd procedur, nie rzadszy niż raz do roku, chyba że bank jest w procesie dokonywania gruntownych

³⁵ https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Stowisko_UKNF_dot_oceny_ryzyka_instytucji_obowiazanej_83392.pdf (dostęp: 15.04.2020 r.).

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ <https://www.gov.pl/web/finanse/komunikat-nr-36-w-sprawie-oceny-ryzyka-instytucji-obowiazanej> (dostęp: 14.01.2022 r.).

zmian, czy też realizacji zaleceń. W takim przypadku nawet pośrednie zmiany w strukturze, procesach lub produktach uzasadniają częstsze przeglądy i dostosowania regulacji AML/CFT.

W powyższym zakresie, dla przykładu, warto wskazać na wykonywane ostatnio przeglądy regulacji AML w związku z wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 2024 r. o ochronie sygnalistów³⁸, dla zapewnienia spójności wewnętrznej procedury anonimowego zgłaszania przez pracowników lub inne osoby wykonujące czynności na rzecz instytucji obowiązanej rzeczywistych lub potencjalnych naruszeń

przepisów z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, w szczególności formy, zakresu trybu nadawanych uprawnień i sposobu rozpatrywania zgłoszeń. Warto w tym kontekście wskazać, także, iż na podstawie art. 80 ustawy AML, niezależnie od przepisów ustawy o sygnalistach, GIIF jest podmiotem uprawnionym do przyjmowania zgłoszeń o rzeczywistych lub potencjalnych naruszeniach przepisów prawa z zakresu AML/CFT od pracowników, byłych pracowników instytucji obowiązanych lub innych osób, które wykonują lub wykonywały czynności na rzecz instytucji obowiązanych na innej podstawie niż stosunek pracy.

³⁸ Ustawa z dnia 14 czerwca 2024 r. o ochronie sygnalistów (Dz. U. poz. 928).

4.3. Środki bezpieczeństwa finansowego, analiza i ocena ryzyka

Z perspektywy instytucji obowiązanej jaką jest bank, kluczowe jest właściwe i regularne dokonywanie czynności przeciwdziałających praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu – zarówno przy nawiązywaniu relacji z klientami, jak i w trakcie trwania z nimi relacji gospodarczych. W tym celu banki muszą wdrożyć odpowiednie do zidentyfikowanych ryzyk środki bezpieczeństwa finansowego.

Na podstawie ustawy AML, środki bezpieczeństwa finansowego muszą być stosowane przy okazji nawiązywania relacji z klientem, stosunków gospodarczych, przeprowadzania transakcji okazjonalnej (która spełnia warunki określone w art. 35 ust. 1 pkt 2 lit. a lub b ustawy AML) oraz w odniesieniu do klientów, z którymi utrzymują stosunki gospodarcze, z uwzględnieniem rozpoznanego ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu, w szczególności gdy doszło do zmiany uprzednio ustalonego charakteru lub okoliczności stosunków gospodarczych. Wynika to wprost z art. 35 ust. 1 pkt 1 i 2 lit. a, b oraz ust. 2 ustawy AML.

Środki bezpieczeństwa finansowego stanowią aktywności podejmowane przez instytucje obowiązane względem klientów i kontrahentów, aby osiągnąć cele prewencji AML/CFT.

Jak wynika z art 34 ust. 1 ustawy AML, środki bezpieczeństwa finansowego obejmują m.in. ocenę stosunków gospodarczych i, stosownie do sytuacji, uzyskanie informacji na temat ich celu i zamierzonego charakteru oraz bieżące monitorowanie stosunków gospodarczych klienta. Na pojęcie monitorowania stosunków gospodarczych klienta składa się m.in. analiza transakcji przeprowadzanych w ramach stosunków gospodarczych w celu zapewnienia, że transakcje te są zgodne z wiedzą instytucji obowiązanej o kliencie, rodzaju i zakresie prowadzonej przez niego działalności oraz zgodne z ryzykiem prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanym z tym klientem. Ponadto zalicza się do tego również badanie źródła pochodzenia wartości majątkowych będących w dyspozycji klienta oraz zapewnienie, że posiadane dokumenty, dane lub informacje dotyczące stosunków gospodarczych są na bieżąco aktualizowane.

Kluczowy dla stosowania środków bezpieczeństwa finansowego jest poziom ryzyka w odniesieniu do danego klienta. Art. 34 ustawy AML zawiera listę

środków bezpieczeństwa finansowego. Obejmują one:

- 1) identyfikację klienta oraz weryfikację jego tożsamości;
- 2) identyfikację beneficjenta rzeczywistego oraz podejmowanie uzasadnionych czynności w celu:
 - a) weryfikacji jego tożsamości,
 - b) ustalenia struktury własności i kontroli - w przypadku klienta będącego osobą prawną, jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej lub trustem;
- 3) ocenę stosunków gospodarczych i stosownie do sytuacji, uzyskanie informacji na temat ich celu i zamierzonego charakteru;
- 4) bieżące monitorowanie stosunków gospodarczych klienta, w tym:
 - a) analizę transakcji przeprowadzanych w ramach stosunków gospodarczych w celu zapewnienia, że transakcje te są zgodne z wiedzą instytucji obowiązanej o kliencie, rodzaju i zakresie prowadzonej przez niego działalności oraz zgodne z ryzykiem prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanym z tym klientem,
 - b) badanie źródła pochodzenia wartości majątkowych będących w dyspozycji klienta – w przypadkach uzasadnionych okolicznościami,
 - c) zapewnienie, że posiadane dokumenty, dane lub informacje dotyczące stosunków gospodarczych są na bieżąco aktualizowane.

Rekomendacja 7:

Banki zobowiązane są do przeprowadzania regularnych analiz ryzyka podmiotów i transakcji. Ich wynik warunkuje prawidłowość przypisania ryzyka i stosowania odpowiednich środków ryzyka. Podobnie jak przy ryzyku braku zgodności, rekomendowane jest zastosowanie modelu trzech linii obrony z jasno wydzieloną pierwszą, drugą i trzecią linią obrony i określeniem relacji pomiędzy nimi. Dla przykładu, powinna zostać sporządzona lista procesów realizowanych przez poszczególne linie obrony, w szczególności dotyczących analiz transakcji, okresowych prze-

glądów klientów i sposobu ich dokumentowania oraz zatwierdzania.

Równocześnie, zgodnie z art. 43 ustawy AML, instytucje obowiązane muszą stosować tzw. wzmożone środki bezpieczeństwa finansowego. Ustawodawca określił przypadki obligatoryjnego stosowania środków bezpieczeństwa finansowego. Ma to miejsce w przypadku:

- wyższego ryzyka prania pieniędzy,
- stosunków gospodarczych lub transakcji związanych z państwem trzecim wysokiego ryzyka (art. 44 ustawy AML),
- transgranicznych relacji korespondenckich obejmujących realizację transferu w ramach zawartej umowy z instytucją będącą respondentem z państwa trzeciego (art. 45 ustawy AML),
- stosunków gospodarczych z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne (art. 46 ustawy AML).

Rekomendacja 8:

W przypadku wzmożonych środków bezpieczeństwa finansowego instytucje obowiązane powinny dokonywać regularnych przeglądów i kalibracji tych środków. Ustawodawca nie przewidział zamkniętego katalogu wzmożonych środków bezpieczeństwa finansowego, pozostawiając instytucjom obowiązującym zakres stosowania wzmożonego środka bezpieczeństwa finansowego. W ramach wymaganej ostrożności i rzetelności banki powinny zaprojektować i opisać wzmożone środki bezpieczeństwa finansowego w taki sposób, aby mogły je faktycznie zastosować. Oznacza to, że przy wzmożonych środkach bezpieczeństwa finansowego szczególnie istotne mogą być narzędzia wspierające i zasoby dedykowane, jak również konsekwentne zapewnienie spójności pomiędzy postanowieniami procedur, posiadanymi środkami, możliwością ich wykonania oraz celami, jakim służą. Zalecany w tej materii jest przegląd regulacji i funkcjonowania procesów m.in. zgodnie z wytycznymi EUNB na podstawie art. 17 i 18 ust. 4 dyrektywy (UE) 2015/849 dotyczącymi środków należytej staranności wobec klienta oraz czynników, które instytucje kredytowe i finansowe powinny uwzględniać podczas oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego z indywidualnymi

stosunkami gospodarczymi i transakcjami sporadycznymi uchylającymi i zastępujące wytyczne JC/2017/37 (EBA/GL/2021/02)³⁹

Ustawodawca określił także przypadki możliwości zastosowania uproszczonych środków bezpieczeństwa finansowego. Ma to miejsce w przypadku, gdy ocena ryzyka potwierdziła niższe ryzyko prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu. W art. 42 ust. 2 ustawy AML zawarto przykładowe sytuacje i klientów, którym można przypisać niższe ryzyko, np. gdy klientem jest jednostka sektora finansów publicznych, przedsiębiorstwem państwowym albo spółką z większościovym udziałem Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub ich związków, czy też rezydentem państwa członkowskiego lub rezydentem państwa trzeciego określanego przez wiarygodne źródła jako państwo o niskim poziomie korupcji lub innej działalności przestępczej.

Należy również wskazać, że kluczowa jest sytuacja, gdy instytucja obowiązana nie może zastosować środków bezpieczeństwa finansowego. Przepisy prawa przewidują w tym zakresie jasne konsekwencje. Zgodnie z art. 41 ustawy AML, brak możliwości zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego musi spotkać się z odmową nawiązania stosunków gospodarczych, rezygnacją z przeprowadzenia transakcji okazjonalnej, nieprzeprowadzeniem transakcji za pośrednictwem rachunku bankowego lub rozwiązaniem stosunków gospodarczych.

Rekomendacja 9:

Banki powinny ściśle stosować przepisy dotyczące konsekwencji braku możliwości stosowania środków bezpieczeństwa finansowego. Można zauważyć pewną trudność wynikającą z kwestii biznesowych czy też relacyjnych z klientem w konsekwentnym stosowaniu najbardziej drastycznego środka w postaci konieczności rozwiązania stosunków gospodarczych, czyli wypowiedzenia umów. Podjęcie właściwej kampanii edukacyjnej dla klientów, w tym zastosowanie odpowiednich narzędzi informatycznych umożliwiających stosowanie środków bezpieczeństwa finansowego, będzie pomocne do wypełnienia wymogów ustawowych, jak również może służyć

³⁹ https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2021/963637/Final%20Report%20on%20Guidelines%20on%20revised%20ML%20TF%20Risk%20Factors.pdf (dostęp: 1.03.2021 r.).

innym potrzebom banków, jak prewencja anty-fraudowa. W szczególności wymóg posiadania przez banki aktualnych dokumentów, danych lub informacji dotyczących stosunków gospodarczych – będący obowiązkiem ustawowym, należy pojmować nie jako ciężar, a uczynić podstawowym wymogiem „higieny” relacji pomiędzy bankami a klientami.

Kolejny kluczowy obszar obowiązków instytucji obowiązanych stanowi ustalenie beneficjenta rzeczywistego, czyli zgodnie z dyrektywą „Ultimate Beneficial Owner” (UBO). Beneficjent rzeczywisty to podstawowe pojęcie posiadające definicję legalną, szczegółowo uregulowaną w art. 2 ustawy AML. W uproszczeniu można wskazać, że jest to osoba fizyczna, która sprawuje bezpośrednią lub pośrednią kontrolę nad danym podmiotem i czerpie z niego korzyści. Najczęściej beneficjenta rzeczywistego ustala się m.in. poprzez weryfikację struktury własnościowej w danym podmiocie i określenie kto posiada ponad 25% akcji lub udziałów, czy też analizę uprawnień kontrolnych, czyli ustalenie, kto dysponuje ponad 25% ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym osoby prawnej. Jednak definicja ta jest dużo szersza⁴⁰ i spodziewana jest zmiana

podejścia regulacyjnego do wyznaczania beneficjenta rzeczywistego, na skutek wejścia w życie przepisów reformy AML, opisanej w dalszej części raportu.

Obszarem wymagającym omówienia, a sprawiającym trudności instytucjom obowiązującym, jest weryfikacja osób pod kątem tzw. statusu PEP. Przepisy definiują wprost, że przez osoby zajmujące eksponowane stanowiska polityczne⁴¹ rozumie się, z wyłączeniem grup stanowisk średniego i niższego szczebla, osoby zajmujące znaczące stanowiska publiczne lub pełniące znaczące funkcje publiczne, w tym:

- a) szefów państw, szefów rządów, ministrów, wice-ministrów oraz sekretarzy stanu,
- b) członków parlamentu lub podobnych organów ustawodawczych,
- c) członków organów zarządzających partii politycznych,
- d) członków sądów najwyższych, trybunałów konstytucyjnych oraz innych organów sądowych wysokiego szczebla, których decyzje nie podlegają zaskarżeniu, z wyjątkiem trybów nadzwyczajnych,
- e) członków trybunałów obrachunkowych lub rządów banków centralnych,
- f) ambasadorów, *chargés d'affaires* oraz wyższych oficerów sił zbrojnych,

40 W przypadku mowy o beneficjencie rzeczywistym - rozumie się przez to każdą osobę fizyczną sprawującą bezpośrednio lub pośrednio kontrolę nad klientem poprzez posiadane uprawnienia, które wynikają z okoliczności prawnych lub faktycznych, umożliwiające wywieranie decydującego wpływu na czynności lub działania podejmowane przez klienta, lub każdą osobę fizyczną, w imieniu której są nawiązywane stosunki gospodarcze lub jest przeprowadzana transakcja okazjonalna, w tym:

- a) w przypadku osoby prawnej innej niż spółka, której papiery wartościowe są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym podlegającym wymogom ujawniania informacji wynikającym z przepisów prawa Unii Europejskiej lub odpowiadających im przepisów prawa państwa trzeciego:
 - osobę fizyczną będącą udziałowcem lub akcjonariuszem, której przysługują prawa własności więcej niż 25% ogólnej liczby udziałów lub akcji tej osoby prawnej,
 - osobę fizyczną dysponującą więcej niż 25% ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym tej osoby prawnej, także jako zastawnik albo użytkownik, lub na podstawie porozumień z innymi uprawnionymi do głosu,
 - osobę fizyczną sprawującą kontrolę nad osobą prawną lub osobami prawnymi, którym łącznie przysługuje prawo własności więcej niż 25% ogólnej liczby udziałów lub akcji lub które łącznie dysponują więcej niż 25% ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym tej osoby prawnej, także jako zastawnik albo użytkownik, lub na podstawie porozumień z innymi uprawnionymi do głosu,
 - osobę fizyczną sprawującą kontrolę nad osobą prawną poprzez posiadanie uprawnień, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 37 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2023 r. poz. 120, 295 i 1598 oraz z 2024 r. poz. 619, 1685 i 1863), lub
 - osobę fizyczną zajmującą wyższe stanowisko kierownicze w przypadku udokumentowanego braku możliwości ustalenia lub wątpliwości co do tożsamości osób fizycznych określonych w tiret pierwszym czwartym oraz w przypadku niestwierdzenia podejrzenia prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu,

b) w przypadku trustu:

- założyciela, w tym fundatora w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej (Dz. U. poz. 326 i 825),
- powiernika, w tym członka zarządu w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej,
- nadzorcę, jeżeli został ustanowiony, w tym członka rady nadzorczej w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej,
- beneficjenta, w tym beneficjenta w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej lub - w przypadku, gdy osoby fizyczne czerpiące korzyści z danego trustu nie zostały jeszcze określone - grupę osób, w których głównym interesie powstał lub działa trust,
- inną osobę sprawującą kontrolę nad trustem,
- inną osobę fizyczną o uprawnieniach lub obowiązkach równoważnych do określonych w tiret od pierwszego do piątego,
- c) w przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, wobec której nie stwierdzono przesłanek lub okoliczności mogących wskazywać na fakt sprawowania kontroli nad nią przez inną osobę fizyczną lub osoby fizyczne, przyjmuje się, że taka osoba fizyczna jest jednocześnie beneficjentem rzeczywistym;

41 Zob. art. 2 ust. 2 pkt 11 ustawy AML.

- g) członków organów administracyjnych, zarządczych lub nadzorczych przedsiębiorstw państwowych, spółek z udziałem Skarbu Państwa, w których ponad połowa akcji albo udziałów należy do Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych,
- h) dyrektorów, zastępców dyrektorów oraz członków organów organizacji międzynarodowych lub osoby pełniące równoważne funkcje w tych organizacjach,
- i) dyrektorów generalnych w urzędach naczelnych i centralnych organów państwowych oraz dyrektorów generalnych urzędów wojewódzkich,
- j) inne osoby zajmujące stanowiska publiczne lub pełniące funkcje publiczne w organach państwa lub centralnych organach administracji rządowej.

Równocześnie ustawa AML definiuje osoby znane jako bliscy współpracownicy⁴² osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne jako:

- a) osoby fizyczne będące beneficjentami rzeczywistymi osób prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej lub trustów wspólnie z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne lub utrzymujące z taką osobą inne bliskie stosunki związane z prowadzoną działalnością gospodarczą;
- b) osoby fizyczne będące jedynym beneficjentem rzeczywistym osób prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej lub trustu, o których wiadomo, że zostały utworzone w celu uzyskania faktycznej korzyści przez osobę zajmującą eksponowane stanowisko polityczne.

Ustawa AML definiuje także członków rodziny⁴³ osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne poprzez:

- a) małżonka lub osobę pozostającą we wspólnym pożyciu z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne;

- b) dziecko osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne i jego małżonka lub osoby pozostającej we wspólnym pożyciu;
- c) rodziców osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne;

Rozporządzenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie wykazu krajowych stanowisk i funkcji publicznych będących eksponowanymi stanowiskami politycznymi⁴⁴ określa wykaz krajowych stanowisk i funkcji publicznych będących eksponowanymi stanowiskami politycznymi. Paragraf 2 w/w rozporządzenia wskazuje wprost na ponad 200 stanowisk i funkcji zaliczanych do PEP. Na liście znajdują się m.in. stanowiska przedstawicieli władzy ustawodawczej, wykonawczej, sądowniczej, służb, urzędów centralnych, stanowiska państwowe, samorządowe, jak również stanowiska członków organów spółek z udziałem Skarbu Państwa, w której ponad połowa akcji albo udziałów należy do Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych.

Należy wskazać, że powyższe definicje są klarowne i przejrzyste, dlatego w obszarze dotyczącym PEP kluczowe problemy nie dotyczą problemów z treścią definicji legalnych. Chodzi natomiast o niewłaściwie wykonywane czynności operacyjne, takie jak niewłaściwie zorganizowany proces oceny statusu PEP, w postaci chociażby braku zapewnienia we właściwym czasie aktualnych i adekwatnych informacji o zmianie statusu osoby będącej PEP, członków rodziny PEP lub bliskiego współpracownika PEP, a w konsekwencji brak dokonania oznaczenia statusem PEP danej osoby, w szczególności przy nawiązywaniu relacji i stosunków gospodarczych. W takim przypadku można spodziewać się, że nie będą zastosowane prawidłowo wzmożone środki bezpieczeństwa. Równocześnie problem może przybierać na znaczeniu w okresach newralgicznych, związanych z wyborami i opóźnioną weryfikacją statusu PEP wśród istniejącej bazy klientów.

Uchybienia mogą dotyczyć również braku akceptacji kadry kierowniczej wyższego szczebla na nawiązanie lub kontynuację stosunków gospodarczych z PEP-em, a jedynie uczestnictwo w procesie pracownika

⁴² Zob. art. 2 ust. 2 pkt 12 ustawy AML.

⁴³ Zob. art. 2 ust. 2 pkt 3 ustawy AML.

⁴⁴ Rozporządzenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie wykazu krajowych stanowisk i funkcji publicznych będących eksponowanymi stanowiskami politycznymi (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 502).

szeregowego, jednak bez ostatecznej akceptacji kadry kierowniczej wyższego szczebla. W takim przypadku dochodzi do złamania art. 46 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy AML, który wymaga również stosowania odpowiednich środków w celu ustalenia źródła majątku klienta i źródła pochodzenia wartości majątkowych pozostających w dyspozycji klienta w ramach stosunków gospodarczych lub transakcji oraz intensyfikowania stosowania środka bezpieczeństwa finansowego, o którym mowa w art. 34 ust. 1 pkt 4, czyli tzw. aktualizacji dokumentacji i teczek klientów.

Rekomendacja 10:

Wszelkie czynności związane z ustalaniem statusu PEP powinny być szczegółowo uregulowane w procesach wewnętrznych instytucji obowiązanej. Należy je stosować odpowiednio do członków rodziny oraz bliskich współpracowników osób zajmujących eksponowane stanowisko polityczne. Należy zwr-

cać szczególną uwagę w przypadku zmian politycznych i okresów wrażliwych, takich jak zmiana statusu danej osoby na skutek np. wyborów. Wszelkie analizy i formy pozyskiwania informacji powinny być należycie udokumentowane, co jednak nie wymaga formy pisemnej, zastrzeżonej pod rygorem nieważności. W związku z tym możliwe jest zastosowanie do procesu nowych technologii, z tym jednak zastrzeżeniem, że technologie te umożliwią zachowanie i odtworzenie informacji dla regulatora wraz z odpowiednim oznaczeniem czasu ich powstania. Należy również przyjąć zasadę, że brak udokumentowania czynności w zasadzie oznacza brak wykonania obowiązku ustawowego. Równocześnie postulowane jest uporządkowanie metod weryfikacyjnych bazujących zarówno na oświadczeniach PEP, jak i porównywaniach z listami referencyjnymi zawierającymi dane o statusie PEP danej osoby oraz ustalenie relacji/hierarchii/metodologii stosowania poszczególnych metod.

5. Weryfikacja stosowania prawa i wybrane orzecznictwo

5.1. Case studies: Świat

Ostatnie lata były też rekordowe pod względem kar pieniężnych nakładanych przez regulatorów w Europie i USA. Tamtejsze kary – ze względu na skalę działalności ukaranych podmiotów i wpływ naruszeń na rynek – są zdecydowanie wyższe niż obserwowane na rynku polskim i osiągają kwoty nawet kilku miliardów dolarów. Poniższa tabela ma na celu zobrazować poziom kar stosowanych względem instytucji obowiązanych na świecie. Wynika z niej jasno, że w przypadku instytucji o globalnym zasięgu produktów i usług, kary mogą być dotkliwe, oprócz wpływu na wynik finansowy organizacji, mają negatywny wydźwięk dla reputacji podmiotu, a nawet powodują sankcje karne dla osób odpowiedzialnych za naruszenia.

Instytucja obowiązana	Kara
Binance	4.316.000.000 USD
Danske Bank	2.060.000.000 USD
HSBC Bank	1.900.000.000 USD
Standard Chartered	1.100.000.000 USD
Credit Suisse	234.000.000 USD

5.1.1. BINANCE

Binance to największa na świecie giełda kryptowalut, która została ukarana grzywną w wysokości 4,316 miliarda dolarów przez władze Stanów Zjednoczonych za poważne naruszenia przepisów dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy, prowadzenie działalności bez wymaganych licencji oraz łamanie sankcji międzynarodowych (Binance zgodziło się na konfiskatę 2,51 miliarda USD oraz grzywnę w wysokości 1,8 miliarda USD; razem: 4,316 miliarda dolarów)⁴⁵.

W listopadzie 2023 roku Binance przyznało się do zarzutów federalnych, w tym do prowadzenia niezareje-

strowanej działalności w zakresie przekazów pieniężnych, braku skutecznego programu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz naruszenia przepisów ustawy o międzynarodowych uprawnieniach gospodarczych w sytuacjach nadzwyczajnych. Założyciel i ówczesny dyrektor generalny Binance, Changpeng Zhao, również przyznał się do winy za brak wdrożenia skutecznego programu przeciwdziałania praniu pieniędzy i zrezygnował ze stanowiska. Zhao został zastąpiony na stanowisku dyrektora generalnego przez Richarda Tenga⁴⁶. Został ukarany grzywną w wysokości 50 milionów dolarów i skazany na 4 miesiące więzienia⁴⁷. Śledztwo wykazało, że Binance celowo unikało wdrożenia procedur „Poznaj swojego klienta” (KYC), co umożliwiło przestępcom, w tym grupom terrorystycznym, korzystanie z platformy do przeprowadzania nielegalnych transakcji. Firma nie zgłosiła ponad 100 000 podejrzanych transakcji, co naruszało przepisy amerykańskie. W ramach ugody Binance zgodziło się na powołanie dwóch niezależnych nadzorców ds. zgodności, którzy będą monitorować działania firmy przez okres od trzech do pięciu lat, aby zapewnić przestrzeganie przepisów dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy i sankcji⁴⁸. Obaj nadzorcy będą niezależnie raportować do odpowiednich agencji rządowych, dysponując szerokimi uprawnieniami do oceny, monitorowania oraz raportowania wszelkich nieprawidłowości. To podejście ma na celu zapewnienie, że Binance skutecznie wdroży wymagane reformy zgodności i nie dopuści do dalszych naruszeń przepisów.

Do najważniejszych naruszeń ze strony Binance zaliczono:

- 1) świadomą obsługę użytkowników z USA, mimo niespełniania wymagań rejestracyjnych i AML⁴⁹;
- 2) pozwolenie użytkownikom z USA na handel z użytkownikami z krajów objętych sankcjami

46 J. Clayton, *Binance chief Changpeng Zhao pleads guilty to money laundering charges*, BBC 21/11/2023; G. Johnson, *Binance founder Changpeng Zhao sentenced to 4 months for allowing money laundering*, Associated Press, May 2024.

47 SEC Sues Binance and CEO Zhao for Breaking US Securities Rules, Bloomberg News 5 June 2023; M. Goldstein, E. Flitter, D. Yaffe-Bellany, *S.E.C. Accuses Binance of Mishandling Funds and Lying to Regulators*, The New York Times 5 June 2023.

48 M. Sun, *Binance Gets Two Compliance Monitors in Settlements With U.S. Authorities*, WSJ May 2024; J. Kirui, *US DOJ Selects Forensic Risk Alliance to Monitor Binance Compliance: Report*, <https://www.financemagnates.com/10/05/2024>.

49 <https://www.justice.gov/archives/opa/pr/binance-and-ceo-plead-guilty-federal-charges-4b-resolution>.

45 D. Michaels, P. Kowsmann, V. Salama, *Binance Founder Changpeng Zhao Agrees to Step Down, Plead Guilty*, WSJ 21 November 2023.

(Iran, Kuba, Syria, terytoria Ukrainy okupowane przez Rosję)⁵⁰;

- 3) niewdrożenie podstawowych zasad AML (np. KYC – znaj swojego klienta) przez wiele lat – rejestracja bez żadnych danych oprócz e-maila⁵¹.

Departament Skarbu USA (OFAC) ujawnił, że Binance umożliwiło realizację transakcji o łącznej wartości co najmniej 898 milionów dolarów pomiędzy osobami z USA i użytkownikami z Iranu w okresie od 2018 do 2022 roku. Transakcje te były wykonywane za pomocą różnych kryptowalut, a Binance nie wdrożyło skutecznych procedur mających zapobiegać takim operacjom, pomimo obowiązujących w tym zakresie przepisów. Binance nie blokowało adresów IP z Iranu ani nie stosowało odpowiedniego geoblokowania, co pozwalało użytkownikom z objętych sankcjami jurysdykcji korzystać z platformy⁵². W toku śledztwa ujawniono, że Changpeng Zhao świadomie priorytetowo traktował rozwój firmy i maksymalizację zysków kosztem zgodności z prawem, zwłaszcza w zakresie AML. Z wewnętrznych komunikatów i e-maili wynikało, że jednym z podejść stosowanych przy wejściu na nowe rynki bez uzyskania odpowiednich zezwoleń było: „Lepiej prosić o wybaczenie niż o pozwolenie”. Changpeng Zhao miał być bezpośrednio informowany o ryzyku prania pieniędzy i łamania przepisów, a mimo to nie wdrożył odpowiednich środków zaradczych, gdyż – jak przyznał jeden z menedżerów – „Nie chcemy stracić cennych użytkowników”⁵³.

W maju 2024 roku kanadyjska agencja FINTRAC (odpowiednik polskiego Generalnego Inspektora Informacji Finansowej) nałożyła na Binance karę w wysokości 6 002 000 dolarów kanadyjskich (około 4,38 miliona USD) za nieprzestrzeganie przepisów dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Jako powody nałożenia kary podano:

- 1) niezarejestrowanie się jako zagraniczny dostawca usług finansowych (*foreign money services*

business) – co było wymagane przepisami kanadyjskiego prawa;

- 2) nieprzekazanie obowiązkowych raportów o dużych transakcjach gotówkowych (*large virtual currency transactions*);
- 3) nieprzestrzeganie wymogów związanych z rejestrowaniem i dokumentowaniem działalności podlegającej przepisom AML/CFT⁵⁴.

W czerwcu 2024 roku Indyjska Jednostka Wywiadu Finansowego (FIU) nałożyła na Binance karę w wysokości 188,2 miliona rupii (około 2,25 miliona USD) za prowadzenie działalności bez rejestracji jako podmiot raportujący oraz za naruszenie lokalnych przepisów AML⁵⁵. W styczniu 2025 roku francuskie władze wszczęły śledztwo przeciwko Binance w związku z podejrzeniami o pranie pieniędzy, handel narkotykami i oszustwa podatkowe. Śledztwo prowadzone przez paryską prokuraturę ds. przestępstw gospodarczych i finansowych (JUNALCO) obejmuje okres od 2019 do 2024 roku i dotyczy działań Binance nie tylko we Francji, ale również w innych krajach Unii Europejskiej. Według prokuratury, Binance mogło przyczynić się do „zwyczajowego prania pieniędzy”, w szczególności związanego z handlem narkotykami i oszustwami podatkowymi. Śledztwo zostało zainicjowane po skargach użytkowników, którzy twierdzili, że ponieśli straty finansowe inwestując za pośrednictwem platformy Binance z powodu błędnych informacji oraz handlu bez wymaganych zezwoleń. Dodatkowo, Binance miało prowadzić działania marketingowe we Francji, w tym kampanie z udziałem influencerów, przed uzyskaniem wymaganej rejestracji jako dostawca usług cyfrowych aktywów (DASP) w maju 2022 roku. Binance zaprzecza wszystkim zarzutom i zapowiada zdecydowaną obronę przed ewentualnymi oskarżeniami. Firma wyraziła rozczarowanie, że sprawa, która według niej ma charakter historyczny, jest ponownie badana, tym razem przez francuskie władze⁵⁶.

50 <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1851>.

51 <https://www.fincen.gov/news/news-releases/fincen-announces-penalty-against-binance-violation-bank-secrecy-act>.

52 <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1851>.

53 <https://www.justice.gov/opa/pr/binance-and-ceo-plead-guilty-federal-charges-4b-resolution>; SEC v. Binance – Complaint (2023), par. 190-205, <https://www.sec.gov/litigation/complaints/2023/comp-pr2023-101.pdf>; CFTC Complaint against Binance (March 2023), <https://www.cftc.gov/PressRoom/PressReleases/8680-23>.

54 Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada (FINTRAC), Ottawa 9/05/2024, <https://fintrac-canafe.canada.ca/new-neuf/nr/2024-05-09-eng>.

55 <https://www.reuters.com/business/finance/india-financial-watchdog-imposes-225-million-penalty-binance-2024-06-20/?utm>.

56 H. Shuya, *Binance faces new allegations of EU law violations from French prosecutor*, 30/01/2025, <https://www.grip.globalrelay.com/binance-faces-new-allegations-of-eu-law-violations-from-french-prosecutor/?utm>; N. Asgari and L. Abboud, *France deepens probe into Binance over alleged money laundering*, The Financial Times 28/01/2025.

5.1.2. Danske Bank

To największy bank komercyjny w Danii; znalazł się w centrum jednego z największych skandali finansowych w Europie w historii po ujawnieniu, że estoński oddział banku przetworzył około 200 miliardów euro podejrzanych transakcji między 2007 a 2015 rokiem. Pieniądze te pochodziły głównie od nierezydentów, w tym z Rosji, Azerbejdżanu, Mołdawii i innych państw byłego Związku Radzieckiego. Wiele z tych transakcji nosiło znamiona prania brudnych pieniędzy, a bank nie wdrożył odpowiednich procedur przeciwdziałania temu procederowi (AML). Główne zarzuty wobec Danske Bank obejmowały:

- 1) prowadzenie działalności bez odpowiednich procedur AML (Bank nie wdrożył skutecznych mechanizmów monitorowania klientów wysokiego ryzyka oraz ich transakcji, szczególnie w estońskim oddziale; wielu klientów zagranicznych korzystało z kont bez należytej weryfikacji źródła funduszy);
- 2) brak nadzoru nad estońskim oddziałem (Centrala Danske Banku w Kopenhadze ignorowała sygnały ostrzegawcze wysyłane przez pracowników, audytorów oraz wewnętrzne raporty ryzyka; oddział w Tallinnie funkcjonował w dużej mierze autonomicznie i umożliwiał przepływ ogromnych kwot z Rosji, Azerbejdżanu i innych krajów byłego ZSRR);
- 3) umożliwienie przepływu środków z działalności przestępczej (w latach 2007–2015 przez estoński oddział przeszło ponad 200 miliardów euro w podejrzanych transakcjach; wiele z tych środków pochodziło z działalności kryminalnej, w tym korupcji, unikania podatków i oszustw);
- 4) wprowadzanie w błąd inwestorów co do rzeczywistego ryzyka (Danske Bank publicznie zaniżał ryzyko operacyjne i prawne, związane z nieprawidłowościami w Estonii; zarząd nie ujawniał skali problemów, przez co inwestorzy podejmowali decyzje w oparciu o fałszywe lub niepełne informacje).

Dochodzenia w sprawie Danske Bank wszczęto w Danii – przez Duńską Jednostkę ds. Przestępstw Specjalnych, Estonii – która ostatecznie zamknęła lokalny oddział Danske, USA – gdzie działania banku oceniono jako zagrożenie dla systemu finansowego, Francji i Norwegii – w związku z transgranicznymi aspektami procederu. W grudniu 2022 roku Dan-

ske Bank przyznał się do winy w sprawie oszustwa bankowego i zgodził się zapłacić 2,06 miliarda USD w ramach ugody z Departamentem Sprawiedliwości USA, Komisją Papierów Wartościowych i Giełd (SEC) oraz Duńską Jednostką ds. Przestępstw Specjalnych. W tym samym czasie duńskie władze nałożyły na bank grzywnę w wysokości 3,5 miliarda koron duńskich (około 470 milionów euro) za naruszenia przepisów dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy⁵⁷. Natomiast we wrześniu 2024 roku Danske Bank zgodził się zapłacić 6,33 miliona euro w ramach ugody z francuskimi władzami, kończąc tym samym ostatnie z międzynarodowych dochodzeń związanych z praniem pieniędzy w estońskim oddziale banku⁵⁸.

W styczniu 2025 roku Departament Sprawiedliwości USA przekazał 50 milionów dolarów Estonii w ramach uznania za pomoc w śledztwie dotyczącym Danske Bank. Środki te mają wspierać walkę z przestępczością finansową w Estonii. W efekcie opisanych powyżej naruszeń wartość akcji Danske Bank znacznie spadła, a bank zobowiązał się do przeznaczenia 1,5 miliarda koron duńskich (około 225 milionów USD) na cele charytatywne. Ponadto, bank wdrożył szereg reform mających na celu poprawę procedur zgodności i przeciwdziałania praniu pieniędzy⁵⁹.

5.1.3. HSBC

HSBC, jedna z największych instytucji finansowych na świecie, wielokrotnie była karana przez organy regulacyjne za różnorodne naruszenia, w tym związane z praniem pieniędzy. W 2012 r. w USA HSBC przyznał się do umożliwienia prania pieniędzy na kwotę co najmniej 881 milionów USD przez meksykańskie i kolumbijskie kartele narkotykowe oraz do naruszenia sankcji wobec Iranu, Sudanu, Libii i Kuby. Bank nie wdrożył skutecznych procedur przeciwdziałania praniu pieniędzy, szczególnie w oddziale w Meksyku, który przetransportował 7 miliardów dolarów

57 *Danske Bank Pleads Guilty to Fraud on U.S. Banks in Multi-Billion Dollar Scheme to Access the U.S. Financial System*, www.justice.gov/13/12/2022; S.N. Lynch, *Danske Bank Pleads Guilty to Resolve Long-Running Estonia Money-Laundering Probe*; [USNews.com](https://www.usnews.com).

58 B. Monroe, *Danske Bank pays U.S., Danish authorities more than \$2 billion for hefty AML failings, being epicenter of massive money laundering scandal that rocked EU, Baltic, Nordic regions*, <https://www.acfcs.org/>.

59 <https://www.justice.gov/archives/opa/pr/us-transfers-50m-forfeited-assets-republic-estonia-recognition-assistance-danske-bank?utm>.

w gotówce do USA w latach 2007–2008, co wzbudziło podejrzenia o pranie pieniędzy⁶⁰. HSBC zawarł tzw. ugodę odroczonego postępowania karnego (*Deferred Prosecution Agreement*), zgadzając się na zapłatę 1,256 miliarda dolarów w ramach konfiskaty, a także dodatkowe 665 milionów dolarów w formie kar cywilnych oraz wdrożenie niezależnego nadzoru nad procedurami zgodności przez okres 5 lat⁶¹. W wyniku skandalu kilku wysokich rangą menedżerów opuściło bank, a HSBC zobowiązał się do reformy kultury korporacyjnej oraz zwiększenia inwestycji w działą zgodności i kontroli wewnętrznej.

W Wielkiej Brytanii HSBC został ukarany przez Financial Conduct Authority (FCA) grzywną w wysokości 63,9 miliona funtów za poważne uchybienia w systemach przeciwdziałania praniu pieniędzy (AML) w okresie od marca 2010 do marca 2018. FCA stwierdziło, że trzy kluczowe elementy systemów monitorowania transakcji HSBC wykazywały poważne słabości przez osiem lat. Bank nieodpowiednio rozważał, czy scenariusze używane do identyfikacji wskaźników prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu obejmują odpowiednie ryzyka do 2014 roku oraz nie przeprowadzał terminowych ocen ryzyka dla nowych scenariuszy po 2016 roku. Ponadto HSBC nie testował i nie aktualizował parametrów w systemach wykrywających podejrzaną transakcje oraz nie sprawdzał dokładności i kompletności danych wprowadzanych do systemów monitorowania. HSBC nie kwestionował ustaleń FCA i zgodził się na ugodę na najwcześniejszym możliwym etapie, co oznaczało 30% zniżki na karę finansową. W przeciwnym razie FCA nałożyłoby karę w wysokości 91 352 600 funtów.

W 2012 roku HSBC zgodził się zapłacić rekordową karę w wysokości 1,92 miliarda dolarów (1,256 miliarda dolarów konfiskaty i 665 milionów dolarów grzywny), aby uregulować zarzuty amerykańskich władz dotyczące poważnych uchybień w systemach przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz naruszeń sankcji gospodarczych. Była to największa wówczas kara finansowa nałożona na bank w Stanach Zjednoczonych za tego typu przewinienia. Do głównych zarzutów wobec HSBC zaliczono:

- 1) pranie pieniędzy karteli narkotykowych: HSBC umożliwił przepływ co najmniej 881 milionów

dolarów pochodzących z handlu narkotykami, głównie przez meksykański kartel Sinaloa i kolumbijski kartel Norte del Valle, przez swoje amerykańskie oddziały;

- 2) naruszenie sankcji OFAC: Bank przetworzył około 660 milionów dolarów w transakcjach objętych sankcjami, ukrywając informacje o krajach takich jak Iran, Kuba, Sudan, Libia i Birma w komunikatach płatniczych, co uniemożliwiało ich wykrycie przez systemy filtrujące;
- 3) systemowe zaniedbania w procedurach AML: HSBC nie wdrożył skutecznych procedur przeciwdziałania praniu pieniędzy, ignorując ostrzeżenia i pozwalając na kontynuację nieprawidłowych praktyk przez wiele lat.

W efekcie HSBC zawarł umowę z Departamentem Sprawiedliwości, zobowiązując się do wdrożenia reform i poddania się niezależnemu nadzorowi przez pięć lat. Pomimo poważnych naruszeń, Departament Sprawiedliwości zdecydował się nie wnosić oskarżeń karnych przeciwko HSBC, argumentując, że mogłoby to zagrozić stabilności finansowej. HSBC zobowiązał się do wzmocnienia procedur AML, zwiększenia zasobów w działach zgodności oraz przeprowadzenia globalnej reformy systemów nadzoru⁶².

W 2014 roku belgijscy prokuratorzy oskarżyli HSBC Private Bank (Suisse) o poważne i zorganizowane oszustwa podatkowe, fałszowanie dokumentów, pranie pieniędzy oraz nielegalne świadczenie usług finansowych. Według śledczych, bank pomagał ponad tysiącu belgijskich podatników w ukrywaniu aktywów o wartości sięgającej miliardów dolarów, co doprowadziło do znacznych strat w dochodach podatkowych państwa. W 2019 roku szwajcarski oddział banku HSBC zgodził się zapłacić 294,4 miliona euro jako grzywnę karną oraz dodatkowe 400 tysięcy euro tytułem odszkodowania cywilnego dla państwa belgijskiego w ramach ugody z belgijskimi prokuratorami, kończąc śledztwo dotyczące poważnych zarzutów o oszustwa podatkowe i pranie pieniędzy. Sprawa dotyczyła działań banku polegających na pomaganiu zamożnym belgijskim klientom, głównie z branży diamentowej w Antwerpii, w ukry-

60 <https://www.bbc.com/news/business-20673466>

61 <https://www.justice.gov>, *HSBC Holdings Plc. and HSBC Bank USA N.A. Admit To Anti-Money Laundering and Sanctions Violations, Forfeit \$1.256 Billion In Deferred Prosecution Agreement*, 11/12/2012.

62 <https://www.theguardian.com/business/2021/dec/17/hsbc-fined-64m-failures-anti-laundering-fca>; <https://www.fca.org.uk/news/press-releases/fca-fines-hsbc-bank-plc-deficient-transaction-monitoring-controls>.

waniu aktywów i unikaniu opodatkowania poprzez zakładanie fikcyjnych spółek offshore w rajach podatkowych, takich jak Panama i Brytyjskie Wyspy Dziewicze.

W ramach ugody, HSBC zobowiązał się do przeprowadzenia gruntownych reform mających na celu poprawę zgodności z przepisami dotyczącymi przeciwdziałania przestępczości finansowej. Bank zatrudnił nowych dyrektorów ds. zgodności i walki z przestępczością finansową, zakończył świadczenie usług związanych z zakładaniem spółek offshore oraz wdrożył politykę przejrzystości podatkowej wobec klientów. Ta sprawa stanowiła jedną z największych ugód karnych w historii Belgii i była kolejnym przypadkiem, w którym HSBC musiał zmierzyć się z konsekwencjami naruszeń przepisów dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy i oszustw podatkowych⁶³.

W 2024 roku Szwajcarski Urząd Nadzoru Rynku Finansowego (FINMA) stwierdził, że HSBC poważnie naruszył przepisy dotyczące przeciwdziałania praniu pieniędzy (AML) w związku z obsługą kont powiązanych z dwoma osobami zajmującymi eksponowane stanowiska polityczne (PEP) – szeroko rozumianymi jako były gubernator Banku Centralnego Libanu, Riad Salameh, i jego brat Raja Salameh. Według ustaleń FINMA, HSBC przetworzył prawie 330 milionów dolarów między 2002 a 2015 rokiem z Banku Centralnego Libanu za pośrednictwem konta firmy Forry Associates, zarejestrowanej offshore i należącej do Razi Salameha. Mimo że od 2006 roku pojawiały się liczne wewnętrzne alerty zgodności, bank nie przeprowadził należytej weryfikacji nietypowych transakcji oraz wysokiego obrotu na koncie. HSBC zgłosił sprawę do Money Laundering Reporting Office Switzerland (MROS) dopiero w sierpniu 2020 roku, po ujawnieniu zarzutów korupcyjnych w me-

diach, co stanowiło rażące naruszenie obowiązków w zakresie AML⁶⁴.

W styczniu 2025 roku władze Libanu złożyły w Szwajcarii skargę przeciwko HSBC Private Bank (Suisse) oraz braciom Riyadowi i Razi Salameh. Celem skargi jest rozszerzenie trwającego śledztwa oraz uzyskanie odszkodowania w związku z domniemanym praniem pieniędzy i defraudacją środków publicznych pochodzących z Banku Centralnego Libanu (Banque du Liban, BDL). Między 2002 a 2015 rokiem około 330 milionów dolarów zostało przelanych z BDL na konto firmy Forry Associates Ltd, zarejestrowanej na Brytyjskich Wyspach Dziewiczych, której beneficjentem był Raja Salameh. Konto to było prowadzone przez HSBC w Genewie. Środki te były następnie transferowane do różnych krajów i wykorzystywane m.in. na zakup luksusowych nieruchomości w Europie i USA dla Riada Salameha i jego bliskich. Władze Libanu podnosiły, że HSBC nie przeprowadził odpowiedniej analizy pochodzenia środków oraz nie zgłosił podejrzanych transakcji do szwajcarskiego Urzędu Zgłaszania Przypadków Prania Pieniędzy (MROS) aż do 2020 roku, mimo że relacje z klientami zostały zakończone w 2016 roku, a także zignorował liczne ostrzeżenia wewnętrznego działu zgodności dotyczące podejrzanych transakcji i braku przejrzystości w działaniach Forry Associates. W czerwcu 2024 roku Szwajcarski Urząd Nadzoru Rynku Finansowego (FINMA) stwierdził, że HSBC poważnie naruszył przepisy dotyczące przeciwdziałania praniu pieniędzy (AML) w związku z obsługą kont powiązanych z osobami zajmującymi eksponowane stanowiska polityczne (PEP). W rezultacie FINMA zakazała HSBC nawiązywania nowych relacji z PEP do czasu przeprowadzenia kompleksowego przeglądu istniejących relacji i potwierdzenia zgodności z przepisami przez niezależnego audytora⁶⁵.

63 J.J. Rusch, *HSBC Reaches €294.4 Million Settlement with Belgian Prosecutors in Tax Fraud and Money Laundering Investigation*, <https://dippingthroughgeometries.blog/>

64 *Lebanon Salameh affair: a major Geneva bank ignores all the money-laundering red flags*, Public Eye 17/3/2025.

65 *The Financial Times, Swiss regulator finds HSBC violated money laundering rules*.

5.2. Case studies: Polska

Jak wynika ze sprawozdania Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2024 roku⁶⁶, liczba zawiadomień opisowych przekazywanych do GIIF sukcesywnie rośnie. Można wskazać dla przykładu, że:

- w **2002 r.** wpłynęło łącznie do GIIF **614** zawiadomień o działalności i transakcjach podejrzanych, tzw. SAR-ów (Suspicious Activity Reports),
- w **2010 r.** – wpłynęło łącznie do GIIF **1997** zawiadomień o działalności i transakcjach podejrzanych,

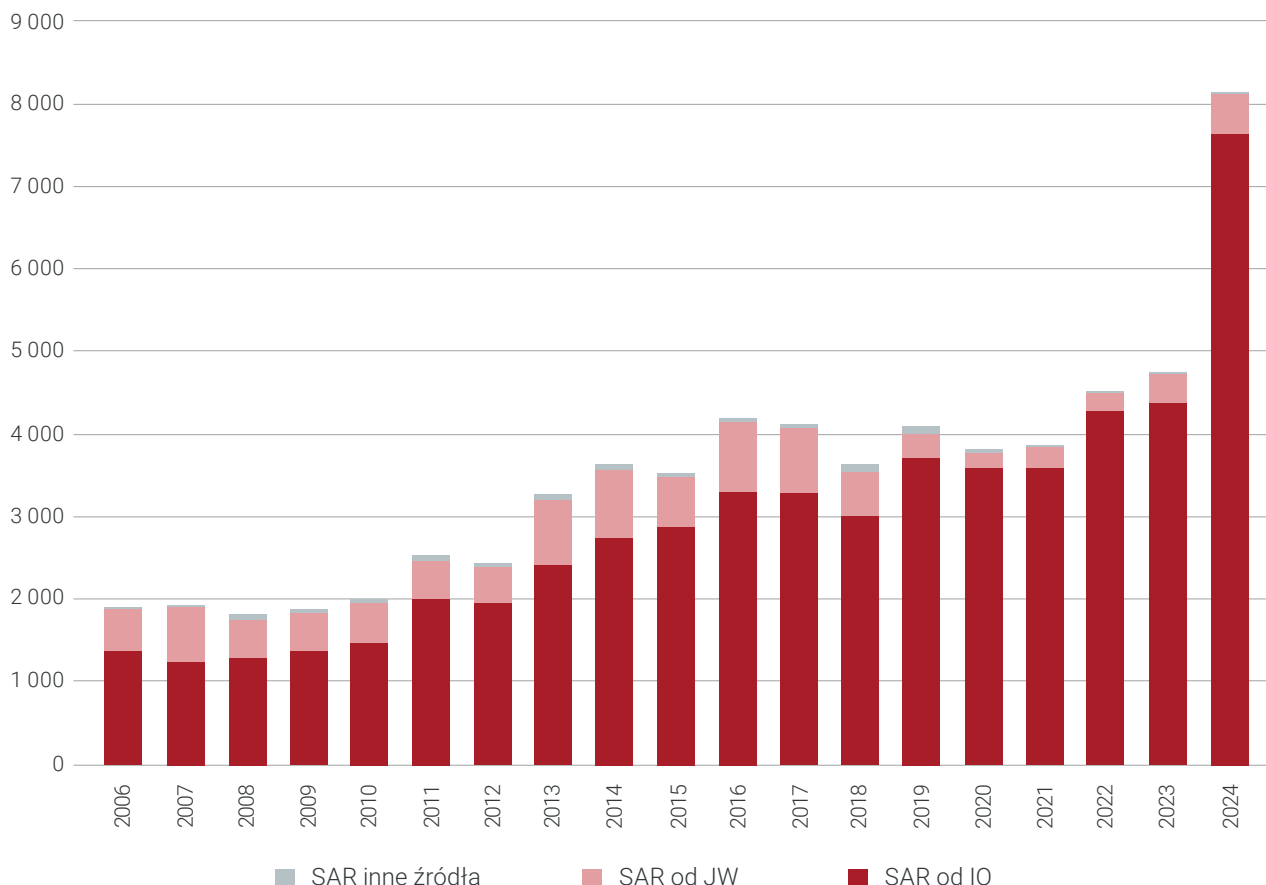
- w **2024 r.** wpłynęło łącznie do GIIF **8129** zawiadomień o działalności i transakcjach podejrzanych.

Stanowi to o skali i wzroście znaczenia obszaru AML, a także o rosnącej konieczności zwiększania nakładów na ten obszar oraz skali ryzyka błędów dotyczących tego obszaru, które mogą materializować sankcje względem instytucji obowiązanych. Jak wynika z poniższego wykresu – większość zawiadomień pochodzi od instytucji obowiązanych.

Należy również zwrócić uwagę na poziom kar nakładanych na instytucje obowiązane. Jak wskazano we wcześniejszej części raportu, w przypadku banków kara może pochodzić zarówno od GIIF, KNF, jak również od organów skarbowych. Poniżej wskazano zestawienie przykładowych kar pieniężnych, jakie nałożono w Polsce.

66 <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-roczne-z-dzialalnosci-generalnego-inspektora-informacji-finansowej>

Wykres 1. Liczba zawiadomień opisowych (SAR) otrzymanych w latach 2006-2024

Źródło: Sprawozdanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2024 roku

Instytucja obowiązana	Kara
ING Bank Śląski	21.659.000 zł
Credit Agricole Bank Polska	7.000.000 zł
ING Bank Śląski	3.000.000 zł
STS	2.950.000 zł
Bank Ochrony Środowiska	1.200.000 zł

5.2.1. Credit Agricole Bank Polska – kontrola GILF

Należy wskazać, że zasadą jest, iż decyzje GILF jako organu I instancji są utrzymywane przez Ministra Finansów w procedurze odwoławczej. Decyzją Ministra Finansów z dnia 2 stycznia 2023 r., nr IF13.722.2.2022, utrzymano w mocy decyzję Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z dnia 29 listopada 2022 r., nr IF13.721.3.2022, nakładającą na Credit Agricole Bank Polska S.A. karę pieniężną w wysokości 7 000 000 zł za niedopełnienie następujących obowiązków:

- 1) zapewnienia udziału osób wykonujących obowiązki związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w programach szkoleniowych, o którym mowa w art. 52 ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu⁶⁷,
- 2) stosowania wzmożonych środków bezpieczeństwa finansowego w przypadku, o którym mowa w art. 46 ust. 2 pkt 1, ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy⁶⁸;
- 3) przekazania informacji, o którym mowa w art. 76 ustawy⁶⁹;

67 Tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 593 ze zm.; obecnie tekst jedn. z 2025 r. poz. 644.

68 Art. 46. 2. 1) uzyskują akceptację kadry kierowniczej wyższego szczebla na nawiązanie lub kontynuację stosunków gospodarczych z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne;
2) stosują odpowiednie środki w celu ustalenia źródła majątku klienta i źródła pochodzenia wartości majątkowych pozostających w dyspozycji klienta w ramach stosunków gospodarczych lub transakcji;
3) intensyfikują stosowanie środka bezpieczeństwa finansowego, o którym mowa w art. 34 ust. 1 pkt 4.

69 Art. 76. 1. Na żądanie Generalnego Inspektora instytucja obowiązana niezwłocznie przekazuje lub udostępnia posiadane informacje lub dokumenty, niezbędne do realizacji zadań Generalnego Inspektora określonych w ustawie, w tym dotyczące:

- 4) przekazania informacji, o którym mowa w art. 72 ustawy⁷⁰;

- 1) klientów;
 - 2) przeprowadzonych transakcji, w zakresie danych określonych w art. 72 ust. 6;
 - 3) rodzaju i wielkości wartości majątkowych oraz miejsca ich przechowywania;
 - 4) stosowania środka bezpieczeństwa finansowego, o którym mowa w art. 34 ust. 1 pkt 4;
 - 5) adresów IP, z których następowało połączenie z systemem teleinformatycznym instytucji obowiązanej, oraz czasów połączeń z tym systemem.
2. Instytucja obowiązana, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 13, na żądanie Generalnego Inspektora przekazuje również informacje i dokumenty w zakresie innych czynności notarialnych niż wymienione w tym przepisie.
3. Generalny Inspektor w żądaniu, o którym mowa w ust. 1 i 2, może wskazać:
- 1) termin oraz formę przekazania lub udostępnienia informacji lub dokumentów;
 - 2) zakres informacji oraz termin do ich pozyskania przez instytucję obowiązującą w związku ze stosowaniem środka bezpieczeństwa finansowego, o którym mowa w art. 34 ust. 1 pkt 4, lub w związku z określonymi transakcjami okazjonalnymi.
4. Informacje i dokumenty, o których mowa w ust. 1 i 2, są przekazywane i udostępniane nieodpłatnie.

- 70 Art. 72. 1. Instytucje obowiązane, z wyjątkiem instytucji, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 11, 13-15a i 18, przekazują Generalnemu Inspektorowi informacje o:

- 1) przyjętej wpłacie lub dokonanej wypłaty środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 000 euro;
- 2) wykonanym transferze środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 000 euro, z wyjątkiem:
 - a) transferu środków pieniężnych pomiędzy rachunkiem płatniczym i rachunkiem lokaty terminowej, które należą do tego samego klienta w tej samej instytucji obowiązanej,
 - b) krajowego transferu środków pieniężnych z innej instytucji obowiązanej,
 - c) transakcji związanej z gospodarką własną instytucji obowiązanej, która została przeprowadzona przez instytucję obowiązującą we własnym imieniu i na własną rzecz, w tym transakcji zawartej na rynku międzybankowym,
 - d) transakcji przeprowadzonej w imieniu lub na rzecz jednostek sektora finansów publicznych, o których mowa w art. 9 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,
 - e) transakcji przeprowadzonej przez bank zrzeszający banki spółdzielcze, jeżeli informacja o transakcji została przekazana przez zrzeszony bank spółdzielczy,
 - f) przewłaszczenia na zabezpieczenie wartości majątkowych wykonanego na czas trwania umowy przewłaszczenia z instytucją obowiązującą.
2. Obowiązek przekazywania informacji, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, dotyczy również transferu środków pieniężnych spoza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz odbiorcy, którego dostawcą usług płatniczych jest instytucja obowiązująca.
3. Instytucje obowiązane przekazują Generalnemu Inspektorowi informacje o przeprowadzonej transakcji kupna lub sprzedaży wartości dewizowych, której równowartość przekracza 15 000 euro, albo o pośredniczeniu w przeprowadzeniu takiej transakcji.
4. Instytucje obowiązane, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 13, przekazują Generalnemu Inspektorowi informacje o czynnościach wymienionych w tym przepisie, których równowartość przekracza 15 000 euro.
5. Instytucje obowiązane przekazują informacje w terminie 7 dni od dnia:
 - 1) przyjęcia wpłaty lub dokonania wypłaty środków pieniężnych - w przypadku informacji, o których mowa w ust. 1 pkt 1;
 - 2) wykonania transakcji płatniczej transferu środków pieniężnych - w przypadku informacji, o których mowa w ust. 1 pkt 2;
 - 3) udostępnienia środków płatniczych odbiorcy - w przypadku

- 5) obowiązku zastosowania wzmożonego środka bezpieczeństwa finansowego w przypadku, o którym mowa w art. 43 ustawy⁷¹.

Minister Finansów stwierdził, że kara administracyjna w wysokości 7 000 000 zł, stanowiąca ok. 41% maksymalnej wysokości kary określonej w art. 150 ust. 3 pkt 2 ustawy AML⁷², nie zakłóci funkcjonowania (...) jako podmiotu gospodarczego i spowoduje, że w przyszłości nie będą miały miejsca naruszenia przepisów ww. ustawy. Kara ta jest karą skuteczną, proporcjonalną i odstraszającą w rozumieniu ww. przepisów.

We wniesionej do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie skardze z dnia 1 lutego 2023 r. na ww. decyzję Ministra Finansów Strona wniosła o uchylenie zaskarżonej decyzji w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych. Skarga zawierała szereg za-

informacji, o których mowa w ust. 2;

4) przeprowadzenia albo pośredniczenia w przeprowadzeniu transakcji kupna lub sprzedaży wartości dewizowych – w przypadku informacji, o których mowa w ust. 3;

5) sporządzenia aktu notarialnego - w przypadku informacji, o których mowa w ust. 4.

6. Informacje, o których mowa w ust. 1-5, zawierają:

1) niepowtarzalny identyfikator transakcji w ewidencji instytucji obowiązanej;

2) datę albo datę i godzinę przeprowadzenia transakcji;

3) dane identyfikacyjne, o których mowa w art. 36 ust. 1, klienta wydającego dyspozycję lub zlecenie przeprowadzenia transakcji;

4) posiadane dane identyfikacyjne, o których mowa w art. 36 ust. 1, pozostałych stron transakcji;

5) kwotę i walutę transakcji albo wagę i próbę złota dewizowego lub platyny dewizowej będących przedmiotem transakcji;

6) rodzaj transakcji;

7) tytuł transakcji;

7a) przedmiot transakcji, a jeżeli przedmiotem transakcji jest nieruchomość, także adres lub miejsce jej położenia – w przypadku informacji przekazywanych przez instytucje obowiązane, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 13;

8) sposób wydania dyspozycji lub zlecenia przeprowadzenia transakcji;

9) numery rachunków wykorzystanych do przeprowadzenia transakcji oznaczone identyfikatorem Międzynarodowego Numeru Rachunku Bankowego (IBAN) lub identyfikatorem zawierającym kod kraju oraz numer rachunku w przypadku rachunków nieoznaczonych IBAN.

71 Art. 43. 1. Instytucje obowiązane stosują wzmożone środki bezpieczeństwa finansowego w przypadkach wyższego ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, a także w przypadkach, o których mowa w art. 44-46.

72 Art. 150. 3. Karę pieniężną nakłada się na instytucje obowiązane, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-5, 7-11, 24 i 25:
1) w przypadku osoby fizycznej - do wysokości 20 868 500 zł;
2) w przypadku osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej - do wysokości równoważności kwoty 5 000 000 euro albo do wysokości 10% obrotu wykazanego w ostatnim zatwierdzonym sprawozdaniu finansowym za rok obrotowy lub w ostatnim skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok obrotowy - w przypadku instytucji objętych skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym grupy kapitałowej.

rzutów naruszenia przepisów postępowania oraz prawa materialnego.

Wyrokiem z dnia 29 maja 2024 r., V SA/Wa 379/23, WSA w Warszawie oddalił skargę Credit Agricole Bank Polska S.A.⁷³

W pisemnych motywach swojego orzeczenia WSA w Warszawie wskazał, że ustawa AML, określająca zasady i tryb przeciwdziałania praniu pieniędzy, finansowaniu terroryzmu oraz warunki wykonywania działalności gospodarczej przez niektóre instytucje obowiązane, jest podstawowym aktem prawnym służącym wyeliminowaniu tego procederu na poziomie krajowym.

Zdaniem Sądu organy prawidłowo ustaliły, że naruszono art. 52 ust. 1 ustawy AML⁷⁴, zgodnie z którym instytucje obowiązane zapewniają udział osób wykonujących obowiązki związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu **w programach szkoleniowych dotyczących realizacji tych obowiązków, uwzględniających zagadnienia związane z ochroną danych osobowych. Programy szkoleniowe powinny uwzględniać charakter, rodzaj i rozmiar działalności prowadzonej przez instytucję obowiązaną oraz zapewniać aktualną wiedzę w zakresie realizacji obowiązków instytucji obowiązanej.**

Kontrola wykazała, że członkowie kadry kierowniczej wyższego szczebla odpowiedzialni za wykonanie obowiązków określonych w ustawie w rozumieniu art. 6 ustawy AML⁷⁵ nie udokumentowały udziału w szkoleniu z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Z kolei Dyrektor Departamentu Compliance, nadzorujący Biuro Bezpieczeństwa Finansowego i Sankcji Międzynarodowych – ukończyła szkolenie 9 września 2020 r. (data zbieżna z datą otrzymania pisma informującego o kontroli).

Według Sądu, zapewnienie udziału osób wykonujących obowiązki związane z przeciwdziałaniem pra-

73 Wyrok WSA w Warszawie z dnia 29 maja 2024 r., V SA/Wa 379/23, LEX nr 3757967.

74 Art. 52. 1. Instytucje obowiązane zapewniają udział osób wykonujących obowiązki związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w programach szkoleniowych dotyczących realizacji tych obowiązków, uwzględniających zagadnienia związane z ochroną danych osobowych.

75 Art. 6. Instytucje obowiązane wyznaczają kadrę kierowniczą wyższego szczebla odpowiedzialną za wykonywanie obowiązków określonych w ustawie.

niu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w programach szkoleniowych, o którym mowa w art. 52 ustawy, stanowi elementarną gwarancję właściwego wykonywania obowiązków wynikających z ustawy. Zakres programów szkoleniowych wdrażanych w poszczególnych instytucjach obowiązanych, powinien uwzględniać specyfikę instytucji, w których jest wdrażany oraz zapewniać instytucji obowiązanej oraz jej pracownikom wiedzę i informacje pozwalające instytucji obowiązanej na prawidłową realizację jej obowiązków związanych z raportowaniem podejrzeń popełnienia przestępstwa prania pieniędzy, finansowania terroryzmu lub innych przestępstw lub przestępstw skarbowych.

WSA w Warszawie jednoznacznie wskazał, że argument, iż nieukończenie przez pracowników szkolenia we wcześniejszym okresie nie zwiększyło zasadniczo ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, ponieważ nie wykonują oni obowiązków bezpośrednio związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, ale odpowiadają za zarządzanie pracą podległych im pracowników, nie może usprawiedliwiać takiego zaniechania. Dla każdego pracodawcy oczywistym jest, że osoba nadzorująca pracę danej jednostki organizacyjnej powinna legitymować się wiedzą pozwalającą na realizację zadań nadzorowanej jednostki organizacyjnej, w tym przypadku związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Wiedza osób odpowiedzialnych w tym zakresie stanowi podstawę skutecznej realizacji celów ustawy w kontekście przeciwdziałania przestępstwom. Bank nie dopełnił ustawowego obowiązku zapewnienia udziału osób wykonujących obowiązki związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w programach szkoleniowych, o którym mowa w art. 52 ustawy, którego naruszenie wyczerpuje znamiona czynu określonego w art. 147 pkt 9 powołanej ustawy.

Zdaniem Sądu organy prawidłowo ustaliły, że naruszono art. 46 ust. 2 pkt 1, pkt 2 i 3 ustawy. Zgodnie z art. 46 ust. 1 ustawy, w celu ustalenia, czy klient lub beneficjent rzeczywisty jest osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne, instytucje obowiązane wdrażają procedury oparte na analizie ryzyka, w tym mogą przyjmować od klienta oświadczenie w formie pisemnej lub formie dokumentowej, że jest on albo nie jest osobą zajmującą takie stanowisko, składane pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia

w nim klauzuli następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Na podstawie art. 46 ust. 2 ustawy, w przypadku stosunków gospodarczych z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne instytucje obowiązane stosują wobec tych osób środki bezpieczeństwa finansowego oraz podejmują następujące działania:

- 1) uzyskują akceptację kadry kierowniczej wyższego szczebla na nawiązanie lub kontynuację stosunków gospodarczych z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne;
- 2) stosują odpowiednie środki w celu ustalenia źródła majątku klienta i źródła pochodzenia wartości majątkowych pozostających w dyspozycji klienta w ramach stosunków gospodarczych lub transakcji;
- 3) intensyfikują stosowanie środka bezpieczeństwa finansowego, o którym mowa w art. 34 ust. 1 pkt 4.

Przepis ust. 2 precyzuje zatem działania, jakie instytucja obowiązana powinna podjąć w związku z nawiązywaniem stosunków gospodarczych z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne.

W rozpoznawanej sprawie, **w odniesieniu do 1 z 10 klientów**, objętych badaniem kontrolnym i zidentyfikowanych **jako osoby posiadające status osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne, nie zastosowano środka bezpieczeństwa finansowego określonego w art. 46 ust. 2 pkt 1 ustawy**. Bank zawarł z klientem (...) umowę w dniu 12 grudnia 2019 r., czynności w zakresie weryfikacji oświadczenia złożonego przez klienta podjął w dniu 20 grudnia 2019 r., natomiast informacja o posiadaniu przez klienta statusu PEP (osoby zajmujące eksponowane stanowisko polityczne) pojawiła się w ankiecie AML z datą 31 grudnia 2019 r. Z zestawienia powyższych informacji wynika, że w dniu zawarcia umowy z klientem, tj. w dniu 12 grudnia 2019 r. Bank nie dysponował zgodą kadry kierowniczej wyższego szczebla na nawiązanie stosunków gospodarczych z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne, czym naruszył art. 46 ust. 2 pkt 1 ustawy. **W dniu nawiązania stosunków gospodarczych z tym klientem Bank nie przypisał podwyższonego ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu z uwagi na posiadanie statusu PEP.**

Sąd podzielił stanowisko organów, iż **instytucje finansowe są zobowiązane do podejmowania środków dla określenia, czy klient jest krajową osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne, a środki te powinny być zastosowane w taki sposób i w takim czasie, aby można było wypełnić obowiązek określony uzyskanie akceptacji kadry kierowniczej wyższego szczebla na nawiązanie stosunków gospodarczych z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne (art. 46 ust. 2 pkt 1 ustawy AML)**. Uzyskanie zgody na nawiązanie stosunku gospodarczego w terminie 19 dni po podpisaniu umowy nie wypełnia przesłanek określonych w tym przepisie.

W rozpoznawanej sprawie w odniesieniu do 10 z 10 klientów, objętych badaniem kontrolnym i zidentyfikowanych, jako osoby posiadające status osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne, nie zastosowano środków bezpieczeństwa finansowego określonych w art. 46 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy AML.

W analizowanym przypadku klienci ze statusem PEP są przypisani do podwyższonego poziomu ryzyka i objęci trzema scenariuszami dedykowanymi dla pozostałych klientów, którym Bank przypisał taki poziom ryzyka. Jednakże, jak ustalono, tylko jeden scenariusz wykorzystywany przez aplikację Norkom jest dedykowany wyłącznie dla klientów będących eksponowanymi osobami politycznymi. Z informacji przekazanych w trakcie kontroli wynika, że scenariusz ten zakłada próg 15 000 euro dla analizowania transakcji zleczanych przez osoby zajmujące eksponowane stanowisko polityczne. W sytuacji, w której w stosunku do klienta o statusie PEP nie zostanie przeprowadzona transakcja o równowartości 15 000 euro. Bank nie będzie miał możliwości skorzystania z jedyne go scenariusza dedykowanego wyłącznie dla klientów będących eksponowaną osobą polityczną.

Dla oceny wykonania przedmiotowego obowiązku istotne jest również to, że dopiero w lutym 2020 r. Bank zasilł aplikację Norkom o informacje na temat klientów ze statusem PEP, co potwierdza ocenę organu, że w okresie poprzedzającym Bank nie dysponował narzędziem ukierunkowanym na weryfikację działalności transakcyjnej klientów zajmujących eksponowane stanowisko polityczne.

Sąd zwrócił uwagę, że stosowanie środków bezpieczeństwa finansowego, o których mowa w art. 34

ust. 1 pkt 4 ustawy AML⁷⁶, oznacza bieżące monitorowanie stosunków gospodarczych klienta.

Kolejnym stwierdzonym uchybieniem był **brak przekazania przez spółkę informacji do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, o których mowa w art. 72⁷⁷ i 76 ustawy**.

Na podstawie art. 72 ust. 5 ustawy AML informacja dotycząca czynności podlegającej obowiązkowi zgłoszenia powinna zostać przekazana GIIF w terminie 7 dni od dnia przyjęcia wpłaty, dokonania wypłaty środków pieniężnych, wykonania transakcji płatniczej transferu środków pieniężnych czy dokonania innej czynności powodującej wystąpienie obowiązku zgłoszenia.

Z akt sprawy wynikało, że informacje dotyczące m.in. transakcji, które zostały przeprowadzone przez Bank w styczniu i lutym 2020 r. i przekazane do Generalnego Inspektora dopiero w dniach 10–16 marca 2020 r., a więc ze znacznym opóźnieniem, tj. po kilku tygodniach od ich przeprowadzenia, co narusza art. 72 ust. 5 ustawy.

Raporty były przekazywane z opóźnieniem, a w odniesieniu do 3 z 4 przypadków w próbie badawczej w okresie objętym kontrolą Bank nie zrealizował obowiązku przekazania informacji kwartalnych określonego w art. 76 ustawy. Stwierdzono również **braki danych identyfikacyjnych** określonych, w art. 72 ust. 6 ww. ustawy, o których mowa w art. 36 ust. 1, klienta wydającego dyspozycje lub zlecenie przeprowadzenia transakcji oraz pozostałych stron transakcji.

Naruszenie tych przepisów prawa spowodowało utrudnienie realizacji zadań Generalnego Inspektora Informacji Finansowej. **Baza danych GIIF tworzona na podstawie informacji zbieranych od instytu-**

⁷⁶ Art. 34. 1. Środki bezpieczeństwa finansowego obejmują:

4) bieżące monitorowanie stosunków gospodarczych klienta, w tym:

- a) analizę transakcji przeprowadzanych w ramach stosunków gospodarczych w celu zapewnienia, że transakcje te są zgodne z wiedzą instytucji obowiązanej o kliencie, rodzaju i zakresie prowadzonej przez niego działalności oraz zgodne z ryzykiem prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanym z tym klientem,
- b) badanie źródła pochodzenia wartości majątkowych będących w dyspozycji klienta – w przypadkach uzasadnionych okolicznościami,
- c) zapewnienie, że posiadane dokumenty, dane lub informacje dotyczące stosunków gospodarczych są na bieżąco aktualizowane.

⁷⁷ Instytucje obowiązane, przekazują Generalnemu Inspektorowi informacje o przyjętej wpłacie lub dokonanej wypłacie środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 000 euro.

cji obowiązanych, w tym Bank zaczęła gromadzić dane błędne, co mogło skutkować tym, że analizy GLIF były mniej skuteczne. Opisane naruszenia – jak ocenił WSA w Warszawie – wyczerpywały znamiona czynu określonego w art. 147 pkt 12 ustawy⁷⁸.

Jak wskazał Sąd, naruszono również **ustawowy obowiązek zastosowania wzmożonego środka bezpieczeństwa finansowego w przypadku, o którym mowa w art. 43 ustawy AML.** Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy, instytucje obowiązane stosują wzmożone środki bezpieczeństwa finansowego w przypadkach wyższego ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, a także w przypadkach, o których mowa w art. 44-46. Obowiązek zastosowania wzmożonych środków bezpieczeństwa finansowego materializuje się w przypadku stosunków gospodarczych lub transakcji okazjonalnych wiążących się z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu. Przykładowy katalog przypadków potencjalnie związanych z wyższym ryzykiem prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu sformułowano w art. 43 ust. 2.

Z akt sprawy wynikało, że **wobec 6 z 11 klientów nie zastosowano wzmożonego środka bezpieczeństwa finansowego polegającego na wzmożonym monitoringu transakcji, do czego zobowiązuje art. 33 ust. 2 w związku z art. 43 ust. 1 ustawy. Wobec 4 z ww. 11 klientów Bank w momencie zgłoszenia transakcji klienta do GLIF, nie dokonał niezwłocznej zmiany poziomu ryzyka na podwyższony i nie stosował wzmożonych środków bezpieczeństwa finansowego. Wobec 2 z 11 klientów Bank, pomimo prawidłowo przypisanego wyższego poziomu ryzyka, nie zastosował wzmożonych środków bezpieczeństwa finansowego, polegających na wzmożonym monitoringu transakcji**

Sąd wskazał, że art. 50 ust. 1 ustawy stanowi, iż instytucje obowiązane wprowadzają wewnętrzną procedurę w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, zwaną dalej „wewnętrzną procedurą instytucji obowiązanej”. Wewnętrzna procedura instytucji obowiązanej podlega bieżącej weryfikacji oraz w razie potrzeby aktualizacji”. Natomiast art. 50 ust. 2 wskazuje podstawowy zakres przedmiotowy, który powinna zawierać we-

wewnętrzna procedura instytucji obowiązanej. Określa ona, z uwzględnieniem charakteru, rodzaju i rozmiaru prowadzonej działalności, zasady postępowania stosowane w instytucji obowiązanej i obejmuje w szczególności:

- 1) czynności lub działań podejmowanych w celu ograniczenia ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu i właściwego zarządzania zidentyfikowanym ryzykiem prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu;
- 2) zasad rozpoznawania i oceny ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanego z danymi stosunkami gospodarczymi lub transakcją okazjonalną, w tym zasad weryfikacji i aktualizacji uprzednio dokonanej oceny ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu;
- 3) środków stosowanych w celu właściwego zarządzania rozpoznany ryzykiem prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu związanym z danymi stosunkami gospodarczymi lub transakcją okazjonalną;
- 4) zasad stosowania środków bezpieczeństwa finansowego;
- 5) zasad przechowywania dokumentów oraz informacji;
- 6) zasad wykonywania obowiązków obejmujących przekazywanie Generalnemu Inspektorowi informacji o transakcjach oraz zawiadomieniach;
- 7) zasad upowszechniania wśród pracowników instytucji obowiązanej wiedzy z zakresu przepisów o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu;
- 8) zasad zgłaszania przez pracowników rzeczywistych lub potencjalnych naruszeń przepisów z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu;
- 9) zasad kontroli wewnętrznej lub nadzoru zgodności działalności instytucji obowiązanej z przepisami o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz zasadami postępowania określonymi w wewnętrznej procedurze;
- 10) zasad odnotowywania rozbieżności między informacjami zgromadzonymi w Centralnym Rejestrze

⁷⁸ Art. 147. Instytucja obowiązana, która nie dopełnia obowiązku:
12) przekazania lub udostępnienia informacji, o którym mowa w art. 72 lub art. 76,
- podlega karze administracyjnej.

Beneficjentów Rzeczywistych a informacjami o beneficjentach rzeczywistych klienta ustalonymi w związku ze stosowaniem ustawy;

- 11) zasad dokumentowania utrudnień stwierdzonych w związku z weryfikacją tożsamości beneficjenta rzeczywistego oraz czynności podejmowanych w związku z identyfikacją jako beneficjenta rzeczywistego osoby fizycznej zajmującej wyższe stanowisko kierownicze.

Sąd podzielił stanowisko organów, że analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wskazuje jednoznacznie na **brak bieżącego monitorowania stosunków gospodarczych klienta - analizy transakcji przeprowadzanych w ramach stosunków gospodarczych w celu zapewnienia, że transakcje te są zgodne z wiedzą instytucji obowiązanej o kliencie, rodzaju i zakresie prowadzonej przez niego działalności oraz zgodne z ryzykiem prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanym z tym klientem.**

Zdaniem Sądu, waga naruszeń miała charakter znaczny i powinny one podlegać adekwatnemu sankcjonowaniu, a jednocześnie podkreślił, że Spółka pozostawała w stanie zaniechania i naruszenia wskazanych wyżej obowiązków przynajmniej w okresie objętym kontrolą, tj. od dnia 1 września 2019 r. do dnia 31 sierpnia 2020 r.

Zdaniem Sądu, zważywszy na poważny charakter i długotrwałość nieprawidłowości, naruszenie regulacji ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, której celem jest wyeliminowanie zagrożeń godzących w legalną działalność gospodarczą państwa, zasadnie zostało uznane za naruszenia znacznej wagi. W konkluzji WSA w Warszawie stwierdził, że nałożenie administracyjnej kary pieniężnej w wysokości 7 000 000,00 zł nie stanowi zagrożenia dla istnienia prowadzonej przez Skarżącą działalności gospodarczej, a przedmiotowa kara stanowi 41% maksymalnej kary, jaka mogła być nałożona.

5.2.2. ING Bank Śląski S.A. – kontrola GIIF

Generalny Inspektor Informacji Finansowej (GIIF) decyzją z dnia 31 sierpnia 2022 r. nałożył na ING Bank Śląski S.A. karę administracyjną w wysokości 21 659 000 zł za naruszenia przepisów ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Kontrola obejmowała okres od 1 stycznia

2014 r. do 31 października 2020 r., a w jej wyniku stwierdzono niedopełnienie obowiązku:

- 1) stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, o którym mowa w art. 33 ust. 1 w zw. z art. 34 ust. 1 pkt 1 ustawy AML;
- 2) stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, o którym mowa w art. 33 ust. 1 w zw. z art. 34 ust. 1 pkt 2 lit a) oraz pkt 2 lit. b) ustawy AML;
- 3) stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, o którym mowa w art. 33 ust. 1 w zw. z art. 34 ust. 1 pkt 3 ustawy AML;
- 4) stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, o którym mowa w art. 33 ust. 1 w zw. z art. 34 ust. 1 pkt 4 lit a), pkt 4 lit. b) oraz pkt 4 lit. c) ustawy AML;
- 5) obowiązku stosowania wzmożonych środków bezpieczeństwa finansowego, o którym mowa w art. 43 ust. 1 ustawy AML;
- 6) obowiązku przekazania zawiadomień, o którym mowa w art. 74 ust. 1 ustawy AML;
- 7) obowiązku przekazywania do GIIF informacji, o którym mowa w art. 72 ust. 2 ustawy AML;
- 8) obowiązku przekazywania na żądanie GIIF informacji lub dokumentów niezbędnych do realizacji jego zadań, o którym mowa art. 76 ust. 1 ustawy AML.

Od przedmiotowej decyzji GIIF nie wniesiono skargi, co wskazuje na zaakceptowanie ustaleń GIIF w zakresie naruszenia wskazanych w pkt 1-8 obowiązków⁷⁹.

Z informacji ING Banku Śląskiego S.A.⁸⁰, jaką przedstawiono po wydaniu ww. decyzji, wynikało, że 31 sierpnia 2022 roku Bank otrzymał decyzję Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o nałożeniu kary w wysokości 21,7 mln zł za niedopełnienie obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowania

⁷⁹ Kara administracyjna nałożona przez KNF na ING Bank Śląski S.A., https://www.gov.pl/web/finanse/kara-administracyjna-nałożona-przez-knf-na-ing-bank-slaski-sa?utm_source (dostęp: 6 maja 2025 r.).

⁸⁰ Oświadczenie ING Banku Śląskiego w związku z decyzją Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z dnia 2 września 2022 r., <https://media.ing.pl/> (dostęp: 14 maja 2025 r.).

waniu terroryzmu. Kara finansowa jest wynikiem kontroli Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, zakończonej w marcu 2021 r., obejmującej okres 1.01.2014 – 31.10.2020. Obszary, w których stwierdzono uchybienia, to **obowiązek stosowania środków bezpieczeństwa finansowego oraz przekazywania zawiadomień i pełnych informacji do GIIF**. Jak wskazano w informacji, ochrona klientów i systemu finansowego przed przestępcami jest wyzwaniem, z którym mierzy się sektor finansowy na całym świecie; niezmiennie jest to również priorytet ING Banku Śląskiego i całej Grupy ING.

W związku z tym, jak wskazano, w ostatnich latach ING Bank Śląski podejmował szereg samodzielnych działań polegających na poprawie i wzmocnieniu procesów związanych z zapewnieniem stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, także w obszarach wykazanych przez GIIF.

Do podjętych w tym czasie działań naprawczych zaliczono:

- 1) realizację programów wzmacniających procesy poznaj swojego klienta i monitoringu transakcji, we wszystkich liniach biznesowych,
- 2) wzmocnienie i realizację planu szkoleniowego, podnoszącego świadomość pracowników banku w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu,
- 3) wdrożenie i rozwój zaawansowanych narzędzi w zakresie oceny ryzyka i monitoringu transakcji.

Zgodnie z zaleceniami ustawy i wytycznymi Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, Bank wzmocnił proces identyfikacji klientów oraz identyfikacji źródeł pozyskiwanych przez nich dochodów. Dodatkowo w efekcie realizacji przepisów ustawy AML, w ostatnich latach rozwiązano w Polsce stosunki gospodarcze z klientami, w tych przypadkach, w których w wyniku analizy transakcji oraz ze względu na braki dokumentacyjne nie miał możliwości zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego. Działania te są prowadzone na bieżąco. Ponadto ING Bank Śląski znacząco zwiększył zatrudnienie w komórkach Banku związanych z obszarem przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu. Od 2018 roku liczba pracowników zaangażowanych w te procesy wzrosła dwukrotnie. Obecnie zadaniami związanymi z obszarem przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania

wania terroryzmu w banku zajmuje się około tysięcy pracowników. Wskazano, że ING Bank Śląski angażuje się też w projekty branżowe, których celem jest systemowe wzmocnienie procesów przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu na polskim rynku bankowym. Bank nie ustaje w wysiłkach mających na celu dalsze doskonalenie systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu oraz procesów z nim związanych. Skuteczne zarządzanie ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu nigdy nie jest procesem skończonym i zamkniętym. Dlatego Bank uwzględnia zarówno rekomendacje wydane przez organy nadzorcze, jak i podejmuje samodzielne inicjatywy w niniejszym zakresie.

5.2.3. ING Bank Śląski S.A. – kontrola KNF

ING Bank Śląski S.A. został ponadto ukarany przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) karą administracyjną w wysokości 3 000 000 zł za naruszenia przepisów ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Decyzja została opublikowana 29 marca 2022 roku⁸¹ i dotyczyła nieprawidłowego stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, w tym:

- 1) nieprawidłowe stosowanie środków bezpieczeństwa finansowego obejmujące bieżące monitorowanie stosunków gospodarczych klienta, wynikające z art. 33 ust 1 w zw. z art. 34 ust. 1 pkt 4 lit, a), b) i c) ustawy AML;
- 2) Brak bieżącego stosowania oraz odpowiedniego zintensyfikowania środków bezpieczeństwa finansowego w przypadkach wyższego ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu zgodnie z art. 43 ust. 1 w zw. z art. 34 ust. 1 pkt 4 lit. a) ustawy AML;
- 3) Brak dokumentacji zastosowanych środków bezpieczeństwa finansowego mających na celu badanie źródła pochodzenia środków finansowych oraz majątków klientów segmentu *Private Banking* zgodnie z art. 34 ust. 3 ustawy AML.

Powyższe zaniechania – według KNF – wyczerpywały znamiona czynów określonych w art. 147 pkt

⁸¹ Kara administracyjna nałożona przez KNF na ING Bank Śląski S.A., https://www.gov.pl/web/finanse/kara-administracyjna-nałożona-przez-knf-na-ing-bank-slaski-sa?utm_source (dostęp: 5.05.2025 r.).

4 lit. a) i b) oraz 147 pkt 5 ustawy AML⁸². Zgodnie z treścią art. 147 ustawy, instytucja obowiązana, która nie dopełnia obowiązków wyszczególnionych w tym przepisie podlega karze administracyjnej. W wyniku tych uchybień, KNF uznała, że ING Bank Śląski S.A. nie dopełnił obowiązków wynikających z ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

Bank nie wniósł skargi na tę decyzję.

W odpowiedzi na te wydarzenia, ING Bank Śląski poinformował⁸³, że kara finansowa jest wynikiem kontroli KNF przeprowadzonej w Banku w maju 2019 roku, która wykazała naruszenia przepisów ustawy w obszarach:

- bieżącego monitorowania stosunków gospodarczych klienta,
- odpowiedniego zintensyfikowania środków bezpieczeństwa finansowego w przypadkach wyższego ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu,
- dokumentowania badania źródła pochodzenia środków finansowych oraz majątku klientów segmentu *Private Banking*,
- zapewnienia aktualnej wiedzy Banku o klientach.

Kontrola KNF obejmowała okres od 13 lipca 2018 roku do 24 maja 2019 roku.

Ochrona klientów oraz systemów finansowych przed przestępstwami finansowymi i gospodarczymi jest

wyzwaniem, z którym mierzy się sektor finansowy na całym świecie. Niezmiennie, jest to również priorytet Grupy ING i ING Banku Śląskiego.

W związku z tym, w ostatnich latach ING Bank Śląski podejmował szereg samodzielnych działań skutkujących identyfikacją nieprawidłowości, w tym w obszarach wykazanych przez organy kontrolne. Działania naprawcze podjęte w tym czasie to m.in.:

- realizacja programów wzmacniających procesy monitoringu transakcji i oceny ryzyka we wszystkich liniach biznesowych,
- wdrożenie i realizacja planu szkoleniowego, podnoszącego świadomość pracowników banku w zakresie tematyki AML,
- wdrożenie i rozwój zaawansowanych narzędzi w zakresie oceny ryzyka i monitoringu transakcji.

W efekcie realizacji przepisów ustawy w ostatnich latach Bank rozwiązał w Polsce stosunki gospodarcze z klientami, gdzie w wyniku analizy transakcji oraz ze względu na braki dokumentacyjne nie miał możliwości zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego, a także znacząco zwiększył zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych Banku związanych z obszarem przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu. Od 2018 roku liczba pracowników zaangażowanych w ww. procesy wzrosła blisko trzykrotnie. Na koniec 2021 roku Bank zatrudniał w tych obszarach ok. 1 tys. osób.

ING Bank Śląski – jak wynikało z dalszej części komunikatu – zaangażował się w projekty w sektorze finansowym, które mają przyczynić się do wypracowania na rynku jednolitej i jednoznacznej interpretacji przepisów dotyczących AML, co w konsekwencji pozwoli odpowiednio kształtować procedury w tym zakresie bez ryzyka naruszeń obowiązujących regulacji.

Skuteczne zarządzanie ryzykiem AML – jak wywodził Bank – nigdy nie jest procesem skończonym i zamkniętym. Dlatego Bank nie ustaje w wysiłkach mających na celu dalsze doskonalenie systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu oraz związanych z nim procesów. W swoich działaniach Bank uwzględnia zarówno rekomendacje wydane przez inne organy nadzorcze, jak i podejmuje samodzielne inicjatywy w tym zakresie.

⁸² Art. 147. Instytucja obowiązana, która nie dopełnia obowiązku:

4) stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, o których mowa w:

a) art. 33,

b) art. 43 – w przypadkach wyższego ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu oraz w przypadkach, o których mowa w art. 44-46,

5) dokumentowania zastosowanych środków bezpieczeństwa finansowego oraz wyników bieżącej analizy przeprowadzanych transakcji oraz wykazania na żądanie organów, o których mowa w art. 130, zastosowania odpowiednich środków bezpieczeństwa, o których mowa w art. 34 ust. 3,

- podlega karze administracyjnej.

⁸³ Oświadczenie ING Banku Śląskiego w związku z decyzją KNF dotyczącą naruszenia Ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, https://media.ing.pl/informacje-prasowe/926/pr/721230/oswiadczenie-ing-banku-slaskiego-w-zwiazku-z-decyzja-knf-dotyczaca-naruszenia-ustawy-o-przeciwdzialaniu-praniu-pieniedzy-oraz-finansowaniu-terroryzmu?utm_source= (dostęp: 6.05.2025 r.).

5.2.4. STS S.A. – kontrola GIIF

O ile analizowany stan faktyczny nie dotyczy bezpośrednio jednostki sektora bankowego, to jednak ze względu na rangę stwierdzonych uchybień, a przede wszystkim ich przełożenie na praktyki w obszarze AML w sektorze bankowym, a także wypowiedzenie się w sprawie sądu administracyjnego, należy pochylić się także nad tym kazusem – oczywiście w częściach mających przełożenie na zakres podmiotowy niniejszego raportu.

Pracownicy Generalnego Inspektora Informacji Finansowej w terminie od 20 stycznia 2020 r. do 20 marca 2020 r., przeprowadzili kontrolę wypełniania przez STS S.A., obowiązków z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu za okres od 13 lipca 2018 r. do 19 stycznia 2020 r.

Rezultatem kontroli było stwierdzenie przez kontrolerów, że STS S.A. nie dopełniła obowiązków wynikających z art. 6, art. 7, art. 8, art. 50, art. 27, art. 33 ust. 2, art. 34 ust. 1 pkt 3, art. 34 ust. 1 pkt 4 lit. a) i b), art. 34 ust. 1 pkt 3 i 4 w zw. z art. 35 ust. 1 pkt 4, art. 43, art. 74 ustawy AML.

Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego Generalny Inspektor Informacji Finansowej decyzją z dnia 14 stycznia 2022 r., nr IF6.721.9.2021, nałożył na skarżącą spółkę karę pieniężną w wysokości 2.950.000 zł za niedopełnienie obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, tj.:

- wyznaczenia osoby odpowiedzialnej za wykonanie obowiązków określonych w ustawie, o którym mowa w art. 8 ustawy AML⁸⁴,
- sporządzenia oceny ryzyka, o którym mowa w art. 27 ust. 3 ustawy AML⁸⁵,

84 Art. 8. Instytucje obowiązane wyznaczają pracownika zajmującego kierownicze stanowisko odpowiedzialnego za zapewnienie zgodności działalności instytucji obowiązanej oraz jej pracowników i innych osób wykonujących czynności na rzecz tej instytucji obowiązanej z przepisami o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Wyznaczony pracownik jest również odpowiedzialny za przekazywanie w imieniu instytucji obowiązanej zawiadomień, o których mowa w art. 74 ust. 1, art. 86 ust. 1, art. 89 ust. 1 i art. 90.

85 Art. 27.3. Oceny ryzyka, o których mowa w ust. 1, instytucje obowiązane sporządzają w postaci papierowej lub elektronicznej i w razie potrzeby, nie rzadziej jednak niż co 2 lata, aktualizują, w szczególności w związku ze zmianami czynników ryzyka dotyczących klientów, państw lub obszarów geograficznych, produktów, usług, transakcji lub kanałów ich dostaw albo dokumentów, o których mowa w ust. 2.

- stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, o których mowa w art. 33 oraz art. 43 ustawy AML⁸⁶ – w przypadkach wyższego ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu,
- wprowadzenia wewnętrznej procedury instytucji obowiązanej, o którym mowa w art. 50 ustawy AML,
- przekazania zawiadomienia do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, o którym mowa w art. 74 ustawy AML⁸⁷.

Od wyżej wymienionej decyzji strona pismem z dnia 8 lutego 2022 r. złożyła odwołanie, w którym wniosła

86 Art. 33.1. Instytucje obowiązane stosują wobec swoich klientów środki bezpieczeństwa finansowego.
2. Instytucje obowiązane rozpoznają ryzyko prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związane ze stosunkami gospodarczymi lub z transakcją okazjonalną oraz oceniają poziom rozpoznanego ryzyka.
3. Instytucje obowiązane dokumentują rozpoznane ryzyko prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związane ze stosunkami gospodarczymi lub z transakcją okazjonalną oraz jego ocenę, uwzględniając w szczególności czynniki dotyczące:
1) rodzaju klienta;
2) obszaru geograficznego;
3) przeznaczenia rachunku;
4) rodzaju produktów, usług i sposobów ich dystrybucji;
5) poziomu wartości majątkowych deponowanych przez klienta lub wartości przeprowadzonych transakcji;
6) celu, regularności lub czasu trwania stosunków gospodarczych.
4. Instytucje obowiązane stosują środki bezpieczeństwa finansowego w zakresie i z intensywnością uwzględniającymi rozpoznane ryzyko prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związane ze stosunkami gospodarczymi lub z transakcją okazjonalną oraz jego ocenę.

87 Art. 74.1. Instytucja obowiązana zawiadamia Generalnego Inspektora o okolicznościach, które mogą wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu.
2. Zawiadomienie jest przekazywane niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 2 dni roboczych od dnia potwierdzenia przez instytucję obowiązującą podejrzenia, o którym mowa w ust. 1.
3. W zawiadomieniu podaje się:
1) dane identyfikacyjne, o których mowa w art. 36 ust. 1, klienta instytucji obowiązanej przekazującej zawiadomienie;
2) posiadane dane identyfikacyjne, o których mowa w art. 36 ust. 1, osób fizycznych, osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, niebędących klientami instytucji obowiązanej przekazującej zawiadomienie;
3) rodzaj i wielkość wartości majątkowych oraz miejsce ich przechowywania;
4) numer rachunku prowadzonego dla klienta instytucji obowiązanej przekazującej zawiadomienie, oznaczony identyfikatorem IBAN lub identyfikatorem zawierającym kod kraju oraz numer rachunku w przypadku rachunków nieoznaczonych IBAN;
5) posiadane informacje, o których mowa w art. 72 ust. 6, w odniesieniu do transakcji lub prób ich przeprowadzenia;
6) wskazanie państwa Europejskiego Obszaru Gospodarczego, z którym jest powiązana transakcja, jeżeli została przeprowadzona w ramach działalności transgranicznej;
7) posiadane informacje o rozpoznanym ryzyku prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu oraz o czynnie zabronionym, z którego mogą pochodzić wartości majątkowe;
8) uzasadnienie przekazania zawiadomienia.

o uchylenie decyzji i umorzenie postępowania organu I instancji.

Decyzją z dnia 30 listopada 2022 r., nr IF13.722.1.2022, Minister Finansów utrzymał w mocy decyzję organu I instancji.

W wyroku z dnia 6 listopada 2023 r., V SA/Wa 249/23⁸⁸, Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie oddalił skargę STS S.A.

W uzasadnieniu tego orzeczenia, WSA w Warszawie wskazał, że organy prawidłowo ustaliły, że naruszono art. 8 ustawy. W myśl tego przepisu instytucje obowiązane wyznaczają pracownika zajmującego kierownicze stanowisko odpowiedzialnego za zapewnienie zgodności działalności instytucji obowiązanej oraz jej pracowników i innych osób wykonujących czynności na rzecz tej instytucji obowiązanej z przepisami o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Wyznaczony pracownik jest również odpowiedzialny za przekazywanie w imieniu instytucji obowiązanej zawiadomień, o których mowa w art. 74 ust. 1, art. 86 ust. 1, art. 89 ust. 1 i art. 90. Jak wskazano, w zakresie wyznaczania osoby/osób odpowiedzialnych ustawa z 1 marca 2018 r., w porównaniu do uprzednio obowiązującej ustawy z 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, wprowadziła istotne zmiany jednoznacznie **rozgraniczając odpowiedzialność na: odpowiedzialność za wykonywanie obowiązków określonych w ustawie (art. 6), odpowiedzialność za wdrażanie obowiązków określonych w ustawie (art. 7) oraz odpowiedzialność za zapewnienie zgodności działalności instytucji obowiązanej oraz jej pracowników z przepisami o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (art. 8)**. Zdaniem Sądu, miały rację procedujące w sprawie organy, że spółka nie wyznaczyła osoby odpowiedzialnej zgodnie z art. 8 ustawy AML, po wejściu w życie obecnie obowiązującej ustawy STS S.A. winien zastosować się do jej przepisów, które dokonały rozróżnienia osób odpowiedzialnych za realizację obowiązków wynikających z tej ustawy na kilka kategorii, wyraźnie wskazując na to w art. 6, 7 i 8 ustawy AML. **Wyznaczenie osoby obowiązanej w myśl art. 8 ustawy AML powinno nastąpić w sposób jednoznaczny**, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca.

Zdaniem Sądu, skarżąca dokonała za niskiej oceny prawdopodobieństwa wystąpienia opisywanego ryzyka, jak też nie zdefiniowała pojęcia „czarnej listy”. W dokumencie Oceny ryzyka podzielono ryzyko klientów – zgodnie z przyjętymi normami – na trzy grupy, które są następujące:

- 1) klienci niskiego ryzyka – przy czym nie podano wprost sposobu zdefiniowania tego poziomu ryzyka, jedynie wskazano (odnosząc się do szacowania liczby tych klientów), że klienci niskiego ryzyka to klienci, których liczba na dzień sporządzenia oceny ryzyka jest niedookreślona z uwagi na charakter prowadzonej działalności w naziemnych punktach przyjmowania zakładów wzajemnych oraz okoliczność, iż kupon potwierdzający zawarcie zakładu wzajemnego w punkcie przyjmowania zakładów wzajemnych jest kuponem na okaziciela,
- 2) klienci średniego ryzyka – klienci, którzy nie zostali zweryfikowani z różnych przyczyn (np. wskazano złe dane przy rejestracji, przesłano niewłaściwy dokument, bądź których weryfikacji odmówiono); w tej grupie znajdują się również klienci, co do których dokonano zgłoszenia transakcji o wartości 15 000 euro lub do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej
- 3) klienci wysokiego ryzyka – klienci znajdują się na tzw. czarnej liście sporządzonej przez Dział Analiz Sportowych, zarówno dla działu pre-match, jak i działu live.

Oprócz tego, że **nie wskazano definicji „czarnej listy” (a w tym kryteriów, w oparciu, o które Dział Analiz Spółki kwalifikuje klientów na tzw. «czarną listę»)**, stwierdzono brak również jasno zdefiniowanych kryteriów kwalifikacyjnych klientów do pozostałych kategorii ryzyka.

Sąd nie podzielił stanowiska STS S.A., że brak jest jednoznacznych wytycznych i stanowisk ułatwiających podmiotom z branży hazardowej wdrożenie odpowiednich procedur i dokonanie oceny ryzyka, a w związku z tym, że nie jest instytucją finansową (jak banki), stąd nie powinno się od niej oczekiwać szczególnie skomplikowanej oceny czy podejmowania szczególnie wyszukanych środków mitygujących ryzyko. Zdaniem Sądu bezsporne jest, że skarżąca jako instytucja **obowiązana jest zobligowana stosować przepisy omawianej ustawy. Bez znaczenia jest, iż skarżąca nie jest instytucją finansową** (czyli, jak twierdzi skarżąca – bankiem), **a konieczność zasto-**

88 Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 listopada 2023 r., V SA/Wa 249/23, LEX nr 3658636.

sowania się do obowiązków wynikających z ustawy wynika m.in. z konieczności uniknięcia opisanego w dalszej części uzasadnienia przypadku „wyprania” pieniędzy pochodzących z przestępstwa.

Sąd podzielił stanowisko Ministra Finansów, iż regulacja zawarta w art. 33 ustawy AML wprowadza kluczowy obowiązek z punktu widzenia systemu przeciwdziałania prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu – **obowiązek stosowania przez instytucje obowiązków środków bezpieczeństwa finansowego**. Tenże obowiązek ma charakter ściśle prewencyjny w stosunku do ryzyka, jakim jest wystąpienie prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu.

Odnosząc się do kwestii stosowania środka bezpieczeństwa finansowego, o których mowa w art. 34 ust. 1 pkt 3 ustawy, tj. oceny stosunków gospodarczych i stosownie do sytuacji, uzyskania informacji na temat ich celu, w przypadkach wyższego ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, Sąd podzielił stanowisko organów, że charakter stosunków gospodarczych może być związany z charakterem relacji klienta do instytucji obowiązanej i zakładów. Okoliczności związane z obstawianiem nadwyżki wybranej konkretnej części dochodów klienta – w sposób obiektywny – mogą rzutować na charakter stosunków gospodarczych. W przypadku gdy charakter stosunków zostanie określony jako rekreacyjny (związany z obstawianiem nadwyżki finansowej w wysokości do 10% dochodów), to instytucja obowiązana używa wiedzy, która pozwoli ustalić, iż przy wzroście wysokości stawek charakter transakcji uległ zmianie, albo dochód klienta uległ zmianie, bądź udział procentowy dochodów przeznaczonych na zakłady uległ zmianie. Powyższe okoliczności mogłyby świadczyć o zmianie charakteru stosunków gospodarczych, a także wpływać na ocenę ryzyka związaną z konkretnym stosunkiem gospodarczym.

Odnosząc się do stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, o których mowa w art. 34 ust. 1 pkt 4 lit. a ustawy AML, tj. bieżącego monitorowania stosunków gospodarczych klienta, w tym: analizy transakcji przeprowadzonych w ramach stosunków gospodarczych w celu zapewnienia, że transakcje te są zgodne z wiedzą instytucji obowiązanej o kliencie, rodzaju i zakresie prowadzonej przez niego działalności oraz zgodne z ryzykiem prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanym z tym klientem, Sąd podzielił stanowisko organów, że **analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wskazuje jednoznacznie na niedokonanie bieżącego monitorowania stosunków gospodarczych klien-**

ta – analizy transakcji przeprowadzanych w ramach stosunków gospodarczych w celu zapewnienia, że transakcje te są zgodne z wiedzą instytucji obowiązanej o kliencie, rodzaju i zakresie prowadzonej przez niego działalności oraz zgodne z ryzykiem prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanym z tym klientem. Z treści przekazanych przez spółkę dowodów nie wynika bowiem, aby strona ustaliła i zapisała informacje uzyskane w wyniku stosowania środka bezpieczeństwa finansowego w zakresie obowiązku określonego w art. 34 ust. 1 pkt 4 lit. a ustawy AML. Oznacza to, że spółka nie wypełniła obowiązku stosowania środka bezpieczeństwa finansowego, o którym mowa w powyższym przepisie, w stosunku do 105 z 105 klientów objętych próbą kontrolną na potrzeby oceny realizacji przedmiotowego obowiązku.

Sąd podzielił stanowisko, że skarżąca nie przekazała żadnych dokumentów, które mogłyby świadczyć o spełnieniu obowiązków, które zawarte są w 34 ust. 1 pkt 4 lit. b ustawy. Spółka nie dokonywała badania źródła pochodzenia wartości majątkowych będących w dyspozycji klienta – w przypadkach uzasadnionych okolicznościami, tj. w stosunku do klientów, którzy byli nieobecni do celów identyfikacji. WSA w Warszawie podzielił także pogląd organów o niskiej wartości oświadczenia klienta o pochodzeniu środków pieniężnych podczas rejestracji przez internet. Wadliwe – według Sądu – jest przyjęcie rozwiązania, że klient jedynie przy nawiązaniu stosunku gospodarczego deklaruje legalność źródła pochodzenia wartości majątkowych przeznaczonych na udział w grze. Tym samym złożenie przez klienta przedmiotowego oświadczenia podczas rejestracji przez Internet, pozbawia spółkę aktualnych informacji na temat źródeł pochodzenia wartości majątkowych np. przy zawieraniu kolejnych zakładów.

W ocenie Sądu najważniejszym jednak uchybieniem był **brak przekazania przez skarżącą spółkę zawiadomienia do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, o którym mowa w art. 74 ustawy**. W myśl art. 74 ust. 1 instytucja obowiązana zawiadamia Generalnego Inspektora o okolicznościach, które mogą wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu. Zawiadomienie jest przekazywane niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 2 dni roboczych od dnia potwierdzenia przez instytucję obowiązującą podejrzenia, o którym mowa w ust. 1 (ust. 2 tego przepisu).

Od wskazanego wyroku wniesiono skargę kasacyjną, która jak dotychczas nie została rozpoznana.

6. Reforma prawa UE i nadchodzące zmiany

AML Package (pakiet AML) to zestaw inicjatyw legislacyjnych ogłoszonych przez Komisję Europejską w 2021 roku, które mają na celu wzmocnienie walki z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu w UE. Do głównych celów AML Package należy zaliczyć przede wszystkim: ujednolicenie przepisów AML/CFT w Unii Europejskiej, skuteczniejszy nadzór transgraniczny, lepszą wymianę informacji między jednostkami analityki finansowej (FIU), zwiększenie przejrzystości właścicieli rzeczywistych (*beneficial owners*), a także rozszerzenie obowiązków AML na nowe podmioty, np. sektor krypto. W tym zakresie wymienić należy następujące, nowe regulacje:

- 1) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1640 z dnia 31 maja 2024 r. w sprawie mechanizmów, które państwa członkowskie powin-

ny wprowadzić w celu zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937 oraz zmieniająca i uchylająca dyrektywę (UE) 2015/849⁸⁹;

- 2) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1624 z dnia 31 maja 2024 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu;
- 3) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1620 z dnia 31 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia Urzędu ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy i Finansowaniu Terroryzmu oraz zmiany rozporządzeń (UE) nr 1093/2010, (UE) nr 1094/2010 i (UE) nr 1095/2010.

89 Dz.Urz. UE L 2024/1640 z 19.06.2024 r.

6.1. Dyrektywa (UE) 2024/1640

Powołana wyżej w pkt 1 dyrektywa (UE) 2024/1640⁹⁰ ma na celu wzmocnienie krajowych strategii przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu poprzez ustanowienie przepisów dotyczących:

- a) wymogów w zakresie niektórych usługodawców oraz w zakresie przyznawania prawa pobytu w zamian za inwestycje;
- b) kontroli kadry kierowniczej wyższego szczebla i beneficjentów rzeczywistych⁹¹ niektórych podmiotów zobowiązanych⁹²;
- c) oceny ryzyka na poziomie Unii Europejskiej (UE) i na poziomie krajowym;
- d) ustanowienia rejestrów (centralnych rejestrów beneficjentów rzeczywistych, rejestrów rachunków bankowych i elektronicznych systemów wyszukiwania danych) oraz pojedynczego punktu dostępu do informacji o nieruchomościach;
- e) obowiązków i zadań jednostek analityki finansowej (FIU) oraz podmiotów sprawujących nadzór nad przeciwdziałaniem praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu;
- f) współpracy między organami posiadającymi kompetencje w zakresie zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu oraz zwalczania tych procederów.

W zakresie informacji o rachunkach płatniczych i bankowych, rachunkach papierów wartościowych i kryptoaktywów oraz skrytkach depozytowych przepisy dyrektywy (UE) 2024/1640 przewidują, że Państwa członkowskie mają obowiązek zapewnić, aby:

- a) ustanowiono scentralizowane automatyczne mechanizmy (rejstry centralne lub elektroniczne systemy wyszukiwania danych) umożliwiające identyfikację posiadaczy rachunków płatniczych, rachunków bankowych oznaczonych międzynarodowym numerem rachunku bankowego (IBAN) (w tym wirtualnym numerem IBAN), rachunków papierów wartościowych, rachunków kryptoaktywów i skrytek depozytowych;
- b) scentralizowane automatyczne mechanizmy były zintegrowane za pośrednictwem systemu integracji rejestrów rachunków bankowych, który zostanie opracowany i będzie obsługiwany przez Komisję;
- c) informacje były w pełni udostępniane AMLA, jednostkom FIU oraz podmiotom sprawującym nadzór nad przeciwdziałaniem praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

Państwa członkowskie obowiązane są przeprowadzić krajowe oceny ryzyka w celu zidentyfikowania, ocenienia, zrozumienia i ograniczenia ryzyk prania pieniędzy, finansowania terroryzmu oraz niewykonania ukierunkowanych sankcji finansowych i uchylania się od nich. Ponadto, co cztery lata, Państwa członkowskie aktualizują oceny i dokonują ich przeglądu oraz niezależnie wyznaczają organ koordynujący ich działania podejmowane w odpowiedzi na ryzyka związane z praniem pieniędzy, finansowaniem terroryzmu oraz niewykonaniem ukierunkowanych sankcji finansowych i uchylaniem się od nich, a także prowadzą kompleksowe statystyki dotyczące skuteczności swoich ram w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

Według postanowień dyrektywy (UE) 2024/1640 każde państwo członkowskie ustanawia FIU w celu zapobiegania praniu pieniędzy, jego przestępstwom źródłowym i finansowaniu terroryzmu, wykrywania takich zjawisk oraz ich skutecznego zwalczania. FIU:

- a) jest jedyną jednostką centralną odpowiedzialną za otrzymywanie i analizowanie zgłoszeń dotyczących podejrzanych transakcji przesyłanych przez podmioty zobowiązane;
- b) przekazuje wyniki swoich analiz odpowiednim organom właściwym, gdy podejrzewa pranie pieniędzy lub finansowanie terroryzmu;
- c) wyznacza urzędnika ds. praw podstawowych w celu zapewnienia przestrzegania przepisów prawa;

⁹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/>

⁹¹ Dowolna osoba fizyczna będąca ostatecznym właścicielem podmiotu prawnego, trustu, który powstał w drodze czynności prawnej, lub podobnego porozumienia prawnego lub sprawująca kontrolę nad nimi.

⁹² Podmioty sektora prywatnego zobowiązane do spełniania wymogów wynikających z unijnych ram dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (np. instytucje kredytowe i finansowe, biegli rewidenci, zewnątrzni księgowi, doradcy podatkowi, notariusze, prawnicy praktycy i inni przedstawiciele zawodów prawniczych wykonujący określone czynności, podmioty świadczące usługi hazardowe, podmioty prowadzące handel towarami luksusowymi, zawodowe kluby piłkarskie i agenci piłkarscy).

- d) ma natychmiastowy i bezpośredni dostęp do szeregu informacji finansowych i administracyjnych oraz informacji dotyczących egzekwowania prawa;
- e) odpowiada na wnioski o udzielenie informacji oraz spontanicznie przekazuje informacje podmiotom sprawującym nadzór nad przeciwdziałaniem praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu;
- f) może podjąć niezwłoczne działania w celu zawieszenia lub wstrzymania zgody w odniesieniu do transakcji lub rachunków, które uważa za powiązane z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu;
- g) może nakazać podmiotom zobowiązanym monitorowanie transakcji lub działań, którymi zarządzają na rzecz dowolnych osób stwarzających znaczące ryzyko;
- h) przedstawia roczne sprawozdanie zawierające informacje na temat swojej działalności oraz na temat zidentyfikowanych tendencji i typologii;
- i) współpracuje z innymi jednostkami FIU i przeprowadza wspólne analizy podejrzanych transakcji i działań.

Jak przewidziano w dyrektywie (UE) 2024/1640, krajowe podmioty sprawujące nadzór: zapewniają, aby podmioty zobowiązane wypełniały swoje obowiązki wynikające z unijnego systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu; przekazują informacje dotyczące prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu (np. ocenę ryzyka przeprowadzoną przez Komisję, krajowe lub sektorowe oceny ryzyka, odpowiednie wytyczne i zalecenia wydane przez AMLA) podmiotom zobowiązanym podlegającym ich nadzo-

rowi; prowadzą nadzór oparty na analizie ryzyka; niezwłocznie informują FIU o wszelkich istotnych faktach lub ustaleniach; tworzą specjalne kolegia podmiotów sprawujących nadzór ds. przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu w sytuacji, gdy grupa instytucji kredytowych lub finansowych działa w co najmniej dwóch różnych państwach członkowskich lub gdy instytucja kredytowa lub finansowa spoza UE utworzyła zakłady w co najmniej trzech państwach członkowskich. Obowiązkiem państw członkowskich jest zapewnienie, aby na podmioty zobowiązane nakładane były kary pieniężne za poważne, powtarzające się lub systematyczne naruszenia prawa; podmioty sprawujące nadzór mogły stosować środki administracyjne, takie jak zalecenia, konkretne środki naprawcze i ograniczenia działalności, uzupełnione okresowymi karami pieniężnymi za niewypełnienie takich środków; decydenci polityczni, jednostki FIU, podmioty sprawujące nadzór, w tym AMLA, oraz inne odpowiednie organy prowadziły współpracę, w szczególności w związku ze zwalczaniem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu i wykonaniem ukierunkowanych sankcji finansowych.

Wytyczne dotyczące współpracy i procedur mają być wydawane przez AMLA, we współpracy z Europejskim Bankiem Centralnym, Prokuraturą Europejską, Europol (Agencją Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania), Eurojust (Agencją Unii Europejskiej ds. Współpracy Wymiarów Sprawiedliwości w Sprawach Karnych) oraz europejskimi urzędami nadzoru.

Dyrektywa ma być transponowana do prawa krajowego etapami, a jej przepisy będą obowiązywać od 10 lipca 2027 r. Transpozycji niektórych przepisów (np. dotyczących centralnych rejestrów beneficjentów rzeczywistych) należy dokonać do 10 lipca 2026 r., a innych (np. ustanowienie systemu integracji rejestrów rachunków bankowych) – do 10 lipca 2029 r.

6.2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1624

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1624 z dnia 31 maja 2024 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu⁹³ ma na celu ograniczenie prania pieniędzy i finansowania terroryzmu poprzez ustanowienie zasad dotyczących:

- a) środków, które instytucje finansowe i niektóre przedsiębiorstwa niefinansowe oraz osoby fizyczne („podmioty zobowiązane”) muszą stosować w celu zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu;
- b) wymogów dotyczących przejrzystości w zakresie własności rzeczywistej¹ dla podmiotów prawnych, trustów, które powstały w drodze czynności prawnej, i podobnych porozumień prawnych;
- c) środków ograniczających niewłaściwe wykorzystanie instrumentów anonimowych.

Rozporządzenie (UE) 2024/1624 za podmioty zobowiązane uznaje między innymi: instytucje kredytowe i finansowe; biegłych rewidentów, zewnętrznych księgowych, doradców podatkowych i prawników praktyków, których główną działalnością zawodową jest doradztwo w sprawach podatkowych; notariuszy, prawników praktyków oraz innych przedstawicieli zawodów prawniczych, którzy uczestniczą w transakcjach finansowych lub transakcjach dotyczących nieruchomości bądź uczestniczą w planowaniu niektórych transakcji dla swoich klientów.

W rozporządzeniu przewidziano możliwość stosowania całkowitych lub częściowych wyłączeń w przypadku następujących działań, jeśli krajowe oceny wykażą, że wiążą się one z niskim ryzykiem, w tym przez różne rodzaje działalności finansowej na małą skalę, pod warunkiem nieprzekraczania rygorystycznych progów obrotu i pułapów. Ponadto rozporządzenie nakłada szereg obowiązków na podmioty zobowiązane, w tym:

- a) powiadamiania swoich krajowych organów sprawujących nadzór przed rozpoczęciem po raz pierwszy działalności w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej (UE);

- b) stosowania wewnętrznych strategii, procedur i środków kontroli w celu ograniczenia ryzyka prania pieniędzy, finansowania terroryzmu i niewykonania sankcji finansowych oraz zarządzania takim ryzykiem;
- c) przeprowadzania i aktualizowania oceny ryzyka obejmującego całą działalność, w szczególności przy wprowadzeniu nowych produktów, usług lub praktyk;
- d) wyznaczenia kierownika ds. zapewniania zgodności z odpowiednimi przepisami, który ma nadzorować przestrzeganie rozporządzenia i rozporządzenia (UE) 2023/1113 oraz zapewniać, aby pracownicy byli świadomi swoich obowiązków;
- e) jeśli są jednostkami dominującymi, gwarantowania pełnego przestrzegania rozporządzenia przez wszystkie ich oddziały i jednostki zależne w UE i w państwach trzecich, nawet gdy wymogi prawne w państwach trzecich są mniej restrykcyjne;
- f) ponoszenia odpowiedzialności za przestrzeganie przepisów, nawet w przypadku zlecenia zadań na zasadzie outsourcingu.

Rozporządzenie (UE) 2024/1624 w zakresie należytej staranności wobec klienta wskazuje, że podmioty zobowiązane stosują środki należytej staranności wobec klienta na przykład przy nawiązywaniu stosunków gospodarczych, przy przeprowadzaniu transakcji sporadycznej o wartości co najmniej 10 000 EUR, gdy istnieje podejrzenie prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu. Ponadto podmioty zobowiązane weryfikują tożsamość klienta i beneficjentów rzeczywistych w ramach procesu należytej staranności, cel i zamierzony charakter stosunków gospodarczych, na bieżąco monitorują stosunki gospodarcze, odmawiają przeprowadzenia transakcji lub kończą wszelkie stosunki gospodarcze, jeśli nie są w stanie spełnić wymogów należytej staranności, i zgłaszają wszelkie podejrzenia. Podmioty zobowiązane zgłaszają także wszelkie znalezione rozbieżności między zgromadzonymi przez nie informacjami o beneficjentach rzeczywistych a informacjami przechowywanymi w centralnym rejestrze beneficjentów rzeczywistych; stosują bardziej rygorystyczne środki należytej staranności w celu zarządzania ryzykiem związanym z państwami trzecimi, które Komisja Europejska uznaje za państwa posiadające słabe środki przeciwdziałania praniu pieniędzy i finan-

93 <https://eur-lex.europa.eu/>

sowaniu terroryzmu oraz wskazuje jako „państwa trzecie wysokiego ryzyka”, a także ograniczania takiego ryzyka; muszą stosować bardziej rygorystyczne środki kontroli w przypadkach cechujących się wyższym ryzykiem, w których transakcja jest złożona, ma nietypowo dużą wartość, wydaje się nie mieć ekonomicznego lub zgodnego z prawem celu lub obejmuje aktywa o wartości co najmniej 5 mln EUR; mogą stosować prostsze środki kontroli w zakresie należytej staranności w odniesieniu do stosunków gospodarczych i transakcji cechujących się niskim ryzykiem na podstawie czynników związanych z klientem, czynników związanych z produktem i czynników geograficznych wskazanych w załącznikach II i III; wdrażają środki szczególne w odniesieniu do osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne⁹⁴.

W rozporządzeniu zawarto także postanowienia dotyczące przejrzystości w zakresie własności rzeczywistej⁹⁵. W przypadku podmiotu prawnego beneficjentami rzeczywistymi są osoby, które posiadają, bezpośrednio lub pośrednio, udziały własnościowe (co najmniej 25 % udziałów lub akcji, lub praw głosu) w podmiocie o charakterze korporacyjnym lub które sprawują, bezpośrednio lub pośrednio, kontrolę nad podmiotem o charakterze korporacyjnym lub innym podmiotem prawnym poprzez udziały własnościowe lub za pomocą innych środków. Rozporządzenie wskazuje również, kto jest beneficjentem rzeczywistym w przypadku trustu, który powstał w drodze czynności prawnej, podobnego porozumienia prawnego i podmiotu prawnego podobnego do trustu, który powstał w drodze czynności prawnej.

Podmioty prawne, jeśli zostały utworzone w UE, muszą przechowywać dokładne i aktualne informacje o beneficjentach rzeczywistych; jeśli zaś zostały utworzone poza UE, muszą przekazywać informacje o beneficjentach rzeczywistych do centralnego rejestru państwa członkowskiego, gdy nawiązują stosunki gospodarcze z podmiotem zobowiązanym, nabywają nieruchomości w UE, nabywają w celach niekomercyjnych pojazd silnikowy za ponad 250 000 EUR lub jednostkę pływającą lub statek powietrzny za ponad 7,5 mln EUR, otrzymują zamówienie publiczne od organu krajowego.

Na podmioty zobowiązane nałożono także obowiązki zgłoszeniowe w postaci:

- a) zgłaszania jednostce analityki finansowej (FIU) wszelkich podejrzeń, że środki finansowe lub działania są powiązane z przestępczością lub finansowaniem terroryzmu;
- b) przekazania jednostce FIU, na jej wniosek, wszelkich informacji, w tym rejestrów transakcji, w wyznaczonym terminie;
- c) przechowywania wszystkich stosownych dokumentów przez pięć lat.

Jeżeli chodzi natomiast o podmioty prowadzące handel towarami luksusowymi o wysokiej wartości oraz instytucje finansowe, to muszą one, w stosownych przypadkach, zgłaszać jednostce FIU wszelką sprzedaż do celów niekomercyjnych pojazdów silnikowych, jednostek pływających lub statków powietrznych, zgodnie z powyższymi progami.

W rozporządzeniu (UE) 2024/1624 przewidziano także środki ograniczania ryzyka wynikającego z instrumentów anonimowych. Dotyczy to w szczególności rachunków anonimowych w ten sposób, że:

- a) instytucjom kredytowym i finansowym oraz dostawcom usług w zakresie kryptoaktywów nie zezwala się na prowadzenie anonimowych rachunków bankowych i płatniczych, książeczek oszczędnościowych, skrytek depozytowych i rachunków kryptoaktywów;
- b) właściciele i beneficjenci wymienionych powyżej rachunków anonimowych podlegają kontroli należytej staranności, zanim zostaną one w jakikolwiek sposób wykorzystane;
- c) instytucjom kredytowym i finansowym nie wolno akceptować płatności dokonywanych za pomocą anonimowych kart przedpłaconych wydanych w państwach trzecich.

Płatności gotówkowe za towary i usługi, przeprowadzane jako pojedyncza transakcja lub kilka transakcji, rozporządzenie (UE) 2024/1624 ogranicza do 10 000 EUR.

Rozporządzenie będzie obowiązywać od 10 lipca 2027 r. Wyjątkiem są przepisy dotyczące klubów i agentów piłkarskich, które zaczną obowiązywać 10 lipca 2029 r.

⁹⁴ Osoba, której powierzono lub powierza się znaczące krajowe, unijne lub międzynarodowe funkcje publiczne.

⁹⁵ Osoba fizyczna, która jest właścicielem podmiotu prawnego, trustu lub podobnego porozumienia prawnego lub która sprawuje nad nimi kontrolę, z zastrzeżeniem określonych progów i przepisów.

6.3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1620

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1620 z dnia 31 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia Urzędu ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy i Finansowaniu Terroryzmu oraz zmiany rozporządzeń (UE) nr 1093/2010, (UE) nr 1094/2010 i (UE) nr 1095/2010 ustanawia Urząd ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy i Finansowaniu Terroryzmu (AMLA), który ma na celu wzmocnienie nadzoru nad przeciwdziałaniem praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu w Unii Europejskiej. Urząd działa w ramach uprawnień przyznanych rozporządzeniem, w szczególności określonych w jego art. 6, oraz w zakresie rozporządzenia (UE) 2023/1113, dyrektywy (UE) 2024/1640 i rozporządzenia (UE) 2024/1624, a także wszystkich dyrektyw, rozporządzeń i decyzji wydanych na podstawie tych aktów, wszelkich przy-

szłych prawnie wiążących aktów unijnych powierzających zadania Urzędowi, przepisów krajowych transponujących dyrektywę (UE) 2024/1640 oraz innych dyrektyw powierzających zadania organom nadzorczym. Celem Urzędu jest ochrona interesu publicznego, stabilności i integralności systemu finansowego Unii i prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego. Urząd jest organem unijnym i posiada osobowość prawną, w każdym państwie członkowskim posiada zdolność prawną o najszerszym zakresie przyznanym przez prawo krajowe osobom prawnym i został wyposażony w uprawnienia do nabywania lub zbywania ruchomości i nieruchomości oraz zdolność sądową. Siedziba Urzędu mieści się we Frankfurcie nad Menem w Niemczech. Rozporządzenie weszło w życie 20 dni po opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, czyli 19 czerwca 2024 r., zaś Urząd ma rozpocząć pełne funkcjonowanie do 10 lipca 2026 r.⁹⁶

96 <https://eur-lex.europa.eu/>

7. Podsumowanie

Niniejszy raport stanowi pierwsze opracowanie w przedmiocie obowiązków instytucji obowiązanych będących bankami dotyczących wymogów prawnych z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu. Raport zawiera omówienie najważniejszych zasad i przepisów, w tym ich orzecznictwą interpretację, omawia organy regulacyjne i kontrolne ich rolę. Realizacja badania wymagała zastosowania kilku metod badawczych, w tym metody dogmatyczno-prawnej, empirycznej oraz prawnoporównawczej. Stanowiące wynik pogłębionych prac opracowanie przygotowano tak, aby było użyteczne dla praktyków o różnym stopniu wiedzy z zakresu procesów AML/CFT, jednak z głównym skoncentrowaniem na sektorze bankowym.

Raport objął zakresem obecnie obowiązujące instytucje prawne, takie jak koncepcja beneficjenta rzeczywistego, osób zajmujących eksponowane stanowisko polityczne (PEP), kręgu i zakresu wykonywania obowiązków przez poszczególne instytucje nadzorcze, czy też rodzaju i zakresu wykonywania środków bezpieczeństwa finansowego. Równocześnie w raporcie przedstawiono cele planowanych zmian na poziomie UE, wdrażanych na podstawie tzw. AML. Istotną część raportu zawiera rekomendacje eksperckie, które powinny przyczynić się do jak najbardziej celowościowego wypełniania norm prawnych, które pozwolą na właściwe ukształtowanie i realizację procesów z obszaru AML i opisanie ich w regulacjach wewnętrznych banków. Dzięki walorowi poznawczemu prac wykonanych w ramach niniejszego badania powinno być możliwe zmitigowanie prawdopodobieństwa nałożenia kar.

Warto zauważyć, że choć obowiązujący system przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu został oparty na zasadzie podejścia opartego na ryzyku (ang. *risk-based approach*), to w praktyce jego realizacja w dużym stopniu sprowadza się do literalnego stosowania się do wymogów określonych w przepisach. Normy prawne, a przede wszystkim standardy rynkowe, znajdują się w dużym stopniu rozproszenia, równocześnie istnieje wiele ośrodków kreujących standardy w tym obszarze. Należy wskazać, że brakuje jednego źródła wiedzy o obowiązkach AML/CFT, czy też medium, które zbierałoby, a przede wszystkim omawiało oczekiwania regulacyjne dla sektora finansowego. Niewątpliwie utrudnia to właściwe zapoznanie się i stosowanie najlepszych standardów rynkowych w tym zakresie.

Przepisy funkcjonujące od wielu lat wciąż pozostawiają pewne obszary niedookreślone, a odpowiedzialność za ich prawidłową interpretację spoczywa głównie na instytucjach obowiązanych. Odnotować można wiele inicjatyw szkoleniowych podejmowanych przez regulatorów, dostępnych także dla pracowników instytucji obowiązanych. Pomimo tego obszar AML/CFT, chociaż odnotowuje progres wśród instytucji obowiązanych, to w dużej mierze i w pełnej skali rozpoczyna się on następczo – na skutek dokonywanych kontroli i wszczynanych postępowań administracyjnych.

Identyfikowane błędy i uchybienia dotyczą kluczowych obszarów, takich jak nieprawidłowe przeprowadzanie analizy i oceny ryzyka związanej ze stosunkami gospodarczymi lub z transakcjami okazjonalnymi, niestosowanie środków bezpieczeństwa finansowego, powiązanych z oceną ryzyka, nierealizowanie obowiązku zawiadamiania GIIF, zgodnie z art. 74 ustawy AML/CTF lub art. 86 ustawy AML/CTF, braki lub niedostosowanie procedur, zgodnie z art. 50, 51 i 53 ustawy AML/CTF, problemy z oceną ryzyka w rozumieniu art. 27 ustawy AML, niewłaściwe umocowanie lub brak formalnego wyznaczenie osób odpowiedzialnych za wykonywanie obowiązków określonych w ustawie AML, czy też braku zapewnienia udziału osób wykonujących obowiązki z zakresu AML/CFT w programach szkoleniowych. Wnioski takie wynikają z analizy stosowania prawa i wybranego orzecznictwa przedstawionego w rozdziale 5 niniejszego raportu, jak również z informacji przedstawionych m.in. w sprawozdaniu Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2024 roku⁹⁷

Należy odnotować zwiększającą się staranność banków do obszaru AML/CFT i szczególnie pozytywnie ocenić próbę zaaplikowania najnowszych technologii do realizacji obowiązków AML/CFT. Nie można jednak zapomnieć o konieczności zapewnienia ciągłości procesów AML/CFT, w tym inwestycji w zespoły wykwalifikowanych pracowników, co może stanowić wyzwanie rynkowe. W szczególności dla tych podmiotów, które posiadają znaczący dług i niedoinwestowanie tego obszaru. Równocześnie należy podkreślić zwiększającą się na rynku liczbę doradców z tego obszaru, co pozytywnie powinno

97 <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-roczne-z-dzialalnosci-generalnego-inspektora-informacji-finansowej> (dostęp: 21.07.2025 r.).

przyczynić się do dalszego zwiększania poziomu *compliance* tego obszaru.

Należy podkreślić, że kompetencje z zakresu AML i wywiązywanie się z obowiązków w tym obszarze – KNF uczynił jednym z kryteriów odpowiedności w najnowszej metodyce oceny odpowiedności członków organów podmiotów nadzorowanych przez Komisję Nadzoru Finansowego z dnia 8 sierpnia 2023 r.⁹⁸ – co pozytywnie powinno wpłynąć na większe zainteresowanie i zarządzanie tym obszarem przez osoby z poziomu zarządów banków, czyli osoby najbardziej decyzyjne w zakresie alokacji budżetów i priorytetów realizacji projektów w bankach – kluczowych elementów skuteczności programów AML/CFT.

Autorzy wyrażają nadzieję, że niniejszy raport opracowany dla banków na zlecenie Warszawskiego Instytutu Bankowości zawiera merytoryczną diagnozę dotyczącą funkcjonowania przepisów i stanu programów AML/CFT oraz będzie punktem wyjścia do dyskusji, opracowań i przemyśleń, a przede wszystkim działań usprawniających programy przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu w bankach działających w Polsce. Prezentacja opracowania w kręgach naukowych, eksperckich oraz medialno-politycznych powinna przyczynić się do wysokiego poziomu prawidłowej realizacji obowiązków z zakresu AML/CFT w sektorze bankowym, czyniąc go jeszcze bardziej bezpiecznym, a procesy AML/CFT wystandaryzowanymi, zautomatyzowanymi i uregulowanymi w sposób adekwatny.

98 https://www.knf.gov.pl/dla_rynku/metodyka_oceny_odpowiedniosci_czlonkow_organow_podmiotow_nadzorowanych/metodyka (dostęp: 8.08.2023 r.).

PROGRAM
ANALITYCZNO
BADAWCZY

Raport opracowany na zlecenie
Programu Analityczno-Badawczego
Fundacji Warszawski Instytut Bankowości